

DÜMAD WOJMUR

Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi - World Journal of Multisipliner Research

E-ISSN:

ISSN 2717-6592

2020 - 1

MAKALELER:

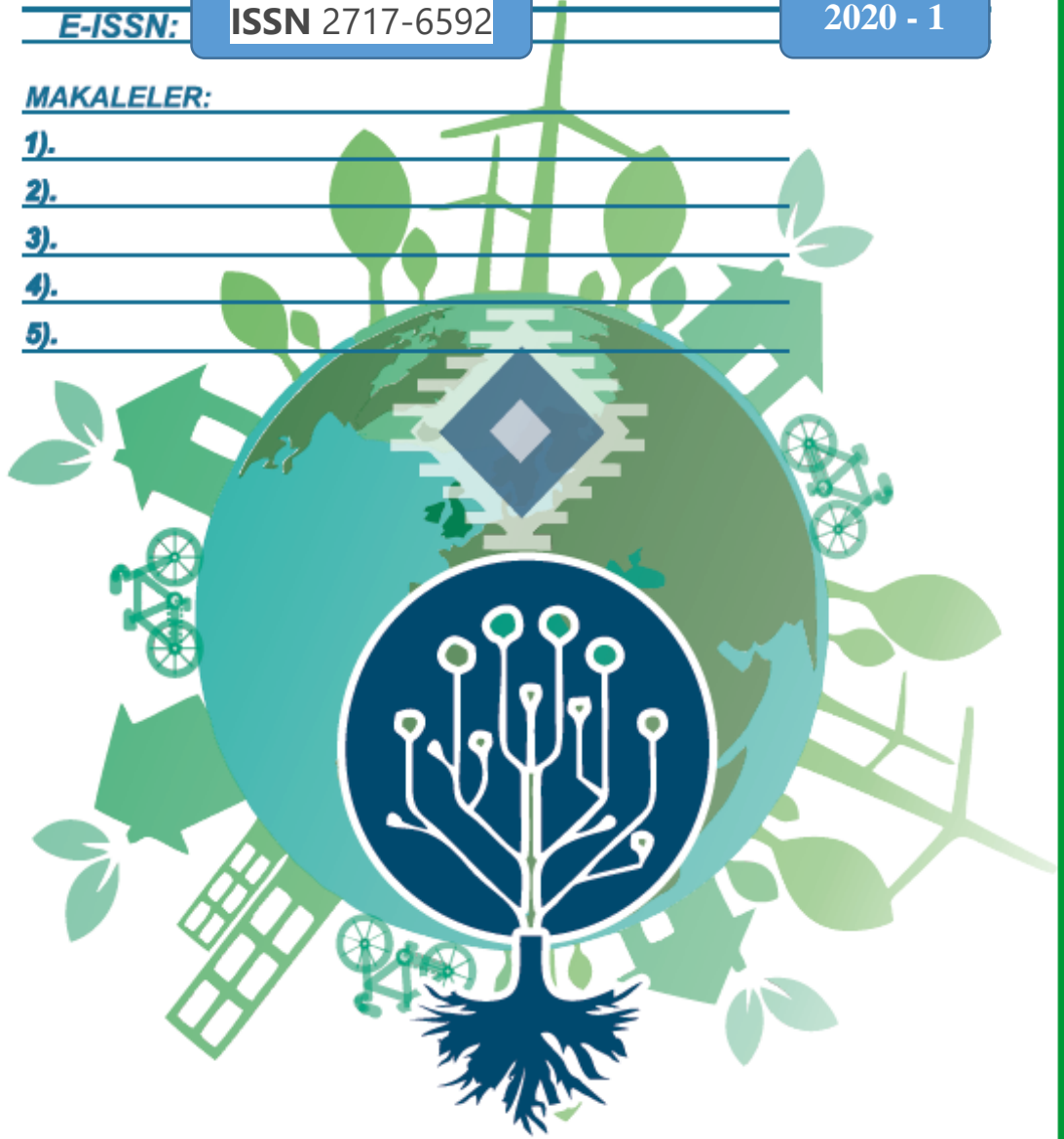
1).

2).

3).

4).

5).

WOJMUR / DÜMAD

WORLD JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY RESEARCH
DÜNYA MULTİDİSİPLİNER ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

YIL-SAYI / YEAR-VOLUME

2020 - 2

ISSN: 2717-6592

AMAÇ-KAPSAM-YAZIM KURALLARI

- Amaç ve Kapsam
- Yazım Kuralları

MAKALELER

1. ÜÇÜNCÜ BİN YILDA TÜRKİYE'DE İKTİDARDA KADININ TEMSİLİ: ÜÇÜNCÜ BİN YILDA İKTİDAR PARTİSİ KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Gülten ARSLAN

2. МЕХАНИЗМЫ ЭФФЕКТИВНОЙ РЕАЛИЗАЦИИ АВТОРСКОЙ МОДЕЛИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ НА ОСНОВЕ ДУАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ

Abdigapbarova Ulzharkyn MUSLIMOVNA - Zhienbaeva
Nadezhda BISENOVNA - Kydyrova Saltanat RASHİDOVNA -
Ajtenova Elmira ABDİKALİEVNA

3. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: ERZİNCAN ÖRNEĞİ

İbrahim AKKAŞ

4. KIRSAL KALKINMADA TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU (TKDK)'NUN ROLÜ VE İŞLEVLERİ: KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ

D. Ali ARSLAN - Gülten ARSLAN - İbrahim ALBAYRAK - Ahmet
ÇAĞRICI - Halil ÇAKIR

5. ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL GÜVEN ALGILARININ ÖRGÜTSEL YABANCILAŞMA DAVRANIŞLARI İLE İLİŞKİSİ

Menderes KOVANCI

E-POSTA

TWITTER ADI

TELEFON

LINKEDIN URL'Sİ

WOJMUR – World Journal of Multidisciplinary Research, 2020 – 1

DÜMAD – Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi, 2020 - 1

Dergi Yöneticisi ve Baş Editör:

Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

ISSN: 2717-6592

Kapak Tasarımı: Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

Mizanpaj-Ofset Hazırlık: Prof. Dr. D. Ali ARSLAN

© D. Ali ARSLAN

İletişim:

Tel: 0532 270 81 45 / 0553 666 06 06

E – Posta: cimderaslan@hotmail.com

Not: Makalelerin her türlü idari, akademik ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Amaç ve Kapsam

DÜMAD Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi (WOJMUR World Journal of Multidisipliner Research) yılda iki kez (Temmuz – Ocak) yayımlanan uluslararası multidisipliner bir hakemli dergidir. Dergi çokdisiplinli bir akademik dergi niteliğine sahip olup, bilim ve teknik alanında, nitelikli araştırma ve derleme makalelerini bilim dünyası ile buluşturmayı hedefler.

“Bilgi insanlığın ortak malıdır” ilkesinden yola çıkan dergimiz, Açık Erişimli bir dergidir. Bu bağlamda, dünya genelinde, bilim ve teknik alanında araştırma yapan bilim insanlarına, araştırmalarını insanlığın faydasına sunabilecekleri nitelikli bir akademik platform olabilme idealiyle yola çıkmıştır. Dergiye gönderilen her makale, yayımlanmadan önce çift-kör hakemlik sürecinden geçer.

Aims and Scope

WOJMUR World Journal of Multidisciplinary Research is an international multidisciplinary peer-reviewed journal published twice a year (July-January). The journal is a multi-disciplinary academic journal and aims to bring together quality research and compilation articles in the science and technical to the world of science.

Our journal is an Open Access journal and based on the principle of "Knowledge is the common heritage of humanity". In this context, it has started out with the ideal of being a qualified academic platform for scientists and researchers in the field of science and technical to present their research to the benefit of humanity. Every article submitted to the Journal, passes through the double-blind peer review process prior to publication.

ULUSLARARASI EDİTÖRLER KURULU

AD-SOYAD	ÜLKE
D. Ali ARLAN	Türkiye
Mehmet KARATAŞ	Türkiye
Galib SAYILOV	Azerbaycan
Prof. Dr. Seyfeddin RZASOY	Azerbaycan
Zümrüd MANSİMOVA	Azerbaycan
Aynur KHUZHAKHMETOV	Bashkortostan –Başkurdistan
Rif AXMADİEV	Bashkortostan –Başkurdistan
Eldar HACIYEV NABİYEVIÇ	Dagestan-Dağıstan
Ali TOPÇUK	Germany
Necat KEVSEROĞLU	Irak
Hüseyin BEYOĞLU	Irak
Bekezhan A. AKHAN	Kazakistan
Muhtar MIROV	Kazakistan
Roza Zh. KURMANKULOVA	Kazakistan
Anara A. KARAGULOVA	Kazakistan
Roza ABDYKULOVA	Kirghizstan
Selim BEZERAJ	Kosovo
Moslem SARBAST	Macaristan
Svetlana Petrovna ANZOROVA	Russia
Redzeb Skrijelj	Serbia
Radık GALİULLİN	Tataristan
Kakajan Janbekov	Türkmenistan

MAKALELER

1. ÜÇÜNCÜ BİN YILDA TÜRKİYE'DE İKTİDARDA KADININ TEMSİLİ: ÜÇÜNCÜ BİN YILDA İKTİDAR PARTİSİ KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Gülten ARSLAN

2. МЕХАНИЗМЫ ЭФФЕКТИВНОЙ РЕАЛИЗАЦИИ АВТОРСКОЙ МОДЕЛИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ НА ОСНОВЕ ДУАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ

Abdigapbarova Ulzharkyn MUSLIMOVNA –

Zhienbaeva Nadezhda BISENOVNA –

Kydyrova Saltanat RASHİDOVNA –

Ajtenova Elmira ABDİKALİEVNA

3. TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: ERZİNCAN ÖRNEĞİ

İbrahim AKKAŞ

4. KIRSAL KALKINMADA TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU (TKDK)'NUN ROLÜ VE İŞLEVLERİ: KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ

D. Ali ARSLAN - Gülten ARSLAN - İbrahim ALBAYRAK - Ahmet ÇAĞRICI -

Halil ÇAKIR

5. ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL GÜVEN ALGILARININ ÖRGÜTSEL YABANCILAŞMA DAVRANIŞLARI İLE İLİŞKİSİ

Menderes KOVANCI

Üçüncü Bin Yılda Türkiye’de İktidarda Kadının Temsili: Üçüncü Bin Yılda İktidar Partisi Kadın Milletvekillerinin Sosyolojik Analizi ¹

Gülten ARSLAN ²

ÖZET

Bu çalışma erkeklerin toplumsal cinsiyet normlarına uyumları ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma Toplumsal Cinsiyet Motivasyon Ölçeği (TCMÖ), Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PIOÖ) ve Sosyo-Demografik veri formu kullanılarak 253 erkek katılımcı ile yürütülmüştür. Toplumsal Cinsiyet Motivasyonu ölçeği kullanılarak feminen normlara içsel motivasyonlarla uyan, feminen normlara dışsal motivasyonlarla uyan, maskülen normlara içsel motivasyonlarla uyan, maskülen normlara dışsal motivasyonlarla uyan erkekler şeklinde dört değişken elde edilmiştir. Bu değişkenler ve sosyo- demografik değişkenler kullanılarak, hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlara göre erkeklerde psikolojik iyi oluşu yordayan değişkenler etki büyüklüğü sırasıyla, eğitim durumu (.24), içsel motivasyonlarla feminen normlara uyum (.24), dışsal motivasyonlarla maskülen normlara uyum (-16), içsel motivasyonlarla maskülen normlara uyum (.14), dışsal motivasyonlarla feminen normlara uyum (-12) ve yaş (.10) şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Psikolojik İyi Oluş, Toplumsal Cinsiyet Normları

¹ Bu çalışma, Gülten Arslan tarafından, 2017 yılında, Mersin Üniversitesi’nde gerçekleştirilen “Üçüncü Bin Yılda Türkiye’de İktidarda Kadının Temsili: Üçüncü Bin Yılda İktidar Partisi Kadın Milletvekillerinin Sosyolojik Analizi” isimli yüksek lisans tezi temel alınarak hazırlanmıştır. Bu çalışma, “ICSER-3rd International Conference on Social Sciences and Education Research” isimli etkinliğe tebliğ olarak sunulmuştur.

² Siyaset Bilimci ve Siyaset Araştırmacısı. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı. gultenb.arslan@hotmail.com

**The Representation of the Women at The Power in Turkey in The Third Millenium:
The Sociological Analysis of the Women Mp's of the Ruling Parties
in The Third Millenium**

Abstract

Elites occupy the highest echelons within the social structure because of their power. The elite undertake the decisive role within the decision-making process and the shaping structure of socio-political structure of society. Political elites are the major component of the elites. In addition to that, the parliamentarians or in the other words MPs have a special place within the political elites. Like male MPs, female MPs constitute the most important parts of the Turkish political elite.

It was aimed to analyse sociological profiles of opposition female MP's within Turkish political elites in the Third millennium. On the final stage the place of women MP's in Turkish political elites will be examined. The research universe was formed by women MPs who took part in the legislative process from the beginning of the third millennium to the present. Totally 5 parliamentary elections which were held in the particular period were included. Sampling group was selected among the Turkish women parliamentarians who take place within the rulling parties.

Social background peculiarities (age, education, occupation, family size) were used to achieve the objectives. Documentary and historical research techniques were applied in the paper. An original data set was produced for analysis from the official publications and records and publications of the Turkish Grand National Assembly which is the main legislative organ in Turkey. The data set was analysed by using SPSS (Statistical Package for the Social Sciences).

Key Words: Women; Women MP's; The Women MP's in Turkey in the Third Millennium; The Turkish Rulling Women MP's in the Third Millennium; Elite; Political Elite; Turkish Political Elites.

GİRİŞ

Siyasal açıdan incelendiğinde toplum yönetenler ve yönetilenler (Çaylak, 2005) olarak ikiye ayrılır. Bu ikili tasnif, tarihin her döneminde ve hemen her tür toplumsal ortamda gözlemlenebilir. İster demokratik isterse totaliter olsun, bütün toplumlarda toplumun büyük çoğunluğunu yönetilenler oluşturur. Yönetim ise her zaman sınırlı sayıda bireylerden oluşmuş, sayısal bir azınlık grubunun elinde ya da kontrolünde olmuştur. Elit sosyologları (Arslan, 2007; Arslan, 1999) bu yönetilen çoğunluğu halk olarak tanımlarken, yönetenleri de elit olarak adlandırır.

Toplumsal yapı içindeki yöneten-yönetilen farklılaşmasını inceleyen çok sayıda teori geliştirilmiştir. Bu farklılaşmayı analiz eden teorik yaklaşımlardan, günümüzde en yaygın olanları arasında elit teorileri sayılabilir (Arslan, 2010). Elit teorisinin de kendi içinde birçok farklı kolları vardır. Bunlar arasında Çoğulcu Elit Teorisi, Elitist Elit Teorisi, Demokratik Elit Teorisi, Demo Elit Perspektif sayılabilir (Arslan, 2015; Etzioni, 1993).

Halkın niceliksel açıdan mutlak üstünlüğüne rağmen, karar verme sürecinin hâkimi durumundaki elitler, toplumsal kaynakları da kontrollerinde bulunduruyor olmaları sebebiyle, bireyler ve toplum açısından ayrıcalıklı bir önem ve mana ifade ederler. Toplumsal hayatta çok sayıda elit grubu vardır (Arslan, 2012). Siyasi elitler, ekonomi elitleri, askeri elitler ve medya elitleri bunlardan ilk akla gelenleridir. Bu elit gruplarına ek olarak yargı elitleri, akademik elitler, kültür elitleri gibi elit grupları da vardır. Bu elit grupları içinde bazı toplum kesimleri, toplumsal yapı içindeki yerlerine kıyasla, çok daha yüksek oranlarda temsil edilir. Bazı toplumsal gruplar ise elitler arasında sınırlı oranda temsil edilirler. Elit grupları arasındaki bu temsiliyet eşitsizliği, durum özellikle cinsiyet temelinde incelendiğinde daha net bir şekilde görülür. Bu türden eşitsizliklere siyasal hayatta daha çok rastlanır. Siyasal hayattaki cinsiyet temelli eşitsizlikler kadınların aleyhinedir. Kadının siyasal hayatta temsilindeki yetersizliğin altında birçok toplumsal, kültürel ve tarihsel sebepler yatar (Onay, 2013: 102).

Yukarıdaki tespitlerden hareketle araştırmada, Türk toplumunun dününü, bugününü ve geleceğini şekillendirmede belirleyici rol oynamış Türk siyasi elitleri (Arslan, 2011-a; Arslan, 2011-b; Arslan, 2011-c) araştırma konusuna dâhil edildi. Özeldede Türk siyasi elitleri arasında kadının yeri ve etkinliği ile günümüz Türk toplumunda kadının siyasal iktidardaki yeri sosyolojik açıdan incelendi. Çalışma kapsamına üçüncü bin yıl dâhil edildi. Bu yönüyle araştırmanın başlangıç yılı olarak, Üçüncü Bin Yılda Türkiye’de gerçekleştirilmiş ilk genel seçimler olma

özelliği taşıyan 2002 genel seçimleri (Arslan, 2016-b: 91-97) seçildi. Daha net bir ifadeyle araştırma 21. Yüzyılın başından günümüze kadar ki zaman sürecinde gerçekleştirilmiş olan seçimlerle sınırlandırıldı. Bu yüzden çalışma, son 5 parlamento dönemini kapsamaktadır. Bir başka ifadeyle çalışmada 2002, 2007, 2011, 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 seçimleri ele alındı.

Daha öz bir şekilde belirtilmesi gerekirse bu çalışmada, Üçüncü bin yılda, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında, iktidar partilerinin bünyesinde görev yapmış kadın milletvekilleri sosyolojik açıdan incelendi. Araştırma kapsamına, son 5 parlamento döneminde, iktidar partisi/leri içinde milletvekilliği yapmış kadın parlamenterler dâhil edildi. Bir başka ifadeyle bu çalışmada, 2002'den günümüze gerçekleştirilen 5 genel seçimde milletvekili seçilip, Türkiye'nin yasama sürecinde aktif roller üstlenen kadın siyasi elitler sosyolojik olarak analiz edildi.

Araştırmanın teorik alt yapısını elit teorisi oluşturdu. Metodolojik açıdan ise konumcu (kurumsal) teknik (Arslan, 2007, Turhan 1991) kullanıldı. Bu bakış açısından yola çıkılarak, 2002'den günümüze Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında görev almış bütün milletvekilleri, günümüz Türk siyasi elitleri olarak tanımlandı. Bu tanımlama doğrultusunda son 5 parlamento dönemi ve genel seçim sonuçları incelendi.

1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Günümüzde, kadınların siyasal hayatta temsili sorunu, diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, Türk toplumu açısından da son derece büyük öneme haiz bir husustur. Kadının yerel ve merkezi siyasette temsiline yönelik çok sayıda araştırmalar yapılmıştır (Arslan, 2004; Arslan, 2005; Narlı, 1999; Prim 1999; Nussebiah, 1999; Lampsa, 1999; Abdel-Hakim 1999; Bessis 1999; Aulas, 1999; Bennani, 1999; Bouraoui, 1999; Sid, 1999; Tüccaroğlu, 1999; Berktaş, 1999). Ancak, iktidarda kadının temsiline yönelik herhangi bir çalışma söz konusu değildir. Özellikle de Üçüncü bin yılda Türkiye'nin siyasi yapısı içinde, iktidar partileri çatısı altında görev yapmış kadın siyasi elitleri konu alan, özgün bir çalışma yoktur. Bu sebeple bu çalışmada, günümüz Türkiye'sinde kadının siyasal iktidarda temsiline inceleniyor olması ayrı bir önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın temel problemi, üçüncü binyılda Türk siyasal yaşamında, iktidarda kadının temsilidir. Daha net bir ifadeyle üçüncü bin yılda, Türkiye’de, iktidar partilerinin parlamento gruplarında aktif görevler üstlenmiş kadınların, yani kadın milletvekillerinin sosyolojik özellikleri ya da toplumsal kökenleridir (Arslan, 2013-a; Demir ve Sesli, 2010). Araştırmanın temel amacı da, günümüz Türk toplumunun siyasi yapısı içinde kadının iktidarda temsilini sosyolojik açıdan incelemektir. Bir başka anlatımla, üçüncü bin yılın başından günümüze geçen süreç içinde, ülkede yasama sürecine yön veren parlamentoyu şekillendirmek için yapılan 5 genel seçimde, milletvekili seçilerek yasama ve yürütme sürecinde görev almış kadın milletvekillerini, sosyolojik boyutlarıyla analiz etmektir. Bu amacı gerçekleştirmek amacıyla yapılan araştırmanın kapsamına 2002 Türkiye genel seçimleri (Arslan, 2016-b), 2007 Türkiye genel seçimleri, 2011 Türkiye genel seçimleri, 7 Haziran 2015 Türkiye genel seçimleri ve 1 Kasım 2015 Türkiye genel seçimleri dâhil edildi. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse bu çalışmada, belirtilen 5 genel seçimde, iktidar partisinin/partilerinin saflarından milletvekili seçilerek, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında, yasama ve yürütme sürecinde görev üstlenmiş kadın milletvekilleri sosyolojik açıdan incelendi.

Bu araştırma, genel hatlarıyla daha çok betimleyici-deskriptif türden bir sosyolojik araştırma türünde gerçekleştirildi. Bu sebeple çalışmada da, haliyle araştırma hipotezleri yerine, konumuzun özünü teşkil araştırma sorularına yer verildi (Arslan, 2012-b: 80). Araştırmada elde edilen verilerin analizinde de, ağırlıklı olarak betimleyici istatistiksel analiz teknikleri kullanıldı. Bunlara ek olarak çalışmada, sosyolojik analizlere de yer verildi. Bu kapsamda öncelikli olarak seçilen değişkenlere dair frekans tabloları ile yüzde ve oranlar hesaplandı. Ardından mod (tepe değer), medyan (ortanca) ve aritmetik ortalama hesaplanarak çalışmanın bulguları daha ayrıntılı hale getirildi. Bunları müteakiben de seçilen değişkenlere dair bazı çapraz tablolar oluşturuldu. Araştırma boyunca cevabı aranan sorular kısaca şunlardır:

1. Üçüncü Binyılın Türkiye’inde kadınlar, iktidarda ne ölçüde temsil edilmektedirler?
2. Üçüncü Binyılın Türkiye’inde, iktidar partilerinden milletvekili seçilerek yasama ve yürütme sürecinde aktif roller üstlenmiş kadın siyasi elitler, sosyolojik açıdan nasıl bir görünüm sergilemektedir?
3. Türkiye’de iktidar partileri içinde milletvekili seçilebilmek için, kadınlar açısından yaş faktörü belirleyici bir etkiye sahip midir?

4. Genç (Orta-genç) yaş grubu kadın milletvekili adaylarının, Türkiye’de iktidar partileri içinde milletvekili seçilme olasılığı, ileri yaş grubu bireylere oranla daha mı yüksektir?
5. Bazı meslek gruplarının mensubu olmak, günümüz Türkiye’inde kadınlar açısından, siyasi elit dolaşım sürecinde avantaj sağlamakta mıdır?
6. Hangi meslek gruplarından kadınlar, iktidar partileri içinde elit dolaşımı sürecinde başarılı olma şansına sahiptirler?
7. Beyaz yakalı meslek sahibi olmak, iktidar partilerinden milletvekili seçilme sürecinde kadınlara avantaj sağlamakta mıdır?
8. Kadın milletvekili adaylarının üst düzey bürokrat-yönetici olması, milletvekili seçilmesinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
9. Meslek olarak hukukçu kadın milletvekili adaylarının, Türkiye’de milletvekili seçilebilme olasılığı öteki meslek gruplarına oranla daha mı yüksektir?
10. Yabancı dil bilmek, Üçüncü Binyılın Türkiye’inde kadınlar için milletvekili seçimi sürecinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
11. Kadınlar iktidar partileri bünyesinde mi yoksa muhalefet partilerinde mi daha fazla milletvekili seçilebilme imkânı bulabilmektedirler?
12. Eğitim durumu, kadınların milletvekili seçilmesi sürecinde etkili bir değişken midir?
13. Aldıkları eğitimin süresi arttıkça, kadın milletvekili adaylarının, Üçüncü Binyılın Türkiye’inde milletvekili seçilme olasılığı da artar mı?
14. Üniversite mezunu olmak, kadın milletvekili adaylarının Türkiye’de milletvekili seçilmesinde pozitif yönde etkili rol oynar mı?
15. Alınan eğitimin türü, kadın milletvekili adaylarının Türkiye’de, iktidar partileri içinde milletvekili seçilmesinde pozitif yönde etki yapar mı?
16. Metropol kentlerdeki köklü üniversitelerden alınan diplomalar, kadın milletvekili adayının Türkiye’de iktidar partileri bünyesinde milletvekili seçilmesinde pozitif yönde etki yapar mı?

17. Kadın milletvekili adayının medeni durumu, Türkiye’de iktidar partileri bünyesinde milletvekili seçilmesinde, olumlu yönde etki yapar mı?

18. Medeni durum, Üçüncü Binyılın Türkiye’sinde kadınların, iktidar partileri bünyesinde milletvekili seçilmesinde, etkili bir faktör müdür?

19. Evli olmak, kadınların iktidar partilerinden milletvekili seçilmesini olumlu yönde etkiler mi?

Bu çalışmada, elit sosyolojisinin yöntem ve teknikleri kullanılarak üçüncü binyılda, Türkiye’de, iktidar partilerinin çatısı altında milletvekilliği yapmış kadın siyasi elitlerinin sosyolojik profilleri araştırıldı. Türk siyasi elitlerinin oluşturduğu araştırma evreni önce, zaman boyutunda sınırlandırıldı ve 2002-2016 yılları çalışma evreni olarak belirlendi. Bu evrenden, belirlenen dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde grup kurmuş ve hükümeti kurmak görevini üstlenmiş iktidar partilerinin kadroları dâhilinde milletvekili olarak görev yapmış/yapmakta olan kadın parlamenterler tespit edilerek örneklem grubu oluşturuldu. Örneklem grubu oluşturulurken, başta da belirtildiği gibi, olasılığa dayalı olmayan örnekleme tekniklerinden kasti (yargısal) örnekleme tekniği kullanıldı.

Araştırmanın verilerinin neredeyse tamamına yakını, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin kurumsal kayıtları ve yayınlarından derlendi. TBMM yayınları içinde özellikle de meclis albümleri (TBMM, 2016; TBMM, 2003; TBMM, 2000; TBMM, 1997; TBMM, 1994; TBMM, 1992) araştırmanın ana veri seti oluşturulurken, temel veri kaynağı olarak kullanıldı. Oluşturulan veri seti, sosyal bilimlerde en çok kullanılan istatistiksel veri analizi programı niteliğindeki SPSS (Gilbert, 1997; Altunışık, 2004) programı kullanılarak analiz edildi.

2. ÜÇÜNCÜ BİNYILDA İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Sosyolojik profil araştırmalarının vazgeçilmez değişkenlerinden biri cinsiyet faktörüdür. Geçmişten günümüze hemen her toplumsal ortamda, bir ölçüde de olsa gözlemlenebilen, en büyük toplumsal eşitsizlik kaynağı cinsiyet faktörüdür. Bir başka ifadeyle toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklere, geleneksel ya da gelişmiş olsun hemen her toplumda rastlamak mümkündür (Arslan, 2015-c; 2015-d). Bu durum cinsiyetçilik olarak tanımlanır. Sosyolojik olarak bakıldığında cinsiyetçilik, “bir cinsiyete üstünlük atfeden, feminin ya da

maskülin toplumsal cinsiyet rol ve davranışları temelinde ayrımcılık yapan inançlar sistemidir” (Arslan, 2013-a: 198). Cinsiyet temelli eşitsizlikler genellikle kadınların aleyhinedir (Newman, 2012: 214).

Tarihsel olarak incelendiğinde ülkemizde kadınlar, seçilme haklarını kullandıkları ilk seçimler olan 1935 genel seçimlerinde, yüzde 4,5’lik bir temsil gücüne ulaşmışlardır. Bu seçimlerde, toplam 18 kadın milletvekili yasama sürecine dâhil olmuştur. Müteakip süreçte kadının siyasi hayatta temsil oranı, hep bu oranın gerisinde kalmıştır. Bu orana tekrar, ancak 1999 seçimlerinde, 23 kadın milletvekili ile yaklaşılabilirdi. 2007 seçimlerinde ise 2002 seçimlerine oranla kadının temsili artmış fakat yeterli değildir. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) 62, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 52, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) 43 kadın aday açıklamış, ancak bunların büyük çoğunluğu listelerin sonlarında yer alabilmiş, seçim sonucunda da 50 kadın meclise girebilmiştir (Sayın, 2010). 2011 parlamentosunda ise yasama sürecinde kadının temsil gücü, 79 kadın milletvekili ile yüzde 14’ü aştı.

Tablo 1. İktidar Milletvekillerinin Seçildiği Dönemler

		Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Dönem	22 (2002)	13	8.0	8.0	8.0
	23 (2007)	30	18.5	18.5	26.5
	24 (2011)	46	28.4	28.4	54.9
	25 (2015)	39	24.1	24.1	79.0
	26 (2015)	34	21.0	21.0	100.0
	Toplam	162	100.0	100.0	

İncelenen 5 dönemlik sürecin tamamında, üst üste en yüksek seçmen desteği alarak seçimi birinci parti olarak çıkmayı başarmış parti Adalet ve Kalkınma Partisi’dir. Hal böyle olunca çalışmada, bir bakıma Adalet ve Kalkınma Partisi kadın milletvekilleri sosyolojik bakımdan incelenmiş oldu. Tablo 1’de de görüldüğü gibi, ele alınan 5 dönemde görev yapmış yüz altmış iki kadın siyasi elitlerin bilgilerine ulaşılabildi. İncelenen süreçte, 22. Parlamento döneminden 24. döneme kadar, kadınların iktidar milletvekilleri arasındaki niceliksel temsilde kesintisiz bir artış yaşanır. 2011 genel seçimleri ile şekillenen 24. dönem

parlamentosunda kadınlar, üçüncü bin yılda iktidarda en yüksek temsil gücüne ulaşırlar. Sonraki iki dönemde ise kadının iktidarda temsil gücünde gözle görülür bir gerileme yaşanır.

3. YAŞ ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Toplumsal hayatta karşılaşılan eşitsizliklerin altında yatan faktörler denildiğinde öncelikle akla yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi gibi değişkenler gelir. Siyaset sosyolojisi ya da elit sosyolojisi alanında yapılan çalışmalarda, öncelikle üzerinde durulan değişken yaş olgusudur (Arslan, 2015-b; 2015-d). Üçüncü Binyılda, Türkiye’de İktidardaki kadın milletvekillerinin sosyolojik açıdan profillerini analiz etme amacı güden bu çalışmada da önce siyasi elitlerin yaş özellikleri incelendi.

TBMM kayıtları esas alınarak oluşturulan veriler incelendiğinde, İktidar kadın milletvekillerinin genel bakımdan genç-orta yaş özelliklerine haiz olduğu görülür. Üçüncü bin yılda, iktidar partileri saflarında kadınları temsilen yasama sürecine müdahil olan milletvekillerinin ortalama yaşı 44,4 civarındadır. İktidar kadın milletvekillerinin en genci 27 yaşında, en yaşlısı ise 67 yaşındadır. Üçüncü bin yılda iktidar bünyesinde 42 yaşında 15 kadın milletvekilimiz mevcuttur. Bu yaş grubundan sonra, 46 ve 50 yaşlarının her birinden 13 milletvekili parlamentoda iktidar partileri içinde kadınları temsil etme başarısı göstermiştir. İktidar kadın milletvekillerinin yüzde 75’den fazlası 50 yaşın altındadır. 60 yaş üzeri iktidar milletvekillerinin oranı ise yüzde 3,6 olarak hesaplanır.

Tablo 2. İktidar Kadın Milletvekillerinin Yaş Gruplarına Dağılımı

		Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Yaş Grubu	30-34	13	8.0	8.0	8.0
	35-44	71	43.8	43.8	51.9
	45-54	65	40.1	40.1	92.0
	55-64	11	6.8	6.8	98.8
	65 ve üstü	2	1.2	1.2	100.0
	Toplam		162	100.0	100.0

İktidar kadın milletvekillerinin yaş özellikleri, yaş grupları temelinde incelendiğinde de oldukça anlamlı bulgularla karşılaşılır. Tablo 2’de de görüldüğü gibi, kadın siyasi elitlerin yüzde 51’den fazlası 45 yaşında ya da altındadır. Yine iktidar kadın milletvekillerinin yaklaşık yüzde 44’e yakını, 35-44 yaş arası bireylerden oluşmaktadır. Bu temsil oranı ile 35-44 yaş grubundan bireyler, iktidar kadın milletvekilleri arasında en büyük yaş grubunu teşkil eder. 45-54 yaş grubundaki bireyler ise yüzde 40,1’lik temsil ile ikinci sırada yer alır. 55 yaş ve üzerindeki bireyler, kadın milletvekilleri arasında yaklaşık yüzde 8’lik bir temsile sahiptir.

4. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN MEDENİ DURUMU

Milletvekilleri ya da popüler tabirle siyasi elitler hakkında yapılan sosyolojik araştırmalarda en çok kullanılan iki diğer çok önemli sosyolojik değişken, medeni durum ve aile yapısıdır. Özellikle evlilik ve aile konuları, neredeyse bütün toplumlar için çok büyük önem ve mana ifade eder. En bilinen tanımıyla evlilik, yetişkin bir erkek ile bir kadın arasında, toplumsal olarak kabul edilmiş usul ve seremonilerle gerçekleşen, töre ve yasalarla tanınmış onaylanmış beraberlik ya da bir arada hayat sürme esasını dile getiren bir ilişki biçimidir (Arslan, 2016). Toplumlarda evlilikler belirli norm ve değerler çerçevesinde, büyük ölçüde kurumlaşmıştır. Farklı cinsiyet grubundan iki insanın hangi koşullarda ve nasıl bir araya gelebilecekleri, evlilik birliğinin devamı için gereken şartlar ve evlilik beraberliğinin hangi hallerde sona erebileceği gibi konular, belirlenip esasa bağlanmıştır (Newman, 2012: 93-96).

Tablo 3. İktidar Kadın Milletvekillerinin Medeni Durumları

		Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Medeni Durum	Evli	123	75.9	75.9	75.9
	Dul	12	7.4	7.4	83.3
	Bekâr	27	16.7	16.7	100.0
	Toplam	162	100.0	100.0	

Bu bağlamda, iktidar kadın milletvekillerinin medeni durumları da araştırıldı. Tablo 3’te sergilenen sonuçlardan da anlaşılacağı üzere, milletvekillerinin çok büyük bir çoğunluğunu evli

bireyler teşkil eder. İktidar kadın milletvekillerinin beşte bire yakınına da hiç evlenmemiş bekâr kadın milletvekilleri oluşturur. Herhangi bir sebeple eşinden ayrılmış iktidar kadın milletvekillerinin oranı ise yüzde 7 civarındadır. Bütün bu sonuçlar ve bulgular, Türkiye'nin toplumsal ve siyasal hayatında evlilik hususuna son derece önem verildiğini; bekâr milletvekili adaylarının ise iktidar partileri içinde milletvekili seçilme şansının, çok az olduğunu açık bir şekilde ortaya koyar.

5. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN AİLE YAPISI VE ÇOCUK SAYISI

Aile yapısı hakkında analizler yaparken, medeni durum faktörünün yanı sıra incelenmesi uygun görülen başka bir toplumsal faktör de çocuk sayısıdır. Yapısalcı sosyoloji ve yapısal fonksiyonel sosyolojinin penceresinde bakıldığında, toplumun temel toplumsal kurumlardan müteşekkil olduğu görülür. Aile kurumu da, toplumun yapısı ve sürekliliği için son derece önemli böylesi temel sosyal kurumlarından biridir. Hatta çoğu araştırmacılar aileyi toplumun temel yapı taşı olarak kabul eder (Arslan, 2015-a; Arslan, 2015-b). Toplumsal ve ekonomik sıkıntılar ve sorunların toplumsal hayatta baş gösterdiği zamanlarda aile, sosyolog Mübeccel Kıray'ın da tarif ettiği gibi, bir “tampon kurum” (Kıray, 2000) olarak görev yapar. Bazı düşünürler, sanayileşmenin de etkisiyle ailenin ortadan kalkacağını iddia etmiş olsalar da (Kongar, 1986: 23), toplum hayatında dünden bugüne yaşananlar bu iddiayı çürütmüştür.

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de, Türkiye'nin toplumsal hayatında aile kurumunun önemli bir yeri vardır. Bu gerçeklerden hareketle, toplumsal ve siyasal hayatta aile kurumunun önemini ortaya koyabilmek ve iktidar kadın milletvekillerinin aile büyüklüğünü tespit edebilmek amacıyla, milletvekillerinin çocuk sayıları da, araştırma dâhilinde araştırıldı. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular, iktidar kadın milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının yaklaşık 1,4 olduğunu göstermektedir. Araştırma dâhilinde incelenen iktidar kadın milletvekilleri arasında, bir ve iki çocuk sahibi olma eğilimi ağır basmaktadır.

Tablo 4. İktidar Kadın Milletvekillerinin Çocuk Sayıları

		Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Çocuk Sayısı	Çocuksuz	33	20.4	20.4	20.4
	Bir	50	30.9	30.9	51.2
	İki	56	34.6	34.6	85.8
	Üç	23	14.2	14.2	100.0
	Toplam	162	100.0	100.0	

Tablo 4’te detaylı bir biçimde sergilenen bulgular da, kadın milletvekillerinin bu az çocuklu olma eğilimini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Daha net bir tanımlamayla, iktidar kadın milletvekillerinin yüzde 85’i aşkını en fazla iki çocuk sahibidir. Üç çocuğu olan kadın milletvekillerinin oranı ise yüzde 15’i bile altında seviyelerde seyrediyor. Bulgular, iktidar kadın siyasi elitlerinin bariz ve yaygın bir biçimde küçük ve çekirdek özellikte bir aile görünümü sergilediğine işaret etmektedir.

6. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN EĞİTİM DURUMU

Toplumsal ve siyasi hayatta, üst seviyelerdeki karar verici konumlara ulaşabilmede etkili olduğu gözlemlenen başka bir önemli faktör de eğitim faktörüdür. Elit sosyolojisi alanında önemli çalışmaları bulunan sosyologlarca da sıklıkla vurgu yapılan önemli bir husus da şudur: Geleneksel niteliklerini büyük ölçüde muhafaza eden toplumlarda, sosyal hayatta üst statülere ulaşmada, doğuştan getirilen statülerin belirleyiciliği ön plana çıkar. Bunları bazı araştırmacılar, aristokratik faktörler şeklinde de adlandırıyorlar (Arslan, 2015). Buna karşın, demokratik toplumlarda ise daha ziyade atfedilen statüler değil de; doğrudan sonra belirli bir zaman içinde, emek harcanıp çalışılarak kazanılan statüler öncelik arz eder (Arslan, 2012). Doğumla aileden hazır olarak getirilmeyip, tersine hayatta yoğun emek verilerek elde edilen statüler bakımından ise eğitim olgusu çok etkili rol oynar.

Tablo 5. İktidar Kadın Milletvekillerinin Eğitim Durumu

	Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Eğitim Durumu	Üniversite	161	99.4	99.4
	Lise	1	.6	.6
	Toplam	162	100.0	100.0

Sosyal bilimler alanında, yalnızca elit dolaşımı konusunda değil, eğitim insan hayatı ve toplum açısından önemine dair çalışmalar yapan araştırmacıların da ortaya koyduğu gibi, eğitimin günümüz toplumların, birey ve toplum hayatındaki önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Eğitim konusu ilgili araştırmalarda, ilk öncelikli olarak akla bireylerin görmüş oldukları eğitimin niceliksel özellikleri, yani eğitimin seviyesi gelir. Gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda, bireylerin eğitim seviyesi ile toplum hayatında üst statülerde elde etme ihtimali arasında, pozitif yönlü bir korelasyon ilişkisi gözlenir. Başka bir ifadeyle insanları aldıkları eğitimin genel seviyesi yükseldikçe, toplumsal ve siyasi yapı içinde üst ve etkili konumlara ulaşma şansı da artmaktadır. Bireylerin sahip oldukları eğitimin seviyesi, siyasi elit dolaşım süreci üzerinde de önemli ölçüde etkilidir.

Kadınların, iktidar partilerinin içinde, etkili bir siyasi konuma ulaşabilmeleri açısından da bu tespit geçerlidir. Tablo 5’te de görüldüğü gibi, üçüncü bin yılın Türkiye’si koşullarında, kadınlar açısından üniversite eğitimi almış olmak, iktidar partilerinden milletvekili seçilebilmesi için neredeyse bir mecburi koşul haline gelmiştir.

7. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN EĞİTİM GÖRDÜĞÜ ÜNİVERSİTELER

Günümüz gelişmiş ya da gelişmekte olan toplumlarında, bireylerin, toplumsal hayatta etkili bir yer edinebilme ve üst toplumsal pozisyonlara ulaşma mücadelelerinde, bireylerin aldığı eğitimin miktarına ilaveten, oldukça etkili ve önemli role sahip bir diğer konu da, diplomanın hangi kurumlardan alındığı hususudur. Hatta günümüz şartlarında kimi zaman, bireylerin diplomasının üzerindeki amblem ya da etiket, birçok öteki değişkenin önüne bile

geçebilmektedir. Kısacası günümüz dünyasında, hemen her toplumda bazı kurumlar, saygın ve daha itibarlı eğitim kurumları olarak toplumsal hayatta ön plana çıkar. Buralardan alınan diplomalar da bireylere daha yüksek saygınlık ve birçok ayrıcalıklar sağlar.

Tablo 6. İktidar Kadın Milletvekillerinin Eğitim Gördüğü Üniversiteler

Üniversite	Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Üniversite Eğitimi Yok	1	0.6	0.6	0.6
19 Mayıs	1	0.6	0.6	1.2
Amerika	1	0.6	0.6	1.9
Anadolu	7	4.3	4.3	6.2
Ankara	16	9.9	9.9	16.0
Atatürk	2	1.2	1.2	17.3
Başkent	1	0.6	0.6	17.9
Bilkent	1	0.6	0.6	18.5
Boğaziçi	4	2.5	2.5	21.0
Cerrahpaşa	1	0.6	0.6	21.6
Çukurova	2	1.2	1.2	22.8
Dokuz Eylül	7	4.3	4.3	27.2
Ege	6	3.7	3.7	30.9
Fırat	1	0.6	0.6	31.5
Gazi	16	9.9	9.9	41.4
Hacettepe	4	2.5	2.5	43.8
Harran	1	0.6	0.6	44.4
İngiltere	3	1.9	1.9	46.3
İstanbul	37	22.8	22.8	69.1
İsviçre	1	0.6	0.6	69.8
İTÜ	8	4.9	4.9	74.7
KTÜ	2	1.2	1.2	75.9
Maltepe	1	0.6	0.6	76.5
Marmara	13	8.0	8.0	84.6
Mimar Sinan	2	1.2	1.2	85.8
ODTÜ	4	2.5	2.5	88.3
Pamukkale	1	0.6	0.6	88.9
Riyad	1	0.6	0.6	89.5
Selçuk	6	3.7	3.7	93.2
Texas	1	0.6	0.6	93.8
Trakya	1	0.6	0.6	94.4
Tunceli	1	0.6	0.6	95.1
Uludağ	4	2.5	2.5	97.5
Viyana	2	1.2	1.2	98.8
Yıldız Teknik	1	0.6	0.6	99.4
Zürih	1	0.6	0.6	100.0

Toplam	162	100.0	100.0	
---------------	------------	--------------	--------------	--

Eğitim ve prestijli eğitim kurumlarına dair bütün bu saptamalar dikkate alındığında, iktidar partilerinin içinde siyasi mücadele içinde olmuş kadın siyasi elitlerin, mezun oldukları eğitim kurumlarını da incelemek kaçınılmaz bir zorunluluk arz etti. Tablo 6’da da görüldüğü gibi, Üçüncü binyılın Türkiye’inde, kadınların siyasi elit dolaşım süreci üzerinde, bazı eğitim kurumlarının ağırlıklı rolü dikkat çeker. Daha öz bir anlatımla araştırmanın sonuçlarına göre, üniversite eğitimi almış iktidar kadın milletvekillerinin yaklaşık yüzde 23’ü İstanbul Üniversitesi’nde, yüzde 10’a yakını da Ankara Üniversitesi’nde eğitim görmüştür. Bu bağlamda da iktidar kadın milletvekillerinin eğitim gördüğü üniversiteler arasında ilk sırada yer alan İstanbul ve Ankara üniversitelerini, Gazi ve Marmara üniversiteleri takip eder. Bu sıralamayı İTÜ, Dokuz Eylül ve Anadolu Üniversitesi izler. Bu üniversitelerin hemen akabinde ise Ege üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi gibi nitelikli eğitim veren adını duyurmuş eğitim kurumlarının isimleri gelir.

8. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN ALDIKLARI EĞİTİM TÜRÜ

Eğitim konusu kapsamında, elit deveranı ile ilgili olarak araştırılan bir başka konu da bireylerin aldıkları eğitimin türüdür. Diplomanın alındığı kurumlar ve bu kurumların yerleşik olduğu mekânların yanı sıra, bireyler almış oldukları eğitim türü de onlar açısından, toplumsal hayatta üst toplumsal katmanlardaki konumlara ulaşmada önemli fırsatlar ve ekstra ayrıcalıklar sağlayabilir. Toplumsal hayatta, zaman ve mekân boyutuna bağlı olarak bazı farklılıklar yaşansa da, hemen her zaman bazı eğitim türleri, birey ve toplum yaşamında, diğer eğitim türlerine kıyasla daha ön planda ve etkili olabilir. Geçmişte olduğu gibi günümüz Türk toplumunun siyasi yapısı içinde, siyasi elit dolaşım sürecinde de bazı eğitim türleri ön plana çıkmaktadır (Arslan, 2005).

Tablo 7. İktidar Kadın Milletvekillerinin Aldıkları Eğitimin Türü

		Sayı	%	Geçerli %	Toplam %
Tür	Hukuk	38	23.5	23.5	23.5
	Mühendis-Mimar	32	19.8	19.8	43.2
	Sosyal-Politik-Ekonomik-Ticari Bilimler	48	29.6	29.6	72.8
	Tıp	12	7.4	7.4	80.2
	Eğitim	3	1.9	1.9	82.1
	İlahiyat	1	0.6	0.6	82.7
	Tıbbi Bilimler (Diş-Eczacı-Veteriner)	16	9.9	9.9	92.6
	Öteki	11	6.8	6.8	99.4
	İlişkısiz (Üniversite Eğitimi Yok)	1	0.6	0.6	100.0
	Toplam	162	100.0	100.0	

Bütün bu tespitler, kadın milletvekillerinin eğitim gördükleri uzmanlık alanının da araştırılmasının elzem olduğunu gösterir. Bu durum dikkate alınarak çalışmada, iktidar kadın milletvekillerinin, üniversite eğitimlerini gördükleri uzmanlık dalları da araştırıldı. Bulgular, günümüz Türkiye'si koşullarında, kadınların siyasi mücadelelerinde başarıya uzanan yola dair oldukça somut ipuçları verir. Tablo 7'de ayrıntısı gözler önüne serilen bulgular, iktidar kadın milletvekillerinin siyasi elit dolaşım sürecinde, sosyal-politik-ekonomik ve ticari bilimler alanında görülen eğitimler ile hukuk eğitiminin son derece önemli rol oynadığını ortaya koyar. Bu uzmanlık alanlarının ardında ise mühendislik-mimarlık, eczacılık ve veterinerliği de içine alan tıbbi bilimler ile tıp ve eğitim alanında görülen eğitimler gelir.

9. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN YABANCI DİL BİLGİSİ

Milletvekillerinin ya da öteki adıyla siyasi elitlerin sosyolojik portreleri incelenirken, eğitim olgusu ile yakından alakalı olduğu için araştırılan bir diğer faktör de elitlerin yabancı dil bilgisidir. Günümüz dünyasında, küreselleşmenin her geçen gün daha da etkili bir şekilde kendisini hissettirmeye başladığı herkesin hem fikir olduğu hususlardandır. Özellikle ekonomik

ve teknolojik gelişmelerin de etkisiyle, dünya git gide mega bir köye dönüşmektedir. Bu durumda ulaşım alanında ve bilişim teknolojileri alanında yaşanan olumlu gelişmelerin de etkisi gözden ırak tutulamaz. Bu son derece hızlı ve gidişatının önceden kestirilmesi çok zor gelişmelerin de etkisiyle, çağdaş dünyada siyasal, ekonomik ve toplumsal konularda, zaman ve mekân mefhumu anlamını yitirmeye başlamıştır. Bu gelişmeler, birçok iş kolunda ve faaliyet alanında insanlar, dünyanın en ücra köşelerindeki meslektaşları ile ilişki ve etkileşim halinde olmayı, karşı konulması mümkün olmayan bir mecburiyet haline getirmiştir. Bütün bu yaşananlar ise insanların iletişim kurmalarına olanak tanıyan ortak bir dil ihtiyacı doğurmuştur. Toplumun ve bireylerin bugünü ve yarınları açısından, son derece stratejik önem taşıyan görevler icra eden milletvekillerinin de bu gelişmelerden kaçabilmesi mümkün olmamıştır. Hatta onların yabancı dil bilgisi ihtiyacı, öteki faaliyet alanlarının da önüne geçmiştir.

Tablo 8. İktidar Kadın Milletvekillerinin Yabancı Dil Bilgisi

		Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Yabancı Dil	Yabancı Dil Bilmiyor	19	11.7	11.7	11.7
	Bir	113	69.8	69.8	81.5
	İki	22	13.6	13.6	95.1
	Üç	6	3.7	3.7	98.8
	Dört ve Yukarısı	2	1.2	1.2	100.0
	Toplam		162	100.0	100.0

İkinci bin yılın sonlarına doğru, daha bariz bir biçimde yaşanmaya başlayan ve üçüncü bin yılda da daha bir hız kazanan bu gelişmeler, araştırmada, kadın milletvekillerinin yabancı dil bilme durumlarının araştırılması zaruretini doğurmuştur. Çalışmanın bu husustaki sonuçlarına Tablo 8’de, oldukça detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Bulgulara göre, kadın milletvekillerinin yüzde 90’a yakını en az bir yabancı dil bilmektedir. İncelenen 5 dönemde iktidar partilerinin çatısı altında milletvekilliği yapmış 162 kadın siyasi elitten yalnızca 19 tanesi hiçbir yabancı dil bilmemektedir. Öte yandan milletvekillerinin yüzde 17’den fazlası da, 2 ya da daha fazla yabancı dil bilir durumdadır.

10. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN DOĞDUĞU İLLER

Sıklıkla ifade edildiği üzere toplumumuzun demografik yapısı oldukça dinamik bir karakter arz eder. Bu dinamizmin temelini oluşturan nüfus hareketleri oluşturur. Bu nüfus hareketlerine, Türk tarihinin her döneminde, az ya da çok bir şekilde rastlanır. Göçler birçok toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasi sebeplere bağlı olarak ortaya çıkar.

Tablo 9. İktidar Kadın Milletvekillerinin Doğduğu İller

İl	Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Adana	5	3.1	3.1	3.1
Afyon	2	1.2	1.2	4.3
Afyonkarahisar	1	0.6	0.6	4.9
Ağrı	2	1.2	1.2	6.2
Aksaray	4	2.5	2.5	8.6
Almanya	2	1.2	1.2	9.9
Ankara	7	4.3	4.3	14.2
Antalya	5	3.1	3.1	17.3
Ardahan	1	0.6	0.6	17.9
Balıkesir	2	1.2	1.2	19.1
Belçika	1	0.6	0.6	19.8
Bingöl	1	0.6	0.6	20.4
Burdur	2	1.2	1.2	21.6
Bursa	4	2.5	2.5	24.1
Çankırı	2	1.2	1.2	25.3
Çorum	2	1.2	1.2	26.5
Denizli	2	1.2	1.2	27.8
Diyarbakır	2	1.2	1.2	29.0
Düzce	2	1.2	1.2	30.2
Elazığ	1	0.6	0.6	30.9
Erzincan	2	1.2	1.2	32.1
Erzurum	7	4.3	4.3	36.4
Eskişehir	2	1.2	1.2	37.7
Gaziantep	9	5.6	5.6	43.2
Giresun	1	0.6	0.6	43.8

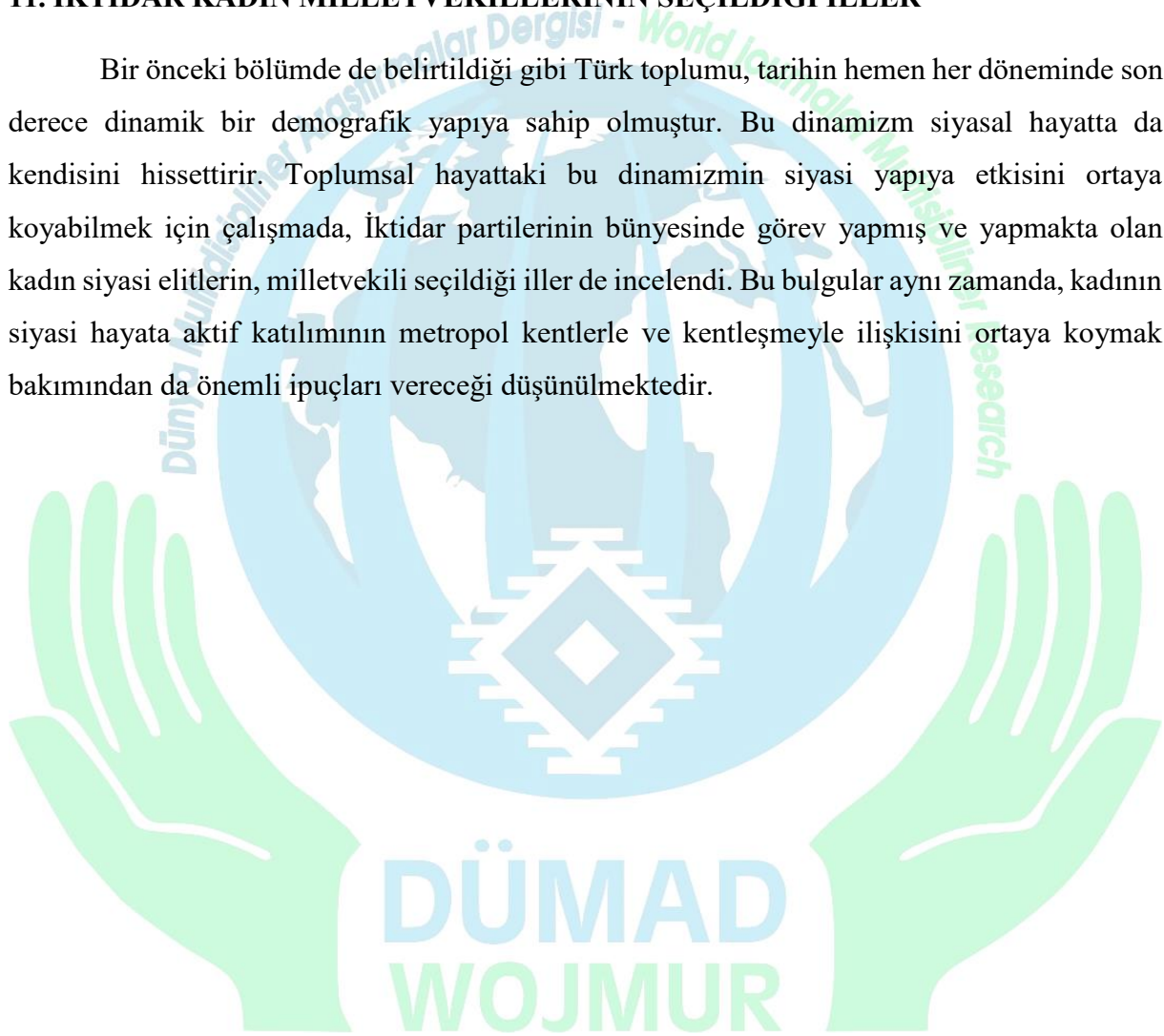
İstanbul	21	13.0	13.0	56.8
İzmir	2	1.2	1.2	58.0
Kahramanmaraş	4	2.5	2.5	60.5
Karabük	1	0.6	0.6	61.1
Karaman	3	1.9	1.9	63.0
Kars	1	0.6	0.6	63.6
Kayseri	1	0.6	0.6	64.2
Kırıkkale	2	1.2	1.2	65.4
Kocaeli	3	1.9	1.9	67.3
Konya	4	2.5	2.5	69.8
Malatya	16	9.9	9.9	79.6
Mardin	2	1.2	1.2	80.9
Mersin	3	1.9	1.9	82.7
Muğla	2	1.2	1.2	84.0
Norveç	1	0.6	0.6	84.6
Sakarya	1	0.6	0.6	85.2
Samsun	1	0.6	0.6	85.8
Şanlıurfa	1	0.6	0.6	86.4
Sivas	1	0.6	0.6	87.0
Tekirdağ	2	1.2	1.2	88.3
Tokat	5	3.1	3.1	91.4
Trabzon	9	5.6	5.6	96.9
Tunceli	1	0.6	0.6	97.5
Urfa	2	1.2	1.2	98.8
Van	2	1.2	1.2	100.0
Toplam	162	100.0	100.0	

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara Tablo 9’da detaylı bir şekilde yer verildi. Bu bulgular incelendiğinde, iktidar kadın milletvekillerinin büyük çoğunluğunun, büyükşehirlerde doğmuş olduğu gerçeği ortaya çıkar. Kadın milletvekillerinin arasında, yüzde 13’lük oranla İstanbul doğumlu milletvekilleri ön plana çıkar. İstanbul doğumluları, yüzde 10’a yakın bir oranla Malatya doğumlu kadın siyasi elitler izler. Trabzon ve Gaziantep doğumlu iktidar kadın milletvekillerinin oranı da yüzde 6’ya yaklaşır. İncelenen dönemde, iktidar partisi bünyesinde yasama ve yürütme sürecine aktif katılma imkânı bulmuş kadın milletvekillerini yüzde 5’e

yakını da, Ankara ve Erzurum gibi büyük şehirlerde doğmuştur. Bu illeri Tokat, Antalya, Adana, Bursa ve Kahramanmaraş illeri takip eder. Bulgular dikkatli bir şekilde değerlendirildiğinde, kadınların içine dâhil olduğu siyasi elit dolaşımı sürecinde, büyük ölçüde yerel dinamiklerin ağır bastığı gerçeği dikkatlerden kaçmaz.

11. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN SEÇİLDİĞİ İLLER

Bir önceki bölümde de belirtildiği gibi Türk toplumu, tarihin hemen her döneminde son derece dinamik bir demografik yapıya sahip olmuştur. Bu dinamizm siyasal hayatta da kendisini hissettirir. Toplumsal hayattaki bu dinamizmin siyasi yapıya etkisini ortaya koyabilmek için çalışmada, İktidar partilerinin bünyesinde görev yapmış ve yapmakta olan kadın siyasi elitlerin, milletvekili seçildiği iller de incelendi. Bu bulgular aynı zamanda, kadının siyasi hayata aktif katılımının metropol kentlerle ve kentleşmeyle ilişkisini ortaya koymak bakımından da önemli ipuçları vereceği düşünülmektedir.

Tablo 10. İktidar Kadın Milletvekillerinin Seçildiği İller

İl	Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Adana	5	3.1	3.1	3.1
Afyonkarahisar	3	1.9	1.9	4.9
Ağrı	2	1.2	1.2	6.2
Aksaray	4	2.5	2.5	8.6
Ankara	11	6.8	6.8	15.4
Antalya	5	3.1	3.1	18.5
Aydın	2	1.2	1.2	19.8
Balıkesir	4	2.5	2.5	22.2
Bingöl	1	0.6	0.6	22.8
Bursa	7	4.3	4.3	27.2
Çorum	2	1.2	1.2	28.4
Denizli	3	1.9	1.9	30.2
Diyarbakır	2	1.2	1.2	31.5
Düzce	2	1.2	1.2	32.7
Elazığ	2	1.2	1.2	34.0
Erzurum	4	2.5	2.5	36.4
Eskişehir	2	1.2	1.2	37.7
Gaziantep	7	4.3	4.3	42.0
İstanbul	39	24.1	24.1	66.0
İzmir	8	4.9	4.9	71.0
Kahramanmaraş	4	2.5	2.5	73.5
Kayseri	3	1.9	1.9	75.3
Kocaeli	4	2.5	2.5	77.8
Konya	7	4.3	4.3	82.1
Malatya	4	2.5	2.5	84.6
Mardin	3	1.9	1.9	86.4
Mersin	1	0.6	0.6	87.0
Sakarya	2	1.2	1.2	88.3
Samsun	3	1.9	1.9	90.1
Şanlıurfa	3	1.9	1.9	92.0
Sivas	1	0.6	0.6	92.6
Tekirdağ	3	1.9	1.9	94.4
Tokat	3	1.9	1.9	96.3
Trabzon	4	2.5	2.5	98.8
Van	2	1.2	1.2	100.0
Toplam	162	100.0	100.0	

Bu açıklamaların göz önünde bulundurularak, çalışmanın bu bölümünde, iktidar kadın milletvekillerinin, siyasete bünyesinden atıldıkları iller de araştırıldı. Tablo 10’da sergilenen bulgular, iktidar kadın milletvekillerinin büyük bir çoğunluğunun büyükşehirlerden siyasi hayata katıldığını göstermektedir. Milletvekillerinin seçildiği iller arasında, yüzde 25’e yakın oran ile İstanbul birinci sırayı alır. Onu yüzde 6,8’lik oranla Ankara ve üçüncü sırada yüzde 5’e yakın oranla İzmir takip eder. Bu 3 en büyük metropol şehrin ardından, hiç de yabana atılmayacak bir yüzde 4,3’ lük oran ile yine büyük şehirlerimizden Konya, Bursa ve Gaziantep illerimiz bu sıralama da yerini alır. Bu illeri Adana, Aksaray, Balıkesir, Erzurum, Kocaeli, Malatya, Trabzon illeri izler. Bütün bu bulgular, kadın milletvekillerinin seçildikleri illerle ilgili bölümde sergilenen bulgularla bir arada değerlendirildiğinde çok daha anlamlı bir hale gelir.

12. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN MESLEKİ ÖZGEÇMİŞLERİ

Bilindiği üzere, mesleki kimlik ve kariyer, bireylerin hayatlarının her boyutunda son derece belirleyici etki yapar. Bazı meslekler, mensuplarına iktidar, servet ve itibara ulaşmada önemli imkânlar ve ayrıcalıklar sağlar. Bu gerçekler dikkate alındığında araştırmada, iktidar partilerinden siyasete atılmış kadın siyasi elitlerin, siyasi elit dolaşım sürecinde etkili rol oynayan mesleklerin belirlenmesi de çalışmada önemli bir zorunluluk oluşturdu.

Tablo 11. İktidar Kadın Milletvekillerinin Mesleksel Özgeçmişleri

Meslek	Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Sivil Bürokrat-Yönetici (Devlet-Özel-Yerel Yönetim)	28	17.3	17.3	17.3
Hukukçu (Avukat-Hâkim-Savcı)	37	22.8	22.8	40.1
Mühendis-Mimar	28	17.3	17.3	57.4
Doktor	9	5.6	5.6	63.0
Tıbbi Bilimler (Eczacı-Dişçi-Veteriner)	17	10.5	10.5	73.5
Eğitimci (Üniversite ve Öteki)	22	13.6	13.6	87.0
Tüccar-Sanayici	1	0.6	0.6	87.7
Sendikacı	2	1.2	1.2	88.9
Diğer	12	7.4	7.4	96.3
Gazeteci-Yazar	6	3.7	3.7	100.0
Toplam	162	100.0	100.0	

Tablo 11’de de görüldüğü gibi, kadınların elit dolaşım sürecinde bazı meslekler, diğerlerine kıyasla çok daha ön plana çıkmaktadır. Kadınların, İktidar partilerinin bünyesinde etkili konumlara ulaşmasında ön plana çıkan meslekler arasında hâkim, savcı ve avukatların dâhil olduğu hukukçular ilk başı çeker. Onların ardından, sivil bürokratlar ve yöneticilikten siyasi hayata atılmış milletvekilleri izler. Mühendislik ve mimarlık kökenli kadın milletvekillerinin oranı da, sivil bürokrasi ve yöneticilik kökenli vekillerinkine eşittir. Bu meslek grubundan kadın siyasi elitleri, oldukça yüksek bir oy oranıyla üniversite hocaları ve öğretmenlerden oluşan eğitimcilerden oluşan kadın milletvekilleri takip eder. Eğitimci vekilleri ise doktorlar ile gazeteci-yazarlar izler.

13. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN MENSUBU OLDUĞU SİYASİ PARTİLER

Sosyal bilimcilere göre, demokratik sistemler, siyasi evrimleşme sürecinde insanlığın ulaştığı en önemli aşamalardandır. Demokratik sistemin en önemli bileşenlerinden ikisi seçimler ve siyasi partilerdir (Arslan, 2015). Siyasal partiler ise siyasal ve toplumsal hayatta etkili olmak ideali etrafında örgütlenmiş ve nihai hedefleri iktidara ulaşmak olan siyasi yapılanmalardır (Kışlalı, 2007: 261; Kapani, 2001).

Tablo 12. İktidar Kadın Milletvekillerinin Seçildiği Siyasi Partiler

	Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Parti	Ak Parti	162	100.0	100.0

Bu sebeple bir toplumun ya da bir yerleşim biriminin siyasi yapısını daha iyi anlayabilmek için, bireylerin siyasi eğilim, tutum ve siyasi davranışlarına da bakılır. Bunu anlamamanın en pratik yolu ise seçim sonuçları ve bu sonuçların siyasi yapıya yansımalarını incelemektir. Bu tespitlerin ışığında bu araştırmada, geçmişten bugüne iktidar kadın milletvekilliği yapmış siyasi elitlerin, siyasi ve ideolojik kimlikleri de araştırıldı. Tablo 12’de de görüldüğü gibi, incelenen dönemlerde en çok kadın milletvekili çıkarmayı başarmış olan

İktidar siyasi partisi, merkez sağın temsilcisi konumundaki Adalet ve Kalkınma Partisi'dir. Bu zaten sürpriz bir sonuç değildir. Zira ele alınan 5 dönemde de, ülkenin yürütme sürecine tek başında Adalet ve Kalkınma Partisi yön vermiştir.

14. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN SİYASİ MENSUBİYETLERİ

Toplumun siyasi yapısını daha iyi tahlil edebilmek ve kadının siyasi hayata aktif katılımı konusunu daha iyi anlayabilmek için, kadınların milletvekili seçildikleri siyasi partilerin, siyasi yelpazedeki yerinin ve siyasal kimliğinin (Yarma, 2006) de iyi bilinmesi gerekir. Bu sebeple araştırmada, incelenen dönemde milletvekilliği yapmış kadın siyasi elitlerin, mensubu oldukları siyasi partilerin kökenleri de araştırıldı.

Tablo 13. Kadının Siyasi Yelpazede Temsili

		Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Siyasi Yelpaze	Sağ	162	100.0	100.0	100.0

Tablo 13'te net bir şekilde görüldüğü gibi, iktidar partileri bünyesinde siyaset yapmış olan kadın siyasi elitlerin mensubu olduğu partiler arasında, sağ siyaset geleneğinin açık bir üstünlüğü mevcuttur. Bu durumun temel nedeni ise yine daha önce ifade edildiği gibi ele alınan bütün dönemlerde, ülkede iktidarda, merkez sağın temsilcisi durumundaki Adalet ve Kalkınma Partisi vardır.

15. İKTİDAR KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN SİYASİ ELİT DOLAŞIM HIZI

Fırsat eşitliğinin yüksekliği ise demokrasinin varlığının ve sıhhatinin bir göstergesi olarak kabul edilir. Elit yenilenme oranları, demokratik rejimlerin sıhhatine dair oldukça önemli ipuçları verir. Elit yenilenme oranları, elit dolaşımı olgusu ile çok yakından alakalı ve hatta iç içe olgulardır. Elit dolaşımı ya da elit deveranı kavramı, siyaset sosyolojisi ve elit sosyolojisi alanında yapılan çalışmalarda ayrıcalıklı bir yer tutar. Genellikle elit dolaşımı kavramı, elit grupları içindeki yer değiştirme ve yenilenmeleri izah etmek amacıyla kullanılır. Bu hususu,

İtalyan düşünür Vilfredo Pareto'nun "tarih, aristokrasilerin mezarlığıdır" tümcesiyle çok özlü ve çok açık bir şekilde tasvir eder. Pareto'nun da ifade ettiği üzere bu dolaşım, toplumun iki temel tabakası (Ateş, 2010) (elitler ve elit olmayanlar) arasında cereyan eder. Bu dolaşım sürecinde bireyler bu iki katman arasında hareket ederler (Arslan, 2007: 81-2).

Tablo 14. İktidar Kadın Milletvekilleri Arasında Elit Dolaşımı

	Sayı	%	Geçerli %	Toplamlı %
Seçilme Sayısı	1.00	104	64.2	64.2
	2.00	46	28.4	92.6
	3.00	11	6.8	99.4
	4.00	1	0.6	100.0
	Toplam	162	100.0	100.0

Özellikle siyasi elit dolaşımı, demokratikleşme olgusu ile yakından alakalı olduğu için, bu çalışmada da özellikle üzerinde duruldu. En öz ifadesiyle siyasi elit dolaşımı, siyaset kurumu içinde, siyasi elitler ile elit olmayanlar arasında yer değiştirme durumunu izah etmek için kullanılır. Araştırmanın bu bölümünde, iktidar partileri bünyesinde kadınlar açısından elit dolaşım sürecini anlayıp açıklayabilmek için, incelenen 5 dönemlik süreçte milletvekilliği yapmış kadın siyasi elitlerin milletvekili seçilme sayılarına bakıldı. Tablo 14'teki tasviri türden istatistikî bulgular, iktidar kadın milletvekilleri arasında ortalama milletvekili seçilme oranının yaklaşık 1,4 olduğunu göstermektedir. Üç ya da daha fazla kez milletvekili seçilen kadınların oranı ise yüzde 7,5 civarındadır. Kadın siyasi elitlerin yüzde 65'e yakını yalnızca bir kez, yüzde 29'a yakını da iki kez milletvekili seçilmiştir. Bütün bu bulgular, iktidar kadın milletvekillerinin elit dolaşım hızının bir ölçüde de olsa yüksek olduğuna işaret eder.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Daha önce de ifade edildiği gibi, bu çalışmada, Üçüncü bin yılda TBMM bünyesinde grup oluşturmuş ve yalnızca yasama erkine katkıda bulunmakla kalmamış, yürütme erkini de elinde bulundurmuş iktidar siyasi partilerinin çatısı altında görev yapmış kadın milletvekilleri,

sosyolojik açıdan incelendi. Bu amaca ulaşabilmek maksadıyla genellikle elit sosyolojisinin (Arslan, 2007; Moysen & Wagstaffe, 1987; Turhan, 1991) yöntem ve teknikleri kullanıldı. Türk siyasi elitlerinin oluşturduğu araştırma evreni önce, zaman boyutunda sınırlandırıldı. Sonra da 2002-2016 yılları arasında yasama ve yürütme erkine dâhil olmuş kadın milletvekillerinin oluşturduğu grup, çalışma evreni olarak belirlendi. Bu evrenden örneklem grubu olarak, incelenen dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında, iktidar partileri içinde milletvekili olarak görev yapmış/yapmakta olan kadın parlamenterler seçildi. Örneklem grubu oluşturulurken, başta da belirtildiği gibi, olasılığa dayalı olmayan örnekleme tekniklerinden kasti (yargısal) örnekleme tekniği kullanıldı.

Elit ve özellikle de siyasi elit olgularının kavramsal çerçeveyi şekillendirdiği çalışmanın, teorik alt yapısı, seçkin elit teorisinin kuramsal birikimlerinden oluşturuldu. Araştırmada ortaya konan bulguları, ötekilerin bilmediklerini bilecek, ötekilerin yapamadıklarını yapabilecek konuma ve güce sahip olan bu etkili grupla ilgili son derece önemli sonuçlar ortaya koydu. Bu sonuçlar temel alınarak, başlangıçta sorulan soruların cevapları şöylece özetlenebilir: Kadınlar açısından, iktidar partilerinden milletvekili seçilebilmek için yaş faktörü, büyük ölçüde belirleyici bir etkiye sahiptir. Genç (Orta-genç) yaş grubu içinde yer aldığı kabul edilen kadın milletvekili adaylarının, iktidar partilerinin saflarından milletvekili seçilme olasılığı, ileri yaş grubundan bireylere oranla çok daha yüksektir. Kadın milletvekillerinin yaşlarına dair araştırma sonucunda ortaya konan bulgular da bu tespiti doğrular niteliktedir.

Yaş değişkeninde olduğu gibi, meslekler değişkeni özelinde ortaya çıkan bulgular da seçkin bir görünüm sergiler. Daha öz bir ifadeyle bazı meslek grupları, iktidar partileri içinde yer alan kadın siyasi elitleri arasında çok daha ön plana çıkar. Bu seçkin durum, toplumsal hayatta cereyan eden siyasi elit dolaşım sürecine de yansır. Üçüncü bin yılda, ülkemizin toplumsal hayatında itibarı ve etkisi yüksek mesleklerin başında hukukçular, sivil bürokrat ve yöneticilik meslekleri gelmektedir. Bu meslekleri, oldukça yüksek bir oy oranı ile mühendis (Yenilmez, 2007) ve mimarlar izler. Başta üniversite öğretim üyeleri olmak üzere eğitimci kadınlar da iktidar partileri bünyesinde önemli bir yer tutar. Bu meslek gruplarına ilaveten eczacı ve veterinerleri kapsayan tıbbi bilimler ile tıp alanında meslek icra eden kadınlar da, iktidar partileri çatısı altında önemli ölçüde kendilerine yer bulabilmişlerdir. Kadın milletvekillerinin sosyolojik kökenlerinde öne çıkan bu mesleklere dair ortaya çıkan bulgular

aynı zamanda, günümüz Türk toplumunda kadınının ekonomik ve siyasi hayattaki yerine dair önemli ipuçları da verir.

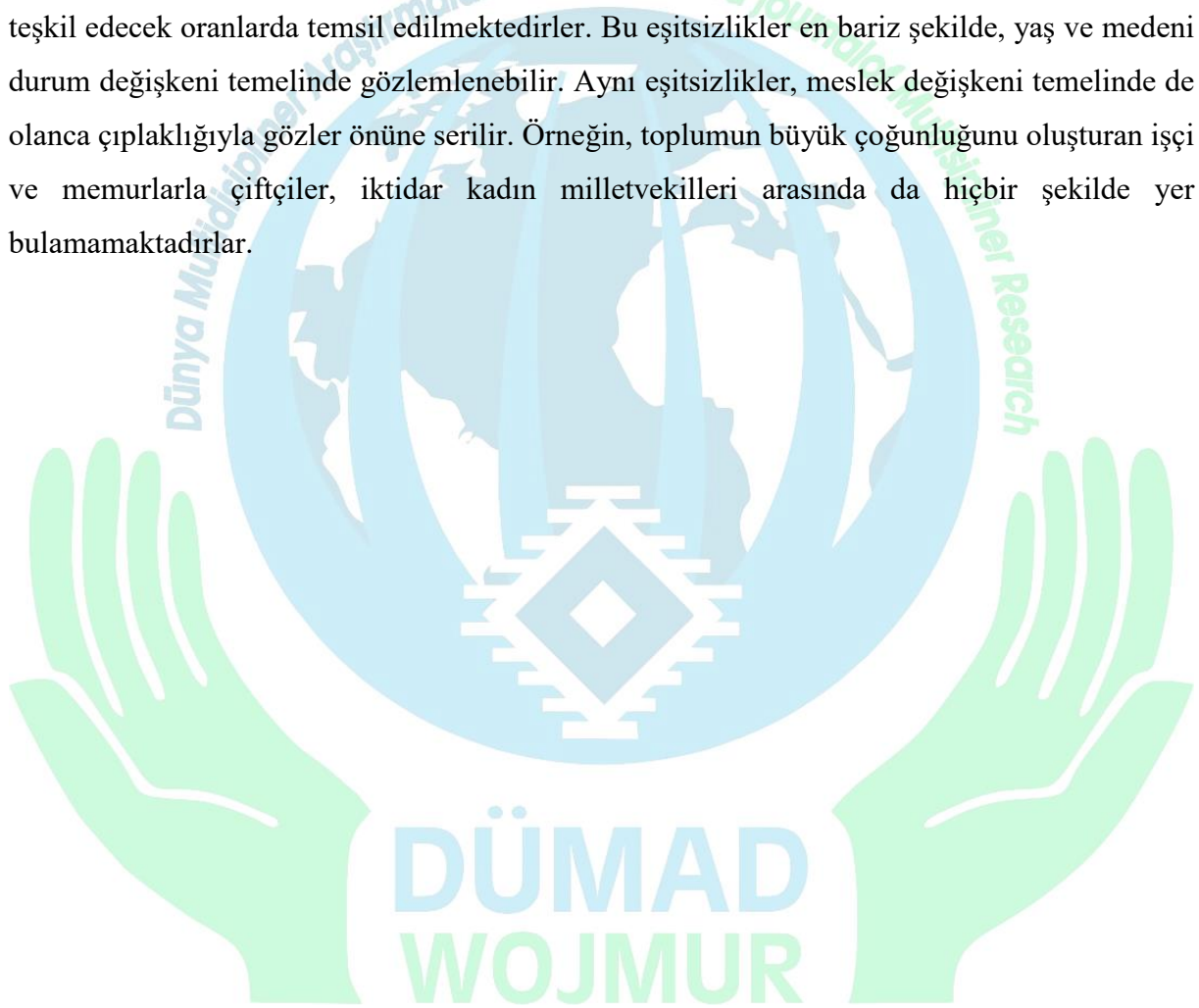
Mesleki bakımdan gözlemlenen bu seçkinci yapı, bireylerin almış oldukları eğitim temelinde de kendini açık bir biçimde hissettirir. Bir başka anlatımla, iktidar kadın milletvekilinin siyasi elit dolaşım sürecinde etkili rol oynayan bir başka önemli sosyolojik faktör eğitimidir. Kadın milletvekili adaylarının eğitim seviyesi yükseldikçe, bu hususla yakından ilişkili bir biçimde milletvekili seçilme ihtimali de artmaktadır. Kadın milletvekillerinin eğitim seviyesine dair ortaya çıkan bulgular, kadın milletvekillerinin sosyolojik portrelerindeki seçkinci görünümü daha pekiştirir niteliktedir. Üniversite mezunu olmak günümüzde kadınlar açısından, milletvekili seçilebilmenin neredeyse bir ön şartı haline gelmiştir. Buna ilaveten, kadınların iktidar partilerinden milletvekili seçilme sürecinde, Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerin, köklü üniversitelerinden mezun olma ayrıcalığına sahip kadınların milletvekili seçilebilme şansı, diğerlerine kıyasla çok daha yüksektir. Ayrıca yabancı dil bilme hususunda da kadın siyasi elitlerin profilleri, halkın ortalama seviyesinin çok üstünde bir görünüm sergiler. Bulgular, en az bir yabancı dil bilen kadın adayların, yasama ve yürütme sürecine dâhil olma mücadelesinde daha avantajlı olduğuna işaret eder. Hatta daha da fazlası bildiği yabancı dil sayısı arttıkça, adayın bu süreçlere dâhil olma ihtimali daha da yükselir.

Çalışmada ortaya çıkan bir başka çok önemli bulgu da onların doğdukları mekânlarla ilgilidir. Daha da açık bir ifadeyle, bireylerin doğum yerleri ve yaşadıkları mekânlar da onların, başarı ve iktidar mücadelelerinde oldukça etkili olabilmektedir. Bu husus, kadın adayların iktidar partilerinden siyasete atılmaları hususunda da açık bir şekilde gözlemlenir. Ele alınan süreçte iktidar partileri çatısı altında aktif siyasete katılma ayrıcalığına sahip olmuş kadın milletvekillerinin neredeyse tamamı büyükşehir hüviyetine sahip illerde doğmuştur. Yine mekân unsuru, adayların siyasete katılma çabasında da varlığını göstermiştir. Daha net anlatımla, kadın milletvekilleri aktif siyasete, büyük bir ekseriyetle büyükşehirlerin adayları kimliği ile dâhil olmuşlardır.

Kadınların, iktidar partileri bünyesinde, mecliste sandalye elde etme mücadelesinde, bütün bu faktörler kadar önemli bir diğer husus da aile yapısı ile ilgilidir. Daha önce de belirtildiği gibi aile ve evlilik konuları, dün olduğu gibi bugün de toplumumuzca, ayrı bir değer ve önem atfedilen konulardandır. Hal böyle olunca bu durumun izlerini, kadınların aktif siyasal hayata katılma sürecinde de sürmek elzem oldu. Bulgular, medeni durum faktörünün de,

kadınların siyasi elit dolaşım sürecinde başarıya ulaşmalarında, tayin edici bir olgu işlevi yerine getirdiğini göstermektedir. Daha net bir ifadeyle seçmenler milletvekili seçilebilmek için evli kadın adaylara, bekârlardan daha fazla şans tanımaktadırlar. Evli aynı zamanda, çocuk sayısı bakımından küçük aile yapısına sahip kadın adayların, iktidar partilerinden yasama sürecine katılma potansiyelleri ise diğerlerine nazaran çok daha yüksek görünmektedir.

Özetle, elitist elit teorisyenlerinin de vurguladıkları gibi, iktidar partileri bünyesindeki kadın milletvekilleri arasında bazı toplum kesimleri, toplumsal yapı içindeki ağırlıkları ile tezat teşkil edecek oranlarda temsil edilmektedirler. Bu eşitsizlikler en bariz şekilde, yaş ve medeni durum değişkeni temelinde gözlemlenebilir. Aynı eşitsizlikler, meslek değişkeni temelinde de olanca çıplaklığıyla gözler önüne serilir. Örneğin, toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan işçi ve memurlarla çiftçiler, iktidar kadın milletvekilleri arasında da hiçbir şekilde yer bulamamaktadırlar.

KAYNAKLAR

Abdel-Hakim, S. (1999). Edebiyat Metinlerinde Modernite ve Kadın. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 51-54.

Altunışık, R., Coşkun, R. (vd.) (2004). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemler (SPSS Uygulamalı)*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Arslan, D. A. (2016-a). *Sosyoloji: Günlük yaşamı anlamak*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.

Arslan, D. A. (2016-b). *Geçmişten günümüze, yerel ve genel seçim sonuçları temelinde Türkiye'nin siyasi yapısı ve milletvekillerimiz*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.

Arslan, D. A., Baştürk, S. ve Arslan, G. (2015-a). Çok partili dönemde, genel seçim sonuçları temelinde Türkiye'nin siyasi yapısı. Ş. Kantarcı ve F. Şimşek (Ed.), *Berna Türkoğan Uysal Armağan Kitabı* (ss. 1-63). Ankara: Sonçağ Yayıncılık.

Arslan, D.A. (2015-b). Üçüncü bin yılda Adana milletvekilleri. *International Journal of Human Sciences - Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 12 (1), 582-625.

Arslan, D.A. (vd.) (2015-c). Çok partili dönem Türk siyasi tarihinde Bitlis milletvekilleri. *Akademik Bakış, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 47, 71-97.

Arslan, D.A. (vd.) (2015-d). Çok partili dönem Türk siyasal hayatında Antalya milletvekilleri. *Eurasian Academy of Sciences, Social Sciences Journal*, 2015 (3), 33-62.

Arslan, D. A. (2013-a). *Sosyoloji: Günlük yaşamın mimarisini keşfetmek*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Arslan, D. A. (2011-a). *Turkish political Elites: Sociological analysis of Turkish politics and politicians*. Berlin: LAP LAMBERT Academic Publishing.

Arslan, D. A. (2011-b). *Who rules Turkey: Turkish power elite*. Berlin: LAP LAMBERT Academic Publishing.

Arslan, D. A. (2011-c). *Elites and Power in contemporary Turkey: Social anatomy of*

Turkish elites. Berlin: LAP LAMBERT Academic Publishing.

Arslan, R. (2010). *Elitizm teorisi ve teorisyenleri*. Bursa: Dora Yayıncılık.

Arslan, D.A. (2007). *Elit sosyolojisi*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Arslan, D.A. (2005). Educational bases of Turkish Democracy: Educational backgrounds of Turkish elites. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*, 8 (1), 5–30.

Arslan, D.A. (2004, 1 - 4 Mart). Çağdaş Türk toplumunun siyasi hayatında kadının yeri ve Türk siyasi elitleri arasında kadının temsil edilme durumu. *Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma*, Yeditepe Üniversitesi.

Arslan, D.A. (1999). *Who rules Turkey: The Turkish power elite and the roles, functions and social backgrounds of Turkish elites*. Guildford: University of Surrey.

Ateş, Y. (2010). *Sosyal tabakalaşma ve siyaset ilişkisi: Türkiye örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Aulas, M. C. (1999). Kadın seçmenlerin ve adayların siyasi yaşamda karşılaştıkları başlıca engeller. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 65-68.

Bennani, A. (1999). Kadınlar ve Akdeniz bölgesinde demokrasi. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 21-30.

Berktaş, F. (1999). İslam'ın eşitsizliğe dayalı "eşitlik" söylemi. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 103-113.

Bessis, S. (1999). Politik formasyon, sivil toplum ve kadınların siyasal katılımı, Tunus örneği. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 55-63.

Bouraoui, S. (1999). Gelenek, kanunlar ve kadınların siyasal yaşama katılımı. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 70-72.

Çaylak, A. (2005). *Osmanlı'da yöneten ve yönetilen bir Şerif Mardin çözümlemesi*. Ankara: Kadim Yayınları.

Demir, Ş. & Sesli, M. (2010). Türk siyasi elitlerinin toplumsal kökeni (1920-1950). *Akademik bakış dergisi*, 21, 1-30.

- Etzioni, H.** (1993). *The elite connection*. London: Polity Press.
- Kapani, M.** (2001). *Politika bilimine giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kıray, M. B.** (2000). *Ereğli-ağır sanayiden önce bir sahil kasabası*. İstanbul: Baylam Yayıncılık.
- Kışlalı, A. T.** (2007). *Siyaset bilimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kongar, E.** (1986). *Türkiye üzerine araştırmalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lampsa, P.** (1999). Karar mekanizmalarında kadının yeri: Avrupa Topluluğu deneyimi. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 43-49
- Moyser, G. & Wagstaffe, M.** (1987). *Research methods for elite studies*. London: Allen and Unwin.
- Narlı, N.** (1999). Modernleşme, siyasal İslam ve kadınlar. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 88-102.
- Newman, D. M.** (2012). *Sociology: Exploring the architecture of everyday life*. London: Sage.
- Nusseibah, L.** (1999). Filistinli kadınlar ve demokrasi: Sorunlardan bazıları. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 37-42.
- Onay, M.** (2013). Kadınların siyaseti, siyasetin kadınları. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 100-110.
- Prim, M.** (1999). Akdeniz ülkelerinde sivil toplum ve kadınların siyasal katılımı. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 31-35.
- Sayın, A.** (2010). Geçici özel önlem politikası: Kota el kitabı. 16 Ekim 2016 tarihinde <http://www.ka-der.org.tr/dosyalar/yayin091228-5508.pdf>, 82-86 adresinden alınmıştır.
- Sid, E. C.** (1999). Siyasal yaşamda kadın seçmen ve adayların karşılaştıkları başlıca engeller: İtalya örneği. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 73-80.
- TBMM** (2016). *TBMM albümü 26. Dönem (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.
- TBMM** (2003). *TBMM albümü 22. Dönem (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.

TBMM (2000). *TBMM albümü 21. Dönem (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.

TBMM (1997). *TBMM albümü 20. Dönem (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.

TBMM (1994). *TBMM albümü 1920–1991 (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.

TBMM (1992) *TBMM albümü 19. Dönem (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.

Turhan, M. (1991). *Siyasal elitler*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Tüccaroğlu, İ. (1999). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kadının siyasal yaşamda karşılaştığı güçlükler. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6, 81-86.

Yarma, Z. (2006). *Avrupa ülkelerindeki Türk kökenli milletvekillerinin siyasal kimlik ve elit oluşumu: Almanya örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Yenilmez, M. (2007). *Türkiye'de mühendisler ve siyaset*. Ankara: Ankara Üniversitesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

МЕХАНИЗМЫ ЭФФЕКТИВНОЙ РЕАЛИЗАЦИИ АВТОРСКОЙ МОДЕЛИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ НА ОСНОВЕ ДУАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ

Абдигапбарова Улжаркын Муслимовна – д.п.н. профессор КазНПУ имени Абая

Жиенбаева Надежда Бисеновна – д.психол.н. профессор КазНПУ имени Абая

Кыдырова Салтанат Рашидовна – докторант КазНПУ имени Абая по
специальности «Педагогика и психология»

Айтенова Эльмира Абдикалиевна – докторант КазНПУ имени Абая по
специальности «Педагогика и психология»

Abdigapbarova Ulzharkyn Muslimovna - doctor of pedagogical sciences, professor
Abay Üniversitesi

Zhienbaeva Nadezhda Bisenovna - Doctor of Psychology, Professor Abay Üniversitesi

Kydyrova Saltanat Rashidovna - Phd student of specialty 6D010300 - Pedagogy and
Psychology of KazNPU named after Abay

Ajtenova Elmira Abdikalievna - Phd student of specialty 6D010300 - Pedagogy and
Psychology of KazNPU named after Abay

Аннотация

В статье рассматривается авторская модель профессиональной подготовки будущего учителя в условиях дуально-ориентированного обучения. Данная модель разработана на основе результатов исследований, проведенных в рамках научного проекта «дуально-ориентированное обучение – условие совершенствования профессиональной подготовки будущего учителя», реализуемого на основе государственного гранта МОН РК. Это в настоящее время обусловлено необходимостью внедрения элементов дуального обучения в систему высшего педагогического образования. Авторы подробно описывают структуру и содержание данной модели. Модель состоит из целевых, технологических и оценочных блоков. Особенность модели заключается в интеграции деятельности «школа-колледж-высшее учебное заведение».

Ключевые слова: высшее учебное заведение, дуально-ориентированное обучение, модель профессиональной подготовки учителя, целевой блок, технологический блок, оценочный блок.

Андатпа

Мақалада дуальді бағдарлық оқыту жағдайында болашақ мұғалімді кәсіби даярлаудың авторлық моделі қарастырылады. Бұл модель БЖҒМ мемлекеттік гранты негізінде орындалып жатқан «Дуальді-бағдарлық оқыту – болашақ мұғалімнің кәсіби даярлығын жетілдірудің шарты» ғылыми жобасы аясында жүргізілген зерттеулерден алынған нәтижелер негізінде жасалған. Бұл қазіргі уақытта жоғары педагогикалық білім беру жүйесіне дуальді оқыту элементтерін ендіру қажеттілігінен туындап отыр. Авторлар мақалада аталған модельдің құрылымы мен мазмұнын жан-жақты сипаттайды. Модель мақсатты, технологиялық және бағалаушы блоктардан тұрады. Модельдің ерекшелігі «мектеп-колледж-жоғары оқу орны» іс-әрекеттерінің интеграциясында жүзеге асырылады.

Түйін сөздер: жоғары оқу орны, дуальді-бағдарлық оқыту, болашақ мұғалімді кәсіби даярлаудың моделі, мақсаттық блок, технологиялық блок, балаушы блок

İKİLİ YÖNELİMLİ EĞİTİME DAYALI YAZARIN ÖĞRETMEN EĞİTİM MODELİNİN ETKİN BİR ŞEKİLDE UYGULANMASI İÇİN MEKANİZMALAR

Özet

Bu makalede gelecekteki bir öğretmenin çift yönlü bir öğrenme ortamında eğitimi için bir model sunmaktadır. Bu model, Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı'ndan bir devlet hibesi temelinde uygulanan, gelecekteki öğretmenin eğitim projesinin iyileştirilmesi için bir koşul olan çift yönlü eğitimin bir parçası olarak yürütülen çalışmaların sonuçlarına dayanılarak geliştirilmiştir. Bu, yüksek eğitimin pedagojik eğitim sisteminde ikili eğitim öğelerinin zorunlu kullanımı için bir ön koşuldur. Yazarlar bu modelin genişliğini ve içeriğini ayrıntılı olarak açıklamaktadır. Model hedefi teknolojik ve değerlendirme birimlerinden oluşmaktadır. Modelin bir özelliği, "okul-kolej-yükseköğretim kurumu" faaliyetlerinin entegrasyonudur.

Anahtar kelimeler: yükseköğretim kurumu, çift yönlü eğitim, öğretmen eğitim modeli, hedef blok, teknolojik blok, değerlendirme bloğu

Mechanisms of Effective Implementation of the Author's Model of Professional Training of a Teacher Based On Dual-Oriented Education

Abstract

The article considers the author's model of professional training of the future teacher in the conditions of dual-oriented training. This model is developed based on the results of studies conducted under the research project «dual-oriented teaching – a condition for improvement of professional preparation of future teachers», which is implemented on the basis of the state grant of MES of RK. This is currently due to the need to introduce elements of dual training in the system of higher pedagogical education. The author describes in detail the structure and content of this model. The model consists of target, process, and evaluation blocks. The model features the integration of the «school-College-higher education institution» activity.

Key words: higher education institution, dual-oriented training, teacher training model, target block, technological block, evaluation block.

МЕХАНИЗМЫ ЭФФЕКТИВНОЙ РЕАЛИЗАЦИИ АВТОРСКОЙ МОДЕЛИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ НА ОСНОВЕ ДУАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ

Авторская модель профессиональной подготовки учителя на основе дуально-ориентированного обучения представляет собой логически выстроенную завершенную структуру, состоящую из целевого, технологического и оценочного блоков.

Выделение данных блоков связано с пониманием того, что моделирование процесса совершенствования профессиональной подготовки будущего учителя на основе дуально-ориентированного обучения (ДОО) должно включать в себя следующую последовательность работ:

- сформулировать и обосновать методологические подходы и принципы к организации дуально-ориентированного целостного процесса в вузе;
- разработать структуру и наполнение технологического блока, определив концептуальное, нормативное, методическое содержание; механизм реализации, а также организационные этапы педагогического взаимодействия, обеспечивающие эффективную дуально-ориентированную подготовку будущих педагогов;
- разработать структуру и содержание оценочного блока, включая компоненты, показатели и уровни профессиональной готовности будущих педагогов.

Характеристика выделенных блоков модели (Рисунок 1).

Целевой блок. В качестве цели разрабатываемой модели мы рассматриваем процесс совершенствования профессиональной подготовки будущего учителя на основе дуально-ориентированного обучения (ДОО) в современных условиях модернизации педагогического образования. По нашему мнению, поставленная цель должна конкретизироваться требованиями ГОСО и социальным заказом общества на подготовку высококвалифицированных специалистов в сфере педагогического образования, обладающих высоким уровнем профессиональной мотивации, профессионально-педагогической компетентности. В данном блоке представлены методологические

подходы и принципы, способствующие формированию готовности студентов, осваивающих педагогическую профессию.

В качестве основных подходов к дуально-ориентированной профессиональной подготовке будущих педагогов были использованы системно-структурный (А.А.Богданов, Т.А.Ильина, Л.Я.Зорина), системно-комплексный (Д.М.Гвишиани, В.Г.Афанасьев, В.М.Сорокин, В.Л.Кокоренко), системно-деятельностный (Л.С.Выготский, Б.Г.Ананьев, А.Н.Леонтьев, В.А.Сластенин, В.В.Давыдов и др.) подходы, которые определили совокупность принципов: непрерывности и преемственности этапов формирования профессиональной мотивации, целостности и интеграции образования, развития уникальной личности в уникальной ситуации, вариативности и гибкости учебно-методического сопровождения будущего педагога [1-9].

Выбранные подходы и принципы выступают в качестве требований к содержанию процесса дуально-ориентированной профессиональной подготовки будущих педагогов. *Технологический блок* модели позволяет наглядно представить содержательно-технологическую сторону рассматриваемого процесса.

Данный блок представлен концептуальным основанием (разработка механизма внедрения авторской модели; критериев оценки, диагностические средства ДОО); нормативными предпосылками (изменение и дополнение в ГОСО, создание правил регулирующих взаимодействия (МОН РК, УО, НП «Атамекен», правовые органы)); методическим содержанием (до вузовская практика, 1 день в неделю под руководством ментора, практика во время межсеместровых каникул, элективные курсы ДОО, проведение вузовских профилирующих дисциплин в колледже, школах).

Логика механизма реализации авторской модели профессиональной подготовки учителя на основе дуально-ориентированного обучения предусматривает плавный переход от первичного создания на базе КазНПУ имени Абая Центра организации профессионального педагогического образования, курируемых представителем министерства до создания Координационного совета (из представителей МОН РК, УО, НП «Атамекен», вуза, колледжа, школы); разработки индивидуальных маршрутов и сознательной рефлексии профессиональной деятельности менторов из числа учителей школы, колледжа и закрепление за ними студентов-практикантов.

Такой вариант реально осуществим, так как нами будет разработано Положение о менторе и Положение о педагогической практике утвержденными работодателями на производственной базе.

Объекты и субъекты педагогического взаимодействия (корпоративная система «школа-колледж-вуз» МОН РК, УО, НП «Атамекен») подчиняясь принципу иерархичности систем, находятся в упорядоченном соответствии с этапами процесса совершенствования профессиональной подготовки будущего учителя на основе дуально-ориентированного обучения. При этом объект-субъектные отношения при переходе с этапа на этап перерастают в субъект-субъектные (социальные партнеры, предприятия, представители общеобразовательных и специализированных школ).

Технологический блок созданной модели представлен образовательными субъектами системы «школа-колледж-вуз»: педагогические кадры, преподаватели, менторы, социальные партнеры.

От современного вузовского преподавателя ожидается умение разрабатывать модульные образовательные программы, осуществлять поиск новых форм для изучения и освоение инновационного педагогического опыта. Кроме того, необходимо развитие способности в поиске креативных средств для реализации дуально-ориентированного обучения. Под руководством вузовского преподавателя учителя общеобразовательных и специализированных школ студенты участвуют в научно-практических конференциях по проблемам, стратегии реализации дуально-ориентированного обучения, публикуют статьи, являются соавторами проектных работ учителей, выполняют дипломные работы

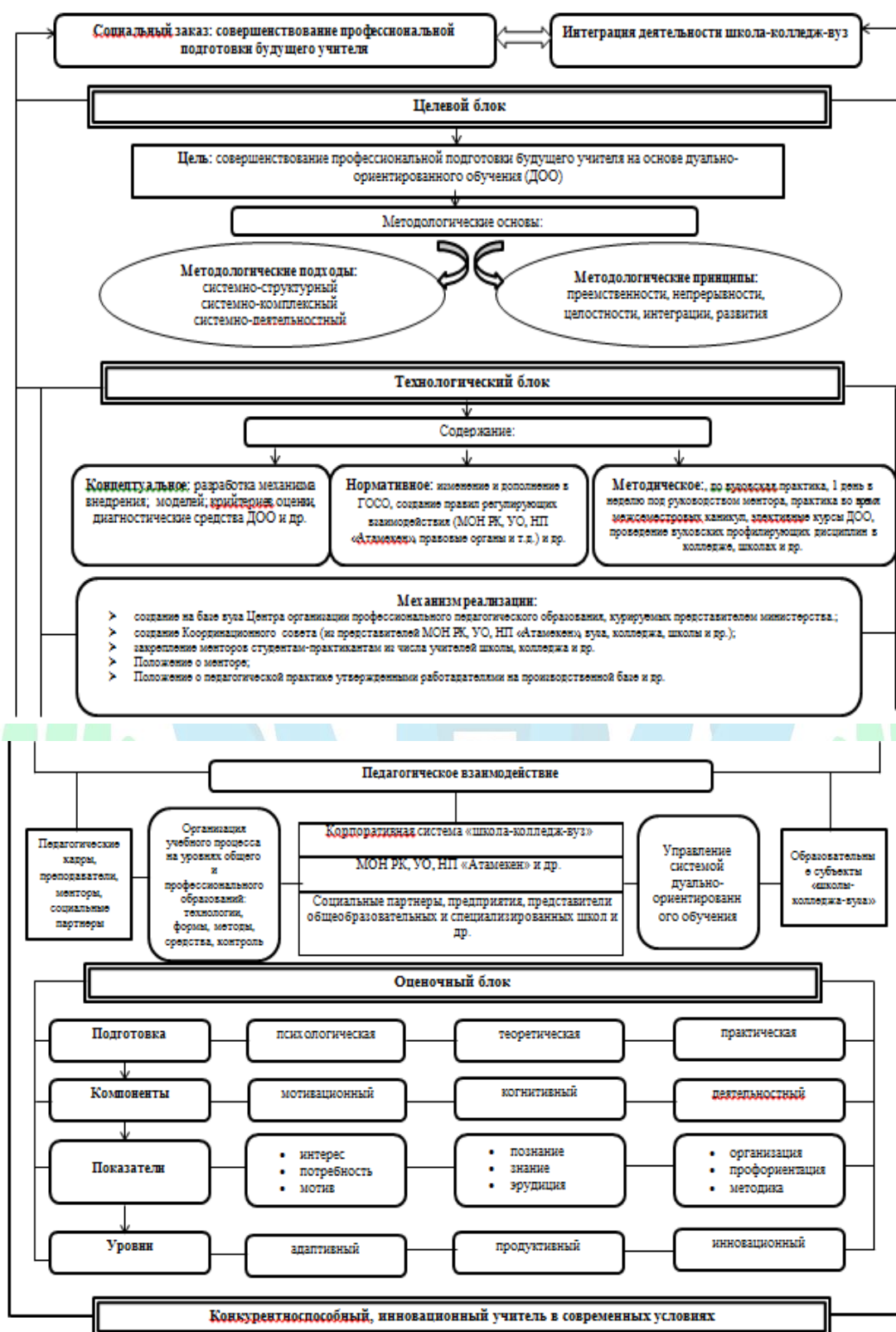

Рисунок 1 – Модель профессиональной подготовки учителя на основе дуально-ориентированного обучения

Работодатели – это опытные педагоги образовательных организаций, которые привлекаются вузом для реализации ДОО, участия во внеаудиторной работе Института педагогики и психологии КазНПУ имени Абая (проведение мастер классов, тематических встреч), руководства педагогической практикой студентов в школе, курированием исследовательской, проектной работой студентов [10].

Усиление роли социальных партнеров в учебном процессе вуза, их участие в реализации и мониторинге ДОО, позволит успешно интегрировать теоретическое обучение с практикой и способствовать эффективному внедрению дуально-ориентированного обучения.

Роль студента в организации процесса дуально-ориентированного обучения - перевод его из позиции потребителя знаний в позицию заказчика, соавтора. Студент активно включается в процесс реализации собственных устремлений по своему профессиональному развитию. В ГОСО заложена основа для формирования ответственного отношения студентов к своей будущей профессиональной судьбе, предоставляя ему возможность участвовать в выборе вариативных дисциплин, образовательных модулей и профессиональных инновационных технологий. Готовность к такому выбору определяется сформированностью своего видения профессиональной самореализации, что требует от студента осознания своей будущей профессиональной карьеры, наличия мотивации к освоению определенных профессиональных компетенций.

Оценочный блок. В оценочном блоке наглядно представлены три этапа подготовки (психологическая, теоретическая, практическая).

Значимость подготовки:

- *«психологической»* – формируются механизмы саморегуляции учебной деятельностью; развиваются механизмы управления профессиональным развитием; личностные качества субъектов образовательного процесса включаются в структуру психологической готовности к дуально-ориентированной деятельности;
- *«теоретической»* – проникновение в процесс дуально-ориентированного обучения; ориентация на четко представленный в сознании субъекта обучения конечный результат (предвосхищенная цель); прогнозирование развития системы взаимоотношений в корпоративной системе «школа-колледж-вуз».
- *«практической»* – обеспечение эффективного включения студентов в процесс дуально-ориентированного обучения.

Оценочный блок, включает показатели и уровни мотивационного, когнитивного и деятельностного компонентов:

- *мотивационный* (наличие учебной мотивации, доминирование внутренних мотивов, удовлетворенность профессией, интерес к дуально-ориентированному обучению и профессиональную потребность в данном процессе);

- *когнитивный* (сформированность знаний, эрудиции, способностей заниматься педагогической деятельностью);

- *деятельностный* (стремление к личностному росту, к саморазвитию и самосовершенствованию в профессиональной сфере) [11].

Все представленные блоки модели направлены на формирование современного, конкурентноспособного, инновационного учителя.

Процесс дуально-ориентированной профессиональной подготовки будущих педагогов, наглядно представленной в авторской модели – это комплексный и многогранный процесс, требующий целенаправленной систематической работы и подготовки.

Необходимо, особо заострить внимание на том, что процесс дуально-ориентированной подготовки будущих педагогов рассматривается нами как переход от адаптивного уровня студентов к сложному и качественно отличному-инновационному уровню.

Адаптивный уровень предполагает проориентационную и пропедевтическую работу со студентами первого курса обучения, способствующая адаптации к образовательной деятельности в новой дуально-ориентированной образовательной среде вуза; положительной мотивации к профессиональной деятельности; потребности в личностном росте и саморазвитии;

Продуктивный уровень предполагает мотивированную заинтересованность студента в получении профессиональных знаний, стойкий познавательный интерес, преобладание внешних положительных мотивов к дуально-ориентированному обучению; прогнозирование результатов своей деятельности; активное участие в реализации данной формы обучения; рефлексивная позиция личности студента, готового к инновационной деятельности, ориентации на личную и творческую реализацию.

Инновационный уровень свидетельствует о том, что у студента стойкий интерес к дуально-ориентированному обучению, преобладает внутренняя направленность профессиональной мотивации; осознание важности профессии «учитель»; регулярная рефлексия в отношении полученного психологического, эмоционального, когнитивного опыта; высокий уровень творческого педагогического мышления; умение прогнозировать и успешно принимать решения в изменяющихся условиях педагогической деятельности, сознательное планирование своей деятельности в соответствии с нормативными требованиями дуально-ориентированного образования [12].

Итак, авторская модель профессиональной подготовки учителя на основе дуально-ориентированного обучения представляет собой логически выстроенную конструкцию, а сам процесс подготовки направлен на приобщение будущих педагогов к профессионально-педагогической деятельности с учетом не только социального заказа общества и требований ГОСО, но и требований концепции модернизации педагогического образования.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

- 1 Выготский Л.С. О психологических системах // Психология. – М., 2000.
 - 2 Соколов В.Н. Педагогическая эвристика: Введение в теорию и методику эвристической деятельности. – М.: Аспект-Пресс, 2015.
 - 3 Анисимов О.С. Педагогическая концепция перестройки последиplomного образования. Вып.2. Социально-психологические средства управленческого мышления. – М, 1990. Ч.2.
 - 4 Гусева И.А. Социально-педагогическое обеспечение развития субъектности студента в вузе: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. – Кострома: РГБ, 2007., – 208 с.
 - 5 Бабкина Т.А., Куницкая Ю.И. Повышение научно-исследовательской и инновационной компетенций преподавателя вуза. Мат. Межд. науч-практ. конференц. «Инновации и подготовка научных кадров высшей квалификации в Республике Беларусь и за рубежом». //Под.ред. И.В.Войтова. – Минск:ГУ «БелИСА», 2008.
 - 6 Жадрина М.Ж. Образование, ориентированное на результат, как новая модель школьного образования.//Открытая школа. – 2003. – № 12 (25).
 - 7 Загвязинский В.И., Елисеев К.В. Анализ, оценка и способы стимулирования педагогических нововведений. – Тюмень, 2005.
 - 8 Полянин В. А. Образовательная система дуального формата и профессиональное самоопределение педагога // Образовательные технологии. – 2010. – № 2. – С. 68-96.
 - 9 Гавриленко Л.С. Формирование готовности студентов педагогического вуза к инновациям в педагогической деятельности. Авт... дис.канд.пед.наук. Красноярск, Красноярский государственный педагогический университет им. В.П. Астафьева, 2008. – 24 с.
 - 10 Әбдіғанбарова Ұ.М. Айтенова Э.А. Дуальді білім берудің теориясы мен тәжірбиесі. // Оқу әдістемелік құрал. – Алматы, 2019.
 - 11 Abdigapbarova U.M., Baysultanova S.Ch., Smanova A.A., «Polylingual specialists training and dual education as ways to create varied training conditions in the republic of Kazakhstan» European science and Technology. Materials of the xiinternational research and practice conference. – Germany, Munich 2018. – S. 55-70.
- Zhienbayeva N.B. Teoretiko-metodologicheskie osnovy razvitiya lichnosti sovremennyh shkol'nikov. San Francisco.: B&M Publishing, 2012. – 242 с.

Toplumsal Cinsiyet Algısı Üzerine Bir Değerlendirme: Erzincan Örneği

Dr. Öğr. Ü. İbrahim AKKAŞ³

Özet

Tarihsel süreç içinde insana dair tanımlama biçimleri değişik şekillerde olmuştur. Bu tanımlama biçimlerinden en belirgin olanı cinsiyettir. Cinsiyet, biyolojik anlamda bireylerin kadın ya da erkek olarak tanımlanmasıdır. Bu tanımlama sadece biyolojik bir tanımlama olmayıp aynı zamanda kültürel bir tanımlamadır. Cinsiyete bağlı olarak yapılan kültürel tanımlama toplumsal cinsiyet kavramıyla ifade edilmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı; bireylerin cinsiyetine uygun rolleri yerine getirmesidir.

Toplumsal cinsiyete dair algı; toplumsal cinsiyet rolleriyle ortaya çıkar. Toplumsal cinsiyet rolleri; kadın ve erkek arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri belirleyen önemli bir etki alanını oluşturur. Bu anlamda ekonomi, siyaset, din, eğitim, hukuk, aile ve eğitim gibi alanlarda kadın ve erkeklerin farklı olduğuna dair inanç ve kabuller toplumsal cinsiyet alanında ayrımcılığa neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet algısının oluşmasında toplumsal cinsiyete dair edindiğimiz bilgiler merkezi öneme sahiptir. Toplumsal cinsiyet algısının olumlu ya da olumsuz yönde ortaya çıkmasında toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl öğrenildiği çok önemlidir. Günümüzde toplumsal cinsiyet alanında yaşanan problemlerin varlığı toplumsal cinsiyet algılarının olumsuzluğunu gözler önüne sermektedir.

Bu araştırmanın amacı Erzincan’da yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet algısını belirlemektir. Erzincan’da ikamet eden 890 kişiye anket uygulanmıştır. Anket, “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”nden ve demografik sorulardan oluşmaktadır. Veriler SPSS 20.0 programında analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Algısı.

³ Dr.Öğr.Ü.İbrahim AKKAŞ, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İ.İ.B.F., Sosyal Hizmet Bölümü, ibrahimakkas191@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2468-6225>

An Evaluation On Gender Perception: The Example of Erzincan

Abstract

In the historical process, the forms of human identification have been in different forms. The most obvious of these forms of definition is gender. Gender is the biological definition of individuals as women or men. This definition is not only a biological definition, but also a cultural definition. The cultural definition based on gender is expressed with the concept of gender. The concept of gender; is that individuals fulfill their gender-appropriate roles.

Perception of gender; it arises with gender roles. Gender roles; It constitutes an important domain that determines the differences and similarities between men and women. In this sense, beliefs and acceptance that women and men are different in fields such as economy, politics, religion, education, law, family and education cause discrimination in the field of gender. The information we obtain about gender is of central importance in the formation of gender perception. How gender roles are learned is very important in the emergence of gender perception positively or negatively. The presence of problems in the field of gender today reveals the negative of gender perceptions.

The purpose of this study is to determine the gender perception of individuals living in Erzincan. A survey was applied to 890 people residing in Erzincan. The questionnaire consists of “Gender Perception Scale” and demographic questions. The data were analyzed in SPSS 20.0 program.

Key Words: Sex, Gender, Gender Perception.

GİRİŞ

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları iç içe geçmiş birbirini tamamlayan kavramlardır. Cinsiyet, insana dair biyolojik bir tanımdır. Toplumsal cinsiyet ise, biyolojik olarak erkek ya da kadın olarak doğan bireylere kültür tarafından belirlenen rolleri ifade eder.

Toplumsal cinsiyet rolleri; erkeğe ve kadına yönelik hemen her şeyi belirler. Meslekler, kıyafetler, yeme-içme adetleri, kadın-erkek ilişkileri ve oyuncaklar gibi hayata dair her şey kültür yoluyla sosyalleşme sürecinde erkek ve kadına öğretilir. Anne-baba ve ebeveynlerin daha bireyler doğmadan doğum hazırlığına başlaması, belli renklerde kıyafetler ve oyuncaklar alması aslında toplumsal cinsiyet rollerine göre doğan bireylerin hazırlık sürecini açıklamaktadır. Doğdukları anda bireyler toplumsal cinsiyet rollerine hazırdır.

Toplumsal cinsiyete dair bireylerin öğrendiği bilgiler toplumsal cinsiyet algısını oluşturur. Toplumsal cinsiyet algısı; aile, eğitim, iş hayatı, kültür, çevre gibi faktörlere bağlı olarak değişse de halen toplumsal cinsiyet algılarında kadın ve erkeğe yönelik farklı bakış açıları varlığını korumaktadır. Erkek birincil konumda iken kadın ikincil konumda değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme cinsiyet ve toplumsal cinsiyet temelinde bazı sorunların devam etmesinde önemlidir. Sorunların varlığından hareketle Erzincan'da yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet algısını belirlemek amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

1. CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMLARI

Cinsiyet kavramı; biyolojik bir kavramdır. Kadın ya da erkek olarak dünyaya gelen bireylerin biyolojik yönünü açıklar (Dökmen, 2015: 19). Yeni doğan bireylerin cinsel organına bakılarak bireylerin erkek ya da kadın olarak tanımlanmasıdır (Bhasin, 2003: 8-9).

Cinsiyet bir kimlik tanımlamasıdır. Dünyaya gelen bireylerin kadın ya da erkek olarak tanımlanmasına katkı sağlar. Bu durum kimlik kavramı açısından değerlendirildiğinde bazı toplumlarda cinsiyet kimliklerine bağlı olarak bireylerin toplumsal statü olarak farklı kategorilerde değerlendirilmesine neden olmaktadır. Belki de bu nedenle toplumsal cinsiyet kavramı uzun zamandır ciddi tartışmaların yaşandığı bir kavram olmuştur.

Cinsiyet; “erkek veya dişi olarak adlandırılan insanın iki bölümü”dür. Cinsiyet kelimesinin iki anlamı vardır: Bireyler arasındaki biyolojik farkları ifade eder (Oakley, 1985: 1).

Toplumsal cinsiyet kavramı ise; kadın ya da erkek olarak doğan bireylere toplumun yüklediği anlam ya da beklentilerdir (Segal, 2003: 3-4). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları birlikte değerlendirildiğinde anlam taşır. Çünkü cinsiyete bağlı olarak toplumsal cinsiyet rolleri belirlenir. Bu belirleme kültür tarafından yapılır. Yani cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları bir belirleme olduğu kadar aynı zamanda farklılaşmaz. Kadını ve erkeği farklılaştırır. Kültür, bu farklılaşmayı, doğumdan itibaren cinsiyete bağlı olarak belirler.

Cinsiyet, bireylere sosyal bir statü sağlar. Toplumsal cinsiyet, kültür tarafından belirlenir. Kadın ve erkeğe yönelik davranış, tutum ve değerlerin belirlenmesinde etkilidir (Lott ve Maluso, 2002: 537).

2. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

Rol, sosyal sistem içinde bireyin statüsüne uygun davranışları yerine getirmesidir (Parsons, 1951: 138-140). Toplumsal cinsiyet açısından rol kavramı; erkek ya da kadın olarak doğan bireylerin cinsiyetine uygun davranışlar sergilemesidir (Cornell, 1987: 84). Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal sistem içinde bulunan bireylerin cinsiyetine uygun davranışları yerine getirmesidir (Altınova-Duyan, 2013: 10).

Toplumsal cinsiyet rolleri sosyalleşme sürecinde öğrenilir. Toplumsal cinsiyet rolleri öğrenildikçe toplumsal cinsiyetle ilgili algılar şekillenmeye başlar.

Toplumsal cinsiyet algısı toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak ortaya çıkar. Toplumsal cinsiyet rolleri kültüre bağlı olarak değiştiğinden toplumsal cinsiyet algıları da her toplumda farklı şekilde görülür.

Toplumsal cinsiyete dair algılar bir toplum içinde farklı gruplar arasında, aileler arasında hatta aynı aile içindeki bireyler arasında dahi değişebilir (Uluocak vd., 2014: 49).

Toplumsal cinsiyet rolleri konusunda sosyalleşme sürecinde edinmeye başladığımız bilgiler zamanla kalıplaşır. Bu kalıplaşmış bilgiler toplumsal cinsiyet algısını oluşturur. Bu algılar doğru ya da yanlış olsa da insanlar bu algılara gerçekmiş gibi itibar ederler (Cüceloğlu, 2014: 391).

3. YÖNTEM

Araştırmada kişisel bilgi formu ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”nden oluşan anket formu kullanılmıştır. “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” Hasan Hüseyin ALTINOVA ve Veli DUYAN tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 25 maddeden oluşan 5’li likert tipi ölçektir. Altinova ve Duyan tarafından ölçek 442 kişiye anket yoluyla uygulanmış ve ölçeğin güvenilirliği yani Cronbach Alpha değeri 0.872 olarak bulunmuştur (Duyan-Altinova, 2013:9). Ölçeğin kullanım izni alındıktan sonra çalışmamızda kullanılmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri ve Alt Hipotezleri: Toplumsal cinsiyet algısı bireylerin demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır.

H₁: Erzincan’da yaşayan bireylerin cinsiyete göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

H₂: Erzincan’da yaşayan bireylerin yaşa göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

H₃: Erzincan’da yaşayan bireylerin öğrenim durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

H₄: Erzincan’da yaşayan bireylerin mesleklerine göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

H₅: Erzincan’da yaşayan bireylerin medeni durumlarına göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

H₆: Erzincan’da yaşayan bireylerin doğum yerine göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

H₇: Erzincan’da yaşayan bireylerin gelir durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin Güvenilirlik Analizi

Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği Cronbach Alpha yöntemiyle açıklanmıştır. Bu yöntem, ölçekte yer alan k sorunun homojen bir yapı gösteren bir bütünü ifade edip etmediğini araştırır. Ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır ve bir ölçekteki k sorunun varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile elde edilir. 0 ile 1 arasında değer alan bu katsayı Cronbach Alfa katsayısı olarak adlandırılır. Cronbach Alfa katsayısı negatif ise güvenilirlik modeli bozulur.

Alfa katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanır (Kayış, 2010: 405):

- $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir,
- $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük,
- $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçeğin oldukça güvenilir,
- $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Bu yöntemde sayı 1'e yaklaştıkça anketin güvenilirliği artmaktadır. Anket formunun güvenilirliği 0,77 çıktığından uygulanan anketin sonuçları oldukça güvenilirdir. Bartlett testi, korelasyon matrisinde değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek oranlı korelasyonlar olduğu olasılığını test eder. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterlilik testi ise, gözlenen korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran indekstir. KMO oranının (0,05) in üzerinde olması gerekir (Kalaycı, 2010: 322). Buradan hareketle örneklem sayısının yeterlilik sayısını belirten KMO değeri 0,77'dir. Bu değer verilerin faktör analizi için yeterliliğini ortaya koymaktadır.

4.2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Bulgular

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Tablo

Demografik Özellikler		N	%
Cinsiyet	Kadın	441	49,9
	Erkek	449	50,1
Yaş	18 yaş altı	26	2,9
	19-25	170	19,1
	26-35	211	23,7
	36-45	197	22,1
	46-55	158	17,8
	56-65	93	10,4
	65 üzeri	35	3,9
Öğrenim Durumu	Okur-Yazar Değil	14	1,6
	Okur- Yazar okul bitirmemiş	20	2,2
	İlkokul	155	17,4
	Ortaokul	107	12,0
	Lise	258	29,0
	Fakülte-Yüksekokulu	336	37,8
Meslek	İşçi	104	11,7
	Memur	117	13,1
	Serbest Meslek(Doktor, Avukat)	58	6,5
	Ticaret	65	7,3
	Çiftçi	16	1,8
	Emekli	84	9,4
	İşsiz	55	6,2
	Ev kadını	179	20,1
	Öğrenci	124	13,9
	Diğer	88	9,4
Medeni Durum	Hiç evlenmedi	266	29,9
	Evli	571	64,2
	Eşi Ölü	30	3,4
	Boşandı	23	2,6
Doğum Yeri	Erzincan Merkez	400	44,9
	Erzincan'ın İlçeleri	228	25,6
	Erzincan'ın Köyleri	87	9,8
	Diğer merkez il	150	16,9
	Diğer ilçe	16	1,8
	Diğer köy	9	1,8
Gelir Durumu	-2000	423	47,5
	2001-4000	349	39,2
	4001-6000	94	10,6
	6001-8000	20	2,2
	8001-10000	3	,3
	1001+	1	,1

Araştırmaya katılan 890 bireyin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 2’de verilmiştir. Bu bilgilerden öne çıkan oranlara bakıldığında; katılımcıların %50,1’i erkek, %49,9’u kadın bireylerden oluşmaktadır.

Yaş açısından değerlendirdiğimizde en çok katılımı %23’lük oranla 211 kişiyle 26-35 yaş aralığında olan bireyler sağlamıştır. En az katılımı %2,9’luk oranla 26 kişiyle 18 yaş altı aralığında olan bireyler sağlamıştır.

Öğrenim durumu açısından değerlendirdiğimizde en çok katılımı %37,8’lik oranla 336 kişiyle Fakülte/Yükseköğretim mezunu olan bireyler sağlamıştır. En az katılımı %1,6’lık oranla 14 kişiyle Okuryazar olmayan bireyler sağlamıştır.

Meslek açısından değerlendirdiğimizde en çok katılımı %20,1’lik oranla 179 kişiyle ev kadını olan bireyler sağlamıştır. En az katılımı %1,8’lik oranla 16 kişiyle çiftçi olan bireyler sağlamıştır.

Gelir durumuna göre en çok katılım 2000 Türk Lirası’nın altında gelire sahip olanlardır. En düşük katılım ise 1001 Türk Lirası’nın üzerinde gelire sahip olan katılımcılardır.

Medeni durum açısından değerlendirdiğimizde en çok katılımı %64,2’lik oranla 571 kişiyle evli olan bireyler sağlamıştır. En az katılımı %2,6’lık oranla 23 kişiyle boşanmış bireyler sağlamıştır.

Doğum yeri açısından değerlendirdiğimizde en çok katılımı %44,9’luk oranla 400 kişiyle Erzincan merkez doğumlu olan bireyler sağlamıştır. En az katılımı %1,8’lik oranla 9 kişiyle diğer köyde doğan bireyler sağlamıştır.

5. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Erzincan’da yaşayan bireylerin “Toplumsal Cinsiyet Algısı”na ilişkin görüşlerinin farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik hipotezler aşağıda sırasıyla analiz edilmiştir. Veriler normal dağıldığı için hipotezler sıranırken parametrik testlerden One Way ANOVA ve Bağımsız Örneklem T testi kullanılmıştır. Ankette yer alan iki cevaplı sorular (Cinsiyet) arasındaki farklılığı tespit etmek için T testi kullanılmıştır. Cevaplarının ikiden fazla olduğu sorularda F testi (One Way ANOVA) kullanılmıştır. F testinde gruplar arasındaki farklılığı

olanlar için Post HOC ve Tukey HSD testi sonuçlarına bakılarak detaylı bir açıklama yapılmıştır. Çalışmada anlamlı ve anlamsız fark bulunan hipotezlere yer verilmiştir.

6. FARKLILIK TESTLERİ

Tablo 2: Farklılık Testi Tablosu

Değişkenler		N	Ortalama r	t Değeri	Sig(p) Değeri
Cinsiyet	Kadın	441	2,5007	-,781	,435
	Erkek	449	2,5252		
				F Değeri	Sig(p) Değeri
Yaş	18 yaş altı	26	2,6338	4,962	,000
	19-25	170	2,6339		
	26-35	211	2,4942		
	36-45	197	2,5281		
	46-55	158	2,4919		
	56-65	93	2,3905		
	65 üzeri	35	2,2800		
				F Değeri	Sig(p) Değeri
Öğrenim Durumu	Okur-Yazar Değil	14	2,2343	3,938	,002
	Okur- Yazar okul bitirmemiş	20	2,4940		
	İlkokul	155	2,4493		
	Ortaokul	107	2,4740		
	Lise	258	2,4808		
	Fakülte-Yüksekokulu	336	2,5918		
				F Değeri	Sig(p) Değeri
Meslek	İşçi	104	2,4696	2,545	,007
	Memur	117	2,5056		
	Serbest Meslek(Doktor, Avukat)	58	2,5234		
	Ticaret	65	2,4671		
	Çiftçi	16	2,4600		
	Emekli	84	2,3757		

	İşsiz	55	2,5811		
	Ev kadını	179	2,4760		
	Öğrenci	124	2,6229		
	Diğer	88	2,6177		
				F Değeri	Sig(p) Değeri
Medeni Durum	Hiç evlenmedi	266	2,6233	8,363	,000
	Evli	571	2,4587		
	Eşi Ölü	30	2,4653		
	Boşandı	23	2,6400		
				F Değeri	Sig(p) Değeri
Doğum Yeri	Erzincan Merkez	400	2,4904	6,774	,000
	Erzincan'ın İlçeleri	228	2,4609		
	Erzincan'ın Köyleri	87	2,4418		
	Diğer merkez il	150	2,6328		
	Diğer ilçe	16	2,9825		
	Diğer köy	9	2,6756		
				F Değeri	Sig(p) Değeri
Gelir Durumu	-2000	423	2,5242	-,527	,598
	2001-4000	349	2,4941		
	4001-6000	94	2,5081		
	6001-8000	20	2,6120		
	8001-10000	3	2,4800		
	1001+	1	2,8000		

H₁: Erzincan'da yaşayan bireylerin cinsiyete göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

Tablo cinsiyet değişkenine göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” anlamında kadınlarla erkeklerin farklılaşp farklılaşmadığını açıklamaktadır. Bu tabloda (Sig. 2-tailed) değerine bakmak gerekir. (Sig. 2-tailed=,435) değerinin 0,05’den küçük olması değişkenler arasında anlamlı farklılık olduğunu; büyük olması ise anlamlı bir fark olmadığını gösterir. Tabloya göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark yoktur. Toplumsal cinsiyet rolleri kültür tarafından belirlenir. Kültür aslında toplumsal cinsiyet rolleri konusunda katı kurallara sahiptir. Her bireyden cinsiyetine uygun davranışları bekler. Bu durum, toplumsal cinsiyet algısını etkiler (Butler, 2016: 54-55). Algı ise toplum içinde kadın

ve erkek olarak doğan bireylerin statüsünü belirler. Toplumsal cinsiyet algısı erkek ve kadınlarda farklı olması gerekirken çalışmamızda herhangi bir fark çıkmamıştır.

H₂: Erzincan’da yaşayan bireylerin yaşa göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

Tablo yaş değişkenine göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı”nın farklılaşıp farklılaşmadığını açıklamaktadır. (Sig. 2-tailed=,000) değerinin 0,05’den küçük olması değişkenler arasında anlamlı farklılık olduğunu gösterir. Tabloya göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile yaş değişkeni arasında anlamlı fark vardır.

Bu farklılığı açıklamak için Post Hoc Testi olan Tukey HSD ve LSD verilerini incelememiz gerekir.

Toplumsal Cinsiyet Algısı ölçeğinin yaşa göre hangi unsurlarının farklılaştığını bulmamız gerekecektir. Tukey HSD test sonucuna göre 18 yaş altında olanlarla 65 üstü olanlar arasında (,35385*) anlamlı fark vardır.

19-25 yaşında olanlarla; 46-55 yaşında olanlar (Tukey HSD=,24334*) ile 65 yaş üzerinde olanlar arasında (Tukey HSD=,35388*) anlamlı fark vardır.

LSD sonuçlarına baktığımızda; 18 yaşın altındakilerle; 56-65 yaş aralığında olanlar (LSD=,24331*) ile 65 yaş üzerinde olanlar arasında (LSD=,35385*) anlamlı fark vardır.

19-25 yaş arasında olanlar ile; 26-35 yaş aralığında olanlar (,13966*), 36-45 yaş arasında (,10576*), 46-55 yaş arasında (,14198*), 56-65 yaş arasında (,24334*), 65 yaş üzerinde (,35388*) olanlar arasında anlamlı fark vardır.

56-65 yaş arasında olanlar ile; 18 yaşından küçük olanlar (-,24331*) arasında, 19-25 yaş arasında (-,24334*), 36-45 yaş arasında (-,13658*) olanlar arasında anlamlı fark vardır.

H₃: Erzincan’da yaşayan bireylerin öğrenim durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

Bu tablo öğrenim durumuna göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı”nın farklılaşıp farklılaşmadığını açıklamaktadır. (Sig. 2-tailed=,002) değerinin 0,05’den küçük olması değişkenler arasında anlamlı farklılık olduğunu gösterir. Tabloya göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı fark vardır.

Bu farklılığı açıklamak için Post Hoc Testi olan Tukey HSD ve LSD verilerini incelememiz gerekir. Toplumsal Cinsiyet Algısı ölçeğinin öğrenim durumu arasında anlamlı fark vardır. İlkokul mezunlarıyla; fakülte/yüksekokul mezunu olanlar arasında (Tukey HSD=-,14250*) anlamlı fark vardır. Lise ve dengi okullardan mezun olanlarla Yüksekokul/Fakülte mezunları arasında (Tukey HSD=-,11101*) arasında anlamlı fark vardır. Yüksekokul/Fakülte mezunları ile Lise ve dengi okullardan mezun olanlar arasında (Tukey HSD=-,11101*) anlamlı fark vardır. Eğitim seviyesinin yüksek ya da düşük olması toplumsal cinsiyet rollerinin algılanmasında etkilidir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri genellikle eğitim seviyesi düşük bireyler tarafından benimsenirken, eğitim seviyesi yüksek olan bireyler toplumsal cinsiyet rolleri bakımından daha esnek ve eşitlikçi bakışa sahiptir.

H4: Erzincan’da yaşayan bireylerin mesleklerine göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

Bu tablo meslek değişkenine göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı”nın farklılaşıp farklılaşmadığını açıklamaktadır. (Sig. 2-tailed=,007) değerinin 0,05’den küçük olması değişkenler arasında anlamlı farklılık olduğunu gösterir. Tabloya göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile meslek değişkeni arasında anlamlı fark vardır.

Bu farklılığı açıklamak için Post Hoc Testi olan Tukey HSD ve LSD verilerini incelememiz gerekir.

Emekli olanlarla öğrenciler arasında (Tukey HSD=-,24719*) ve diğer meslek grupları arasında (Tukey HSD=-,24201*) anlamlı fark vardır.

İşçi olanlarla öğrenciler arasında (LSD=-,15329*) ve diğer meslek grupları arasında (LSD=-,14811*) anlamlı fark vardır.

Ticaretle uğraşanlarla öğrenciler arasında (LSD=-,15583*) ve diğer meslek grupları arasında (LSD=-,15065*) anlamlı fark vardır.

İşsiz olanlarla emekliler arasında (LSD=-,20538*) arasında anlamlı fark vardır.

Ev kadını olanlarla öğrenciler arasında (LSD=-,14693*) ve diğer meslek grupları arasında (LSD=-,14175*) anlamlı fark vardır.

Öğrencilerle; işçiler arasında (LSD=-,15329*), ticaretle uğraşanlar arasında (LSD=-,15583*), emekli olanlarla (LSD=-,24719*), ve ev kadınları arasında (LSD=-,14693*) anlamlı fark vardır.

Diğer meslek mensuplarıyla; işçiler arasında (LSD=,14811*), ticaretle uğraşanlar arasında (LSD=,15065*), emekli olanlarla (LSD=,24201*), ve ev kadınları arasında (LSD=,14271*) anlamlı fark vardır.

H₅: Erzincan’da yaşayan bireylerin medeni durumlarına göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

Bu tablo medeni durum değişkenine göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı”nın farklılaşıp farklılaşmadığını açıklamaktadır. (Sig. 2-tailed=,000) değerinin 0,05’den küçük olması değişkenler arasında anlamlı farklılık olduğunu gösterir. Tabloya göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile medeni durum değişkeni arasında anlamlı fark vardır.

Bu farklılığı açıklamak için Post Hoc Testi olan Tukey HSD ve LSD verilerini incelememiz gerekir. Hiç evlenmeyenlerle; evliler arasında (Tukey HSD=16460*) anlamlı fark vardır. . Medeni durum, aile yapısı gibi özellikler toplumsal cinsiyet algısını etkiler. Evli olanlar ve boşananlar ya da hiç evlenmeyenlerin toplumsal cinsiyet algısı farklılaşmaktadır. Çünkü aile içi roller, aile içinde benimsenen normlar, aile reisinin tutumları, kadın ve erkeğe bakış açıları gibi özellikler kadına ve erkeğe bakış açısında önem taşır.

H₆: Erzincan’da yaşayan bireylerin doğum yerine göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

Bu tablo doğum yeri değişkenine göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı”nın farklılaşıp farklılaşmadığını açıklamaktadır. (Sig. 2-tailed=,000) değerinin 0,05’den küçük olması değişkenler arasında anlamlı farklılık olduğunu gösterir. Tabloya göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile doğum yeri değişkeni arasında anlamlı fark vardır.

Bu farklılığı açıklamak için Post Hoc Testi olan Tukey HSD ve LSD verilerini incelememiz gerekir.

Erzincan merkez doğumlu olanlarla; diğer il merkezinde doğanlar arasında (Tukey HSD=-,14240*) ve diğer ilçe doğumlu olanlar(Tukey HSD=-,49210*) arasında anlamlı fark vardır.

Erzincan’ın ilçelerinde doğanlar ile; diğer merkez illerde doğanlar arasında (Tukey HSD=-,17192*) ve diğer ilçelerde doğanlar arasında (Tukey HSD=-,52162*) anlamlı fark vardır.

Erzincan'ın köylerinde doğanlar ile; diğer merkez illerde doğanlar arasında (Tukey HSD=,19096*) ve diğer ilçelerde doğanlar arasında (Tukey HSD=,54066*) anlamlı fark vardır.

Diğer merkez illerde doğanlar ile; Erzincan merkezde doğanlar arasında (Tukey HSD=,49210*), Erzincan'ın ilçelerinde doğanlar arasında (Tukey HSD=,52162*), Erzincan'ın köylerinde doğanlar arasında (Tukey HSD=,54066*), diğer merkez illerde doğanlar arasında (Tukey HSD=,34970*) anlamlı fark vardır. Doğum yeri kültür ve değerler açısından önem taşır. Bireyler doğdukları ve yaşadıkları yere özgü öğrenmiş oldukları kültürel özelliklere bağlı olarak toplumsal cinsiyet algısına sahip olur.

H7: Erzincan'da yaşayan bireylerin gelir durumuna göre toplumsal cinsiyet algısı arasında bir fark vardır.

Bu tablo gelir değişkenine göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”nin farklılaşp farklılaşmadığını açıklamaktadır. Bu tabloda (Sig. 2-tailed) değerine bakmak gerekir. (Sig. 2-tailed=,598) değerinin 0,05'den küçük olması değişkenler arasında anlamlı farklılık olduğunu; küçük olması ise anlamlı bir fark olmadığını gösterir. Tabloya göre “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile gelir değişkeni arasında anlamlı fark yoktur.

SONUÇ

Bireylerin doğumuyla başlayan cinsiyet tanımlaması, gelişim dönemlerine bağlı olarak toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesiyle devam eder. Toplumsal cinsiyet algısı, zamana, topluma, kültüre hatta aynı toplumda ve kültürel ortamda yaşayan bireylerin bakış açısına göre değişebilir. Toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel ve modern toplumsal cinsiyet rolleri olarak iki farklı şekilde değerlendirilir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinde kadın özel alana ait, ev işlerinden sorumlu, çocuk doğurma ve bakma yükümlülüğü olan birey olarak görülmekteydi. Erkek ise kamusal alanda çalışıp evin ekonomik gelirini sağlama, ailenin reisi konumundaydı. Modern toplumlarda ise toplumsal cinsiyet rolleri değişmiştir. Kentleşme olgusuyla birlikte; kadının iş hayatına katılması, eğitim fırsatlarından daha fazla faydalanması, iş bölümü kavramının değişmesine yol açmıştır. Bu anlamda toplumsal cinsiyet rolleri de değişmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinin değişimi toplumsal cinsiyet rollerindeki algıyı değiştirmiştir. Bu çalışmanın amacı; Erzincan'da bireylerin toplumsal cinsiyet algısını belirlemektir. Araştırma bulgularında bazı hipotezlerimiz kabul edilirken bazıları da reddedilmiştir.

Hipotez testlerine baktığımızda; “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile cinsiyet değişkeni arasında herhangi bir anlamlı fark yoktur. H₁ hipotezi reddedilmiştir. “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile yaş değişkeni arasında herhangi bir anlamlı fark vardır. H₂ hipotezi kabul edilmiştir. “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile öğrenim durumu değişkeni arasında herhangi bir anlamlı fark vardır. H₃ hipotezi kabul edilmiştir. “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile meslek değişkeni arasında herhangi bir anlamlı fark vardır. H₄ hipotezi kabul edilmiştir. “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile medeni durum değişkeni arasında herhangi bir anlamlı fark vardır. H₅ hipotezi kabul edilmiştir. “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile doğum yeri değişkeni arasında herhangi bir anlamlı fark vardır. H₆ hipotezi kabul edilmiştir. “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile gelir değişkeni arasında herhangi bir anlamlı fark yoktur. H₇ hipotezi reddedilmiştir.

KAYNAKÇA

ALTINOVA, H. H. ve DUYAN, V. (2013). Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 24(2), 9-22.

BHASIN, K. (2003). Toplumsal Cinsiyet ‘Bize Yüklenen Roller’, (Çev. K. Ay), İstanbul: Liseli Kıvılcım Eğitim Broşürleri.

BUTLER, J. (2016). Cinsiyet belası feminizm ve kimliğin alt üst edilmesi, (Çev. Ertür B.), İstanbul: Metis Yayınları.

CORNELL, R.W. (1987). Toplumsal cinsiyet ve iktidar, (Çev. C. Soydemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

CÜCELOĞLU, D., (2014). İnsan ve davranışı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

DÖKMEN, Z. Y. (2015). Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar. İstanbul: Remzi Kitabevi.

KALAYCI, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çoklu Değişkenli İstatistik Teknikleri, “Güvenilirlik Analizi”, (Ed. Şeref Kalaycı), Asil Yayınları, Ankara.

KAYIŞ, A. (2010). SPSS Uygulamalı Çoklu Değişkenli İstatistik Teknikleri, “Güvenilirlik Analizi”, (Ed. Şeref Kalaycı), Asil Yayınları, Ankara.

LOTT, B., MAUSO, D. (2002). Gender development: social learning, encyclopedia of women and gender sex similarities and differences and the impact of society on gender, Worell, J. (Editor in chief), USA: Academic Press.

OAKLEY, A. (1985). Sex, Gender and Society, Gower Publishing Company Limited, England.

PARSONS, T. (1951). The Social System, Routledge Published, ABD.

SUSAN SEGAL, E. (2003). Ency llopedia of sex and gender men and women in the world’s cultures, “Cultural constructions of gender”, (Edited by Carol R.Ember, Melvin Ember), I: Topics and Cultures A–K, Kluwer Academic/Plenum Publishers.

Kırsal Kalkınmada Tarım Ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)'nın Rolü Ve İşlevleri: Kahramanmaraş Örneği

Prof. Dr. D. Ali ARSLAN⁴

Gülten ARSLAN⁵

İbrahim ALBAYRAK⁶

Ahmet ÇAĞRICI⁷

Halil ÇAKIR⁸

ÖZET

Akdeniz Bölgesi, sahip olduğu zengin tarihsel miras, eşsiz doğa güzellikleri ve zengin kültürel birikimiyle yalnızca Türkiye'nin değil, dünyanın en önemli yaşam alanlarından biridir. Akdeniz Bölgesi'nin başlıca yerleşim yerleri arasında Adana, Antalya, Burdur, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Mersin, Osmaniye illeri ile bu illerimizin ilçeleri sayılabilir.

Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Kahramanmaraş, oldukça zengin bir tarihi ve kültürel birikime sahiptir. 2018 yılı TÜİK-ADNKS verilerine göre, 2017 yılı itibariyle Kahramanmaraş'ta toplam 1.127.623 kişi yaşamaktadır. Bu nüfusun 555.512'si kadınlardan, 572.111'i de erkeklerden müteşekkildir. İlin nüfus piramidi içinde en büyük nüfus dilimini 110.922 kişi ile 5-9 yaş grubundan bireyler oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, Doğu Akdeniz Havzası'nın en önemli illerinden biri olan Kahramanmaraş'ın kalkınma sürecinde, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)'nin rolü ve

⁴ Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji bölümü öğretim üyesi. Sosyolog ve Siyaset Bilimci.
Adres: Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji bölümü, Çiftlikköy Kampusu,
33343-Mersin / TÜRKİYE,

Tel: (0324) 361 00 01/ 148 13, Faks: (0324) 361 00 46,

E-posta: cimderaslan@hotmail.com

⁵ Uzman Sosyolog, Siyaset Bilimci ve Siyaset Araştırmacısı,

⁶ Ekonomist, Basel-İsviçre.

⁷ Uzman Sosyolog, Siyaset Bilimci.

⁸ Uzman Sosyolog.

işlevi üzerinde durulacak. Betimleyici sosyolojik bir bakış açısı ile gerçekleştirilen araştırmada, temel veri toplama tekniği olarak doküman araştırması ve arşiv taraması teknikleri kullanıldı.

Anahtar kelimeler: Kahramanmaraş, Akdeniz Bölgesi, Doğu Akdeniz Havzası, Nüfus, TKDK, Toplum Kalkınması, Kırsal Kalkınma.

The Role and Function of the Agriculture and Rural Development Support Institution (ARDSI): Kahramanmaraş Example

Abstract

Mediterranean Coast, with its rich historical heritage, unique natural beauty and rich cultural heritage not only of Turkey, one of the world's most important habitats. The main settlements of the Mediterranean Region are Adana, Antalya, Burdur, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Mersin, Osmaniye and the counties of these provinces.

Kahramanmaraş, located in the Mediterranean Region, has a rich historical and cultural background. As of 2017, a total of 1,127,623 people live in Kahramanmaraş according to Turkstat-ABPRS data. Of this population, 555,512 consisted of women and 572,111 were men. Among the population pyramid of the province, the largest group of the population is 110.922 people and 5-9 age group.

In this study, in the development process of Kahramanmaraş, one of the most important cities of the Eastern Mediterranean Basin, the role and function of the Agriculture and Rural Development Support Institution (ARDSI) will be emphasized. In the research conducted with a descriptive sociological point of view, document research and archive scanning techniques were used as basic data collection technique.

Keywords: Kahramanmaraş, Mediterranean Region, Eastern Mediterranean Basin, Population, ARDSI, Community Development, Rural Development.

GİRİŞ

Kır ve kırsal kalkınma olguları, hemen her toplumda olduğu gibi günümüz Türk toplumunda da ayrı bir öneme sahiptir. Türkiye’de de, tarım politikaları içinde kırsal kalkınmanın önemi her geçen gün artmaktadır (Bahtiyar, 2014: 306). Antalyalı’nın da ifade ettiği gibi, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin toplumsal ve ekonomik refahı ile yaşam kalitesini artırma süreci olarak da tanımlanabilen kırsal kalkınma, Türkiye’nin kalkınma atılımının temel politika alanlarından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda tarım ve kırsal kalkınma, bir taraftan gıda üretimi sağlarken diğer yandan da iş ve istihdam alanları açarak, kırsal alanda yaşayan insanların ekonomik ve sosyal açıdan gelişimine katkı sağlamayı hedefler (TKDK, 2018).

Türkiye’nin kırsal kalkınma çabaları, AB süreci ile ayrı bir boyut ve ayrı bir önem kazanmıştır. Zira bu bağlamda Avrupa Birliği, aday ülkelere, katılım öncesinde, kırsal kalkınma amacına yönelik olarak önemli katkılar sağlamaktadır (Bahtiyar, 2014: 307). AB’nin aday ve potansiyel aday ülkelere yönelik olarak sağladığı katılım öncesi yardımlar, büyük oranda kurumsal yapılanma temelli olmaktadır. Türkiye ile AB arasındaki ilişkiler, Helsinki Zirvesinde, Türkiye’nin Avrupa Birliği adaylığının teyit edilmesiyle yeni bir boyuta ulaşmıştır (Bahtiyar, 2014: 309). Bu bağlamda AB, diğer aday ülkelere de sağlamış olduğu, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracından biri olan “Kırsal Kalkınma” bileşenini, 2010 yılından itibaren Türkiye’de de, uygulamaya koymuştur (Gülçubuk vd., 2016: 1). Türkiye’nin, Avrupa Birliği’ne katılım müzakerelerinin 11 No’lu Tarım ve Kırsal Kalkınma Faslı’nın müzakerelere açılması için belirlenen öncelikli kriterlerden biri, AB gereklerine uygun olarak akredite edilmiş bir IPARD (Katılım Öncesi Yardım Aracı – Kırsal Kalkınma Bileşeni) Ajansının kurulmasıdır.

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Betimleyici sosyolojik bir bakış açısı ile gerçekleştirilen araştırmada, temel veri toplama tekniği olarak doküman araştırması ve arşiv taraması teknikleri kullanıldı. Bu bağlamda özellikle Türkiye İstatistik Kurumu ile öteki kurum ve kuruluşlarının doküman ve arşivlerinden faydalanıldı. Ana veri kaynaklarından birisi de hiç kuşkusuz Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)’nun kayıt ve dokümanları oldu.

2. TKDK’NİN KURULUŞU VE GELİŞİMİ

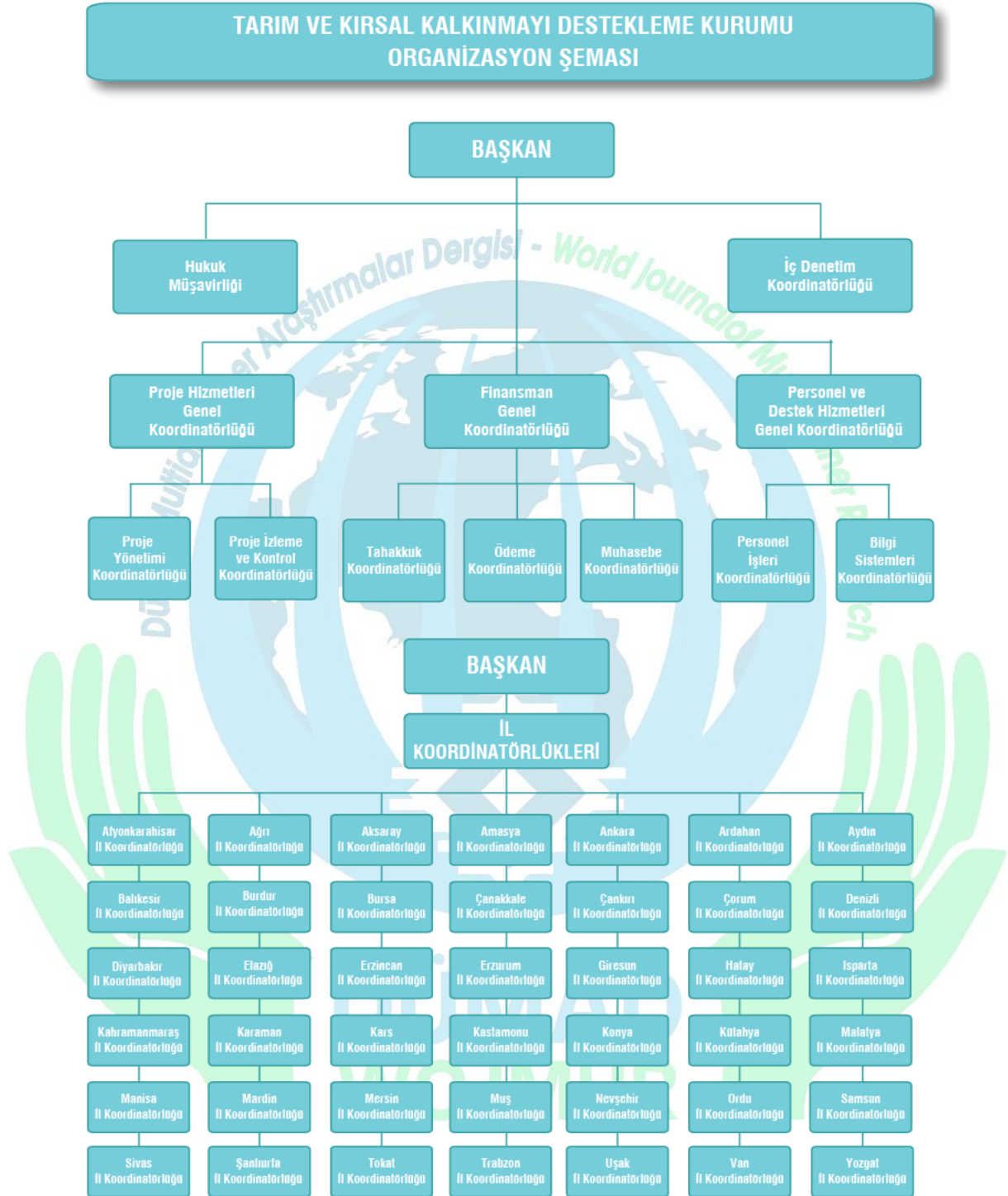
Türkiye’nin kırsal kalkınma çabalarına destek olmak amacıyla yönelik olarak, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, 4 Mayıs 2007 tarihli ve 5648 sayılı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile IPARD Ajansı olarak faaliyette bulunmak üzere kurulmuştur. Müteakip süreçte, Avrupa Komisyonu tarafından gerçekleştirilen denetimler sonucunda IPARD fonlarının yönetim yetkileri TKDK’na devredilmiştir.

Daha net bir anlatımla, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’na bağlı bir kurumu olarak kurulan TKDK, IPA beşinci bileşeni olan IPARD Kırsal Kalkınmanın Desteklenmesi amaçlı fonların kullanımı ile ilgili yetkilerin tamamını, 2008 yılında AB’den devralmıştır (Bahtiyar, 2014: 314). Bu tarihten itibaren de TKDK, desteklenecek kırsal alanları (illeri) ve sektörleri belirleyen IPARD programları temelinde, Türkiye’ye tahsis edilen fonların IPARD I (2007-2013) ve IPARD II (2014-2020) dönemlerinde kullanılmasından sorumlu kurum olarak faaliyetlerini sürdürmektedir (TKDK, 2018).

3. TKDK’NİN ÖRGÜTSEL YAPISI

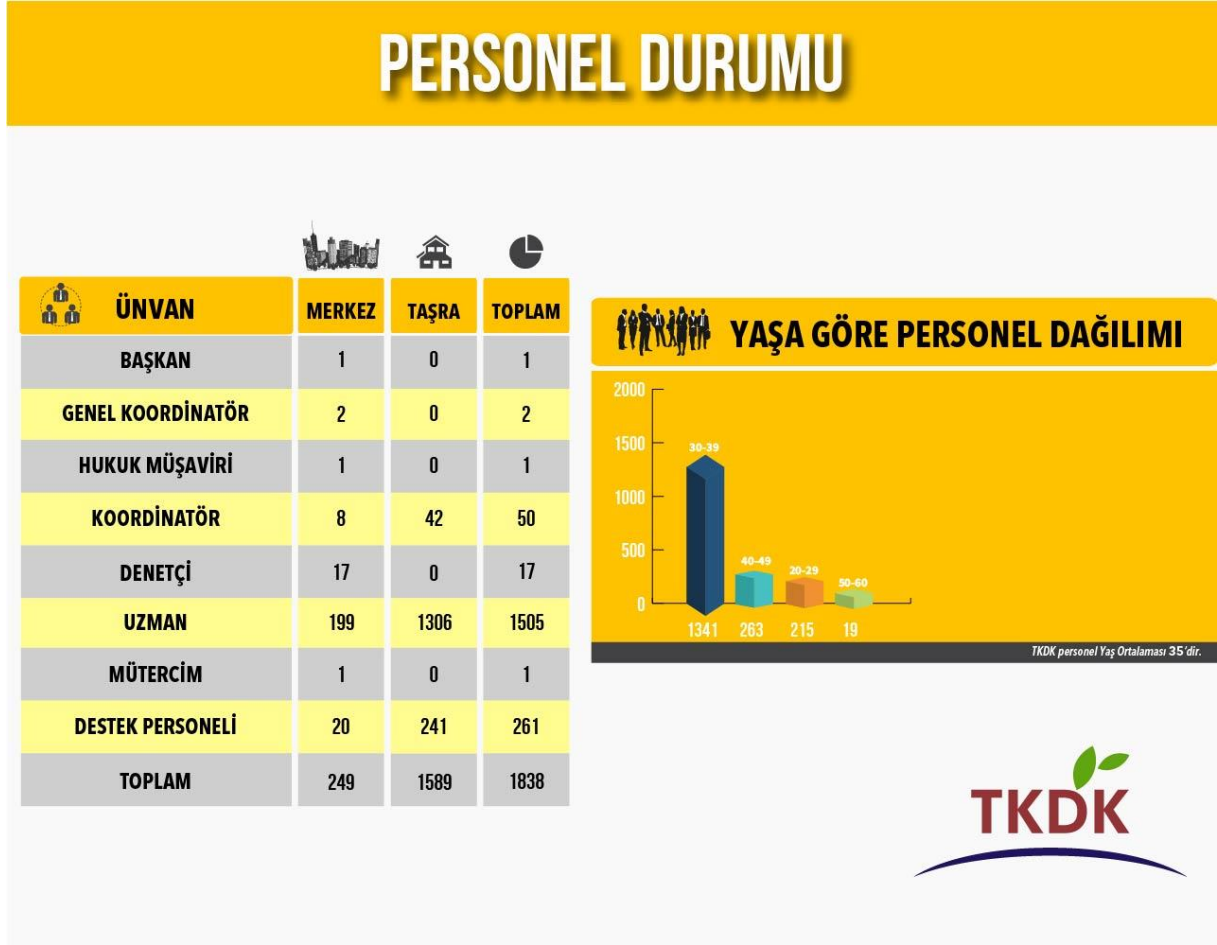
Bu yönüyle Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) bir bakıma, AB’ne uyum sağlama sürecinde Türkiye’nin, kırsal kalkınma ve tarım konusunda gelişme çabaları (Furat, 2013) bağlamında yeni kurallar ve politikalar üretmek, kırsal kalkınma ve tarımsal politikaları yeniden tasarlamak ve yeniden yapılandırmak hedefleri ile uyumlu olarak ortaya çıkmıştır. Üyelik sürecinde, AB tarafından Türkiye’ye sağlanacak katılım öncesi mali yardımlar çerçevesinde gıda, tarım ve hayvancılık alanlarında üreticilere sağlanacak hibe destekleri IPARD altında verilmektedir (Gülçubuk vd., 2016: 2).

Şema 1: TKDK Organizasyon Şeması

Kaynak: TKDK (2018), <http://www.tdkd.gov.tr/Kurumsal/OrganizasyonSemasi>

Tablo 1: TKDK Çalışan Durumu

Kaynak: TKDK (2018), <http://www.tkd.gov.tr/Kurumsal/CalisanProfili>

Kuruluş teşkilat şemasında da görüldüğü gibi, TKDK merkez teşkilâtı genel boyutlarıyla ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri ile yardımcı hizmet biriminden oluşur. Kurumun ana hizmet birimlerini Proje Hizmetleri Genel Koordinatörlüğü, Finansman Genel Koordinatörlüğü; Danışma ve denetim birimleri ise Hukuk Müşavirliği ve İç Denetim Koordinatörlüğü'nden oluşmaktadır. Kurumun yardımcı hizmet birimi olarak da Destek Hizmetleri Genel Koordinatörlüğü görev icra eder.

Kurumun taşra teşkilâtının temelini ise il koordinatörlükleri oluşturur. Taşra teşkilâtında, il koordinatörlükleri bünyesinde destek hizmet uzmanı, proje başvuru birim amiri, ödeme birim amiri ve yerinde kontrol amiri ve diğer destek elemanları görev icra ederler.

4. TKDK’NIN TÜRKİYE’NİN KALKINMA SÜRECİNDE YERİ VE ÖNEMİ

“Ulusal ve uluslararası alanda saygın, güçlü kurumsal kapasiteyle kırsal kurum olmak” vizyonu temelinde hareket eden Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu ya da kısa adıyla TKDK, 2011 yılından bu yana Türkiye’de kırsal kalkınmanın sağlanması, tarımsal verimliliğin artırılması ve yerel kaynakların harekete geçirilmesi amacıyla girişimcilere oldukça önemli desteklemelerde bulunmaktadır (Gülçubuk vd., 2016: 2).

TKDK, 2016 yılına kadar, 42 il sınırları dâhilinde et ve süt besiciliği, et ve et ürünleri, süt ve süt ürünleri, su ürünleri, meyve ve sebze işleme ve pazarlama, çiftlik faaliyetlerini geliştirme, arıcılık, süs bitkisi yetiştiriciliği, tıbbi ve aromatik bitkiler, yerel ürünler, kırsal turizm ve kültür balıkçılığı ile ilgili yatırım yapan girişimcilere oldukça önemli hibe destekleri vermiştir. Bu bağlamda, 27.02.2016 tarihinde, 2016/8541 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve “Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesine İlişkin Karar” ile 42 ilde verilen desteklerin, Türkiye’nin tamamına kapsayacak şekilde 81 ile yaygınlaştırılmasına yönelik planlamalara gidilmiştir (Gülçubuk vd., 2016: 2).

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)’nun temel hedefi, Türkiye’nin tarım ve kırsal kalkınmasını desteklemek ve bu sürece katkıda bulunmaktır. Kalkınmada sürdürülebilirlik ise ayrı bir önem ve ehemmiyet arz eder. Bu bağlamda TKDK’nun kuruluş felsefesinin özünde, Türkiye’de sürdürülebilir kırsal kalkınmanın sağlanmasına katkı sağlamaktır. Bu amaca yönelik yürütülen faaliyetlerin nihai amacı ise kırsal alanların varlığının devamını sağlamak, kır ile kent arasındaki gelişmişlik farkının ve kırdan kente göçü azaltmak, kırsal alanda yaşayanlara adil yaşam koşulları sağlamak, bu sürece yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin katılım ve katkılarını arttırmaktır (TKDK, 2017).

Üstlendiği amaçlar doğrultusunda TKDK, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne katılım öncesi dönemdeki önceliklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak bağlamında tarımsal işletmeleri AB standartlarına yükseltmeyi amaçlar. Bu süreçte, IPARD programı çerçevesinde 42 ilde; tarım, hayvancılık, gıda, balıkçılık ve alternatif tarım alanlarında faaliyet gösteren işletmelere, üretici bireylere, kooperatiflere ve üretici birliklerine hibe programları aracılığı ile finansman desteği sağlamak gibi çok önemli bir görev icra eden bir kurum olma hüviyetine sahiptir (TKDK, 2018: 6).

TKDK, Avrupa Birliği tarafından ülkemize tahsis edilen fonların, IPARD I (2007-2013) ve IPARD II (2014-2020) dönemlerinde kullanılmasından sorumlu ve yetkili kurumludur. Bu çerçevede IPARD I programı kapsamında Afyonkarahisar, Amasya, Balıkesir, Çorum, Diyarbakır, Erzurum, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Kars, Konya, Malatya, Ordu, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, Trabzon, Van, Yozgat illeri olmak üzere toplam 20 ile destek sağlanmıştır. Bu sürecin başarı ile gerçekleşmesinin ardından destek kapsamı genişletilmiş ve 20 ile 22 il (Ağrı, Aksaray, Ankara, Ardahan, Aydın, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Denizli, Elazığ, Erzincan, Giresun, Karaman, Kastamonu, Kütahya, Manisa, Mardin, Mersin, Muş, Nevşehir, Uşak) daha ilave edilerek, kırsal ve tarımsal destek sağlanan il sayısı toplamda 42'ye yükseltilmiştir. Bütün bu gelişmeler TKDK'nu, özelde Türkiye'nin kırsal kalkınması sürecinde ve genelde de ülkenin topyekûn toplumsal kalkınmasında merkezi kurumlardan biri konumuna taşımıştır.

Tablo 2: IPARD I Programı Bütçesinin Tedbirlere Göre Nihai Dağılımı

Tedbir	AB Katkısı (Avro)	Ulusal Katkı (Avro)	Toplam (Avro)
Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar	463.031.428	154.343.809	617.375.237
Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanmasının Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar	184.048.441	61.349.480	245.397.921
Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Yatırımlar	141.801.121	47.267.040	189.068.162
Teknik Destek*	752.040	188.010	940.050
Toplam	789.633.030	263.148.339	1.052.781.370

Kaynak: TKDK, 2017: 15.

IPARD 1 programı süresince, kapsam dâhilindeki illerde başta süt besiciliği ile kırmızı ve kanatlı eti olmak üzere et besiciliğine; işleme ve pazarlama sektöründe et, süt, meyve-sebze ve su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasına; küçük çiftçilere yönelik olarak ise kırsal ekonomik faaliyetler kapsamında arıcılık, seracılık, tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği, yerel ürünler ve el sanatları ile kırsal turizm ve kültür balıkçılığına yönelik yatırımlara önemli destekler sağlanmıştır.

Tablo 3: IPARD I Programı ile Desteklenen Alt Tedbirler

Tedbirler	Alt Tedbir	Ödeme Yapılan Proje Sayısı	Toplam Yatırım Tutarı (TL)	Toplam Destek Tutarı (TL)	Ödenen Hibe Tutarı (TL)
Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar	Süt Üreten Tarımsal İşletmeler	1.107	2.485.463.488,89	1.346.293.222,95	1.265.035.180,28
	Et Üreten Tarımsal İşletmeler (Kırmızı Et)	382	608.434.430,24	310.690.639,96	290.300.216,13
	Et Üreten Tarımsal İşletmeler (Beyaz Et)	731	981.738.439,57	543.520.229,64	515.670.680,35
Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanmasının Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar	Süt ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	120	370.703.877,75	154.841.851,51	157.119.794,03
	Süt Toplama Merkezi	51	23.446.754,89	10.565.667,47	9.914.889,57
	Et ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması (Kırmızı Et)	92	355.453.158,41	143.399.224,52	139.034.395,74
	Et ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması (Beyaz Et)	21	65.701.844,78	27.242.320,47	23.824.096,74
	Meyve ve Sebzelerin İşlenmesi ve Pazarlanması	141	398.512.074,00	172.305.737,32	163.101.925,22
	Su Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	19	58.275.680,30	24.656.274,15	22.501.413,36
Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi	Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi	7.292	600.428.381,92	279.558.935,48	276.672.945,57
	Yerel Ürünler ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi	329	303.649.765,09	127.448.583,05	121.767.242,62
	Kırsal Turizm	360	393.462.795,80	165.057.422,96	154.021.105,43
	Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi	21	16.165.480,89	6.682.516,67	6.022.329,13
Teknik Destek*	-	27	2.893.804,00	2.893.804,00	2.714.579,03
	Toplam	10.693	6.664.329.977	3.315.156.430	3.147.700.793

Kaynak: TKDK, 2017: 16.

Bu süreçte toplam 10.693 yatırımcı ile sözleşme imzalanmıştır. Yatırımcıların, toplam büyüklüğü 6,7 milyar TL’yi bulan yatırımların, TKDK tarafından 3,15 milyar TL’lik hibe desteği verilmiştir. Bu bağlamda 57 binden fazla kişiye de iş ve istihdam imkânı sağlanmıştır.

Tablo 4-a: IPARD II Programı ile Desteklenen Tedbirler (Sektörler)

Tedbir	Sektör	Alt Sektör
Tarımsal İşletmelerin Fiziki Varlıklarına Yönelik Yatırımlar	Süt	Süt İneği
		Manda
		Koyun
		Keçi
	Kırmızı Et	Siğir
		Manda
		Koyun
		Keçi
	Kanatlı Eti	Tavuk
		Hindi
		Kaz
	Yumurta	Yumurta tavukçuluğu

Tablo 4-b: IPARD II Programı ile Desteklenen Tedbirler (Sektörler)

Tedbir	Sektör	Alt Sektör
Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması ile İlgili Fiziki Varlıklara Yönelik Yatırımlar	Süt ve Süt Ürünleri	Süt ve süt ürünleri işleme
		Süt toplama
	Kırmızı Et ve Kırmızı Et Ürünleri	Kırmızı et kesimhane (sığır/manda)
		Kırmızı et kesimhane (koyun/keçi)
		Kırmızı et kesimhane (koyun/keçi/sığır/manda)
		Kırmızı et ve et ürünleri işleme
		Kırmızı et parçalama
		Kesimhane ve işleme
		Kesimhane ve parçalama
		Parçalama ve işleme
	Kanatlı Eti ve Ürünleri	Kesimhane, parçalama ve işleme
		Kanatlı kesimhane tavuk
		Kanatlı kesimhane hindi
		Kanatlı kesimhane kaz
		Kanatlı eti işleme
		Kanatlı parçalama
		Kesimhane ve işleme
		Kesimhane ve parçalama
		Parçalama ve işleme
	Su Ürünleri	Kesimhane, parçalama ve işleme
		Su ürünleri
		Balık yağı
	Meyve ve Sebze	Su ürünleri ve balık yağı
		Soğuk hava depoları
		Paketleme
		Soğuk hava depoları ve paketleme

Tablo 4-c: IPARD II Programı ile Desteklenen Tedbirler (Sektörler)

Tedbir	Sektör	Alt Sektör	
Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme	Bitkisel Üretim Çeşitlendirilmesi ve Bitkisel Ürünlerin İşlenmesi ve Pazarlanması	Süs bitkileri ve çiçek soğanı	
		Tıbbi ve aromatik bitkiler	
		Mantar ve misel	
		Fide ve fidan	
	Arcılık ve Arı Ürünlerinin Üretimi, İşlenmesi ve Pazarlanması	Bal ve diğer arcılık ürünleri	
		Bal ve diğer arcılık ürünlerinin işleme ve pazarlanması	
	Zanaatkârlık ve Yöresel Ürün İşletmeleri	Zanaatkârlık	
		Katma değerli ürünler	
	Kırsal Turizm ve Rekreasyon Faaliyetleri	Konaklama	
		Yeme-içme tesisleri	
		Rekreasyon tesisleri	
		Konaklama ve yeme-içme tesisleri	
		Konaklama ve rekreasyon tesisleri	
		Yeme-içme tesisleri ve rekreasyon tesisleri	
	Konaklama, yeme-içme tesisleri, rekreasyon tesisleri		
	Su Ürünleri Yetiştiriciliği		
	Makine Parkları		
	Yenilenebilir Enerji Yatırımları	Solar fotovoltaik güneş enerjisi sistemleri	
		Konsantre güneş enerjisi	
		Rüzgâr enerjisi	
		Biokütle	
Jeotermal			
Mikro kojenerasyon			

Kaynak: TKDK, 2017: 16.

“2014-2020 dönemi IPARD Programı” ise 27 Ocak 2015 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Gülçubuk vd., 2016: 1). 2014-2020 dönemini kapsayan IPARD II Programı dâhilinde üreticilere 801 milyon Avro AB katkısı ve 244 milyon Avro Türkiye Cumhuriyeti katkısı olmak üzere, toplamda 1 milyar 45 milyon Avro hibe kullanılacağı planlanmaktadır. Desteklenecek ana alanlar şu başlıklar altında toplanabilir: “Tarımsal İşletmelerin Fiziki Varlıklarına Yönelik Yatırımlar”, “Tarım ve Balıkçılık

Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması ile İlgili Fiziki Varlıklara Yönelik Yatırımlar” ve “Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme”.

IPARD II Programına, IPARD I Programında yer almayan manda sütü, kaz, yumurta tavukçuluğu, mantar ve misel, makine parkları ve yenilenebilir enerji yatırımları da dâhil edilmiştir (TKDK, 2017: 17).

5. KAHRAMANMARAŞ'IN KIRSAL KALKINMA SÜRECİNDE TKDK

Akdeniz Bölgesi, doğal zenginlikleri, tabii güzellikleri, iklimi, tarihi ve zengin kültürel birikimiyle dünyanın en nadide coğrafyalarından biri olarak nitelendirilmeyi fazlasıyla hak eder. Akdeniz Bölgesi bünyesinde Adana, Antalya, Burdur, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Mersin, Osmaniye illerini barındırır.

Akdeniz Bölgesi'nin, özellikle de Doğu Akdeniz Havzası'nın önemli yerleşim birimlerinden biri olan Kahramanmaraş da, oldukça zengin bir tarihi ve kültürel birikime ev sahipliği yapar. 2018 yılı TÜİK-ADNKS verilerine göre, 2017 yılı itibariyle Kahramanmaraş'ın toplam nüfusu 1.127.623 kişidir. İl nüfusunun 555.512'sini kadınlar, 572.111'ini de erkekler teşkil eder. İlin nüfus piramidi içinde en büyük nüfus grubunu 110.922 kişi ile 5-9 yaş grubundan bireyler oluşturur (TÜİK, 2018). Yaklaşık 7 yıl önce ilin nüfusu 1.044.816 kişidir. Bir başka ifadeyle, 2010 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 1.044.816'dır. Nüfusun 636.828'i şehirlerde, 407.988'i belde ve köylerde yaşamakta idi. Bu veriler 2010 yılında şehirde yaşayanların oranını % 61, köyde yaşayanların oranının da % 39 olduğuna işaret eder (TÜİK, 2010).

İlin tarihi Hititler'e kadar uzanır. Araştırmalarda ortaya çıkan eserler yörede insan yerleşimlerinin Üst Paleolitik çağda başladığını, Neolitik ve İlk Tunç çağlarında sürdüğüne işaret etmektedir. Bu bölge Orta Tunç Çağında (İ.Ö. 2000-1500), Suriye ve Mezopotamya'yı Kapadokya ile Anadolu'ya bağlayan önemli kervan yolları üzerinde yer aldığına işaret etmektedir. İlçeleri arasında Onikişubat, Dulkadiroğlu, Elbistan, Afşin, Göksun, Andırın, Pazarcık, Çağlayancerit, Ekinözü, Nurhak, Türkoğlu yer alır. 37-38 kuzey paralelleri ile 36-37 doğu meridyenleri arasında yer alan Kahramanmaraş ili, 14.346 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye'nin 11. büyük ili konumundadır. İlin kuzey bölümleri dağlarla kaplıdır. (Kahramanmaraş Valiliği, 2018).

İlin ekonomik yapısı içinde tarım, tarıma dayalı sanayi, hayvancılık ve küçük el sanatları ve ticaret önemli yer tutar. Kahramanmaraş ekonomik yapısı içinde sanayi alanında tekstil ve konfeksiyon, gıda ve metal sanayi tesislerinin ön plandadır (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, 2014).

İlin ekonomik yapısı içinde tarım ve hayvancılık teşkil ettiği önemden yola çıkılarak bu çalışmada, Doğu Akdeniz Havzası'nın en önemli illerinden biri olan Kahramanmaraş'ın kalkınma sürecinde, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)'nın rolü ve işlevi üzerinde duruldu. Daha önce de ifade edildiği gibi TKDK, Avrupa Birliği tarafından Türkiye'ye tahsis edilen fonların IPARD I (2007-2013) ve IPARD II (2014-2020) dönemlerinde kullanılmasından sorumlu kurum olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu bağlamda çalışmada, özellikle IPARD II (2014-2020) döneminde Kahramanmaraş ilinde gerçekleştirilen yatırımlar üzerinde duruldu.

Tablo 5: Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü Yatırımları (IPARD II)

Desteklenen sektörler	Proje sayısı	Toplam yatırım miktarı (Milyon TL)	Toplam Hibe Miktarı (Milyon TL)	Ödemesi biten proje sayısı	Ödenen Hibe Miktarı (Milyon TL)
Et Üreten Tarımsal İşletmeler (Kırmızı Et)	6	8,7	5,1	5	3,9
Süt ve Süt Ürünlerinin İşl. ve Paz.	8	30,7	12,4	0	0,0
Meyve ve Sebzelerin İşl. ve Paz.	3	13,7	6,0	0	0,0
Bitkisel Üretimin Çeş. ve Bitkisel Ürünlerin İşl. ve Paz.	24	2,6	1,5	24	1,5
Kırsal Turizm	3	3,8	2,4	2	1,4
Yenilenebilir Enerji	2	4,1	2,0	2	1,9
TOPLAM	46	63,6	29,40	33	8,7

Tablo 5'te de görüldüğü, Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğüne, Kahramanmaraş'ta, IPARD 2 kapsamında, 6 temel sektörde toplam 46 projeye destek verilmiştir. Bu kapsamda

gerçekleştirilen yatırım miktarı 63 milyon Türk Lirasından fazladır. Bu 46 projeden 33 tanesi tamamlanmış durumdadır (TKDK Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü 2018).

Tablo 6: Kahramanmaraş IPARD Hibelerinin İlçe Bazında Dağılımı (IPARD II)

İlçe adı	Proje sayısı	Toplam yatırım miktarı (Milyon TL)	Toplam Hibe Miktarı (Milyon TL)	Ödemesi biten proje sayısı	Ödenen Hibe Miktarı (Milyon TL)
Afşin	7	3,1	1,9	7	1,5
Andırın	1	0,0	0,0	1	0,0
Çağlayancerit	1	1,1	0,7	0	0,0
Dulkadiroğlu	3	12,7	4,5	1	0,5
Ekinözü	1	0,1	0,1	1	0,1
Elbistan	19	11,0	5,50	18	3,2
Göksun	3	11,2	4,9	0	0,0
Onikişubat	9	23,2	11,1	4	3,3
Pazarcık	2	1,2	0,7	1	0,1
Nurhak	0	0,0	0,0	0	0,0
Türkoğlu	0	0,0	0,0	0	0,0
TOPLAM	46	63,6	29,4	33	8,7

Bu 46 proje, büyük ölçüde il geneline yayılmış durumdadır. Bununla birlikte, Tablo 6'da da görüldüğü gibi, özellikle proje sayısı bakımından Elbistan, Onikişubat ve Afşin ilçelerinde bir yoğunlaşma görülür. Yatırım miktarı bakımında ise Onikişubat ilçesi başı çeker. Onu Dulkadiroğlu, Elbistan ve Göksun takip eder.

Tablo 7: Kahramanmaraş'ta Hibelerin Yıllara Göre Dağılımı (IPARD II)

Yıl	Toplam Yatırım Tutarı (Milyon TL)	Toplam Hibe Miktarı (Milyon TL)	Ödenen Hibe Tutarı (Milyon TL)
2017	30,0	15,9	1,4
2018	33,6	13,5	7,3
TOPLAM	63,6	29,4	8,7

Yatırımların yıllara göre dağılım incelendiğinde de önemli bulgularla karşılaşılır. Tablo 7’de de görüldüğü gibi, 2017 yılında il genelinde, IPARD 2 kapsamında yapılan yatırımların toplam değeri 30 milyon TL’yi bulmuştur. Bu yatırımların yarısından fazlası ise yatırımcılara hibe olarak verilmesi planlanmıştır. 2018 kapsamında ise yatırımlarda yüzde 10’u aşan bir artış gözlemlenir.

Tablo 8: Kahramanmaraş’ta IPARD II Çağrı Bazlı Hibe Ödemeleri

Çağrı Dönemi	Alınan Toplam Başvuru sayısı	İmzalanan Sözleşme Sayısı	Toplam yatırım miktarı (Milyon TL)	Toplam Hibe Miktarı (Milyon TL)	Ödemesi biten proje sayısı	Ödenen Hibe Miktarı (Milyon TL)	Ödeme Miktarına Göre İller Arasında Sıralaması
1	224	37	30,0	15,9	33	8,7	11
2	11	9	33,6	13,5	-	-	-
3	157	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	392	46	63,6	29,4	33	8,7	-

Yatırım projelerinin, Kahramanmaraş ili kapsamındaki durumu, dönemler bazında değerlendirildiğinde de dikkat çekici bulgularla karşılaşılır. Tablo 8’de de görüldüğü gibi, Kahramanmaraş’ta IPARD II Çağrılarının birinci ve ikinci döneminde, il genelinde toplam 235 proje başvurusu olmuş ve bu bağlamda 46 sözleşme imzalanmıştır. Üçüncü dönem ile ilgili süreç devam ettiği için, bu projeler toplam değerlere yansıtılmamıştır (TKDK Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü 2018).

6. KAHRAMANMARAŞ İL KOORDİNATÖRLÜĞÜ 2018 HEDEFLERİ

Baştan beri bütün bu anlatılanlar kapsamında, TKDK Kahramanmaraş il koordinatörlüğünün 2018 yılı hedefleri incelendiğinde şöylesi bir tablo ile karşılaşılır:

- **2018 Yılında IPARD II Dönemi 1. Çağrıda;**
 - Kesinleşmiş **37 Proje** için şu ana kadar **8,7 milyon TL** hibe ödemesi yapılmış olup, **7,2 milyon TL** hibe ödemesi daha yapılacaktır. IPARD 2 1. Çağrı kapsamında, ödemesi yapılan hibe tutarı açısından K. Maraş 42 il içinde **11. sırada** yer almaktadır.
 - Bu hibeler ile **30,00 milyon TL** yatırım kazandırılacaktır.
- **2018 Yılında IPARD II Dönemi 2. Çağrıda;**
 - Kesinleşmiş **9 Proje** için **13,5 milyon TL** hibe ödemesi yapılacak olup, bu hibeler ile **33,6 milyon TL** yatırım kazandırılacaktır.

- **2018 YILI İÇİN TOPLAMDA KAHRAMANMARAŞ'A;**
 - 46 Projeye 29,40 milyon TL hibe ödemesi yapılacaktır.
 - Bu hibeler ile 63,6 milyon TL yatırım kazandırılacaktır.

7. KAHRAMANMARAŞ İL KOORDİNATÖRLÜĞÜ 2018-2020 HEDEFLERİ

Öte yandan, TKDK Kahramanmaraş il koordinatörlüğünün 2018-2020 yılı hedefleri ele alındığında ise çok daha iddialı bir tablo ile karşılaşılır. Bu süreçte 2018-2020 döneminde, Kahramanmaraş ili genelinde yaklaşık **350 adet** projenin desteklenmesi planlanmaktadır. Bu kapsamda verilmesi planlanan hibelerin toplam miktarı da **120 Milyon TL** civarındadır. Bu hibeler ile il kırsalında yaklaşık **240 Milyon TL'lik bir** yatırım programı gerçekleştirilecektir. Bu hibeler ile **1.500** insana yeni istihdam imkânı sağlanacaktır.

Ayrıca IPARD hibelerinde gençlere ve kadınlara **pozitif ayrımcılık** yapılacağı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda il kapsamında, 40 yaş altında toplam **100 genç** yatırımcı projelerinin desteklenmesi planlanmaktadır. Bu kapsamda toplamda **35 kadın** yatırımcının desteklenmesi hedeflenmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Refah toplumlarının günümüzde ulaştıkları seviye, binlerce yıllık bir değişim ve gelişimin gelişim sürecinin ürünüdür. Bu süreçte, insanlık açısından sosyal ve iktisadi açıdan hayati derecede önem arz eden üç önemli devrim vuku bulmuştur. Birincisi, tarım devrimi, ikincisi sanayi devrimi, üçüncüsü ise yüksek teknoloji ve hizmetler sektörüne dayalı üretken bir sistem olan sanayi sonrası ekonomiyi inşa amacını taşıyan enformasyon (bilgi) devrimidir (Macionis, 2012; 411-430; Arslan, 2012; 412-415).

Bununla birlikte Maslow'un dile getirdiği, ihtiyaçlar hiyerarşisi (Maslow, 1943) gerçeği insanlığın gündeminde olmaya devam edecektir (Kula ve Çakar, 2015). Temel fiziksel ihtiyaçlar arasında dile getirilen yemek, içmek ve barınmak gibi ihtiyaçlar, dün olduğu gibi bugün de insanların en temel, en zaruri ve giderilmesi en öncelikli ihtiyaçları arasında ön plana çıkar. Ancak bu ihtiyaçlar karşılandıktan sonra, sonraki basamaklardaki ihtiyaçlara sıra gelir.

Bu insanlığın en temel ve en zaruri ihtiyaçlarının önemli bir bölümü, bugün bile kırsal alanlar kaynaklı bir şekilde karşılanmaktadır.

Hal böyle olunca, toplumların geliştirilip kalkındırılması sürecinde kırsal alanlar oldukça büyük bir önem sahiptir. Kırsal kalkındırmadan topyekûn toplumu kalkındırmak; kırsal alanların sorunlarını çözmeden de topyekûn toplumun sorunlarını çözmek neredeyse imkânsız olanaksızdır (Arslan, 2005).

Kır ve köy olguları, bazı temel farklılıklar olsa da, dünyanın her toplumunda gözlemlenebilen evrensel sosyolojik olgular arasında yer alır. Arslan (2018)'in de ifade ettiği gibi, toplum kalkınması ya da kırsal kalkınma sorunu, uzun yıllardan beridir gündemde olan bir konudur. Hatta köy sorunu ya da kırsal kalkınma sorunu günümüzün en önemli makro ölçekli toplumsal sorunlarından biridir (Sanders, 2006). Bu sorun günümüz Türk toplumu açısından üzerinde önemle ve acilen durulması gereken sosyolojik olgulardandır. Günümüz Türk toplumunun yaşamakta olduğu gecekondulaşma, kentlileşememe, marjinalleşme, suç olaylarındaki hızlı artış... gibi birçok önemli toplumsal meselenin özünde, kırsal kalkınamama meselesinin yattığı aşikârdır. Bu sebeple, kırsal kalkınma sorununa çözüm getirilmeden öteki birçok toplumsal meseleye kalıcı çözümler üretilmesi bir hayli zor görünmektedir (Arslan, 2018).

Çok sayıda araştırmacı tarafından da vurgulandığı gibi (Schiavonir, 2005; Beaulieu, 2005; Hobbs 1980; Martinussen, 1998; Sen, 1988), “kırsal kalkınma” olgusu çok boyutlu bir olgu olduğu için, farklı boyutları ön plana çıkartılarak çok sayıda tanımlanmıştır (Furat, 2013). Bununla birlikte toplum kalkınması sürecinde en önemli unsur, küçük toplulukları kalkındırmak suretiyle topyekûn toplumu geliştirmektir. Toplum kalkınmasında öncelikli olarak, değişebilmek için yardım ve desteğe ihtiyacı olan kırsal (kent dışı) topluluklardan başlayarak kalkınmayı sağlamak hedeflenir (Arslan, 2011).

Bu açıdan değerlendirildiğinde “toplum kalkınması”, “kırsal kalkınma” ve “köy kalkınması” gibi kavramlar birbirleri ile ilişkili olarak kullanılır. Bu hususlar dikkate alınarak toplum kalkınması, “sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan gelişmemiş toplumların sosyal-kültürel ve ekonomik yapılarını değiştirip geliştirerek, onları daha iyi ve çağın gereklerine uygun bir yaşam düzeyine ulaştırmak amacıyla, halkın ilgi ve isteği, devletin yardım ve desteği, uzmanların da planlama, koordinasyon ve organizatörlüğünde gerçekleştirilen planlı ve örgütlü faaliyetler bütünü” şeklinde tanımlanabilir (Arslan, 2011: 19-20).

Bu bağlamda günümüzde tarım, kırsal ve kırsal kalkınma olguları, diğer toplumlarda olduğu gibi günümüz Türk toplumunda da, son dönemlerde oldukça ön plana çıkmaya başlamıştır. Türkiye’de de, tarım politikaları içinde kırsal kalkınmanın önemi her geçen gün artmaktadır (Bahtiyar, 2014: 306). Antalya’ın vurguladığı gibi, kırsal alanlarda yaşayan bireylerin toplumsal ve ekonomik refahı ile yaşam kalitesini artırma süreci olarak da tanımlanabilen kırsal kalkınma, Türkiye’nin kalkınma atılımının temel politika alanlarından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda tarım ve kırsal kalkınma, bir taraftan gıda üretimi sağlarken diğer yandan da iş ve istihdam alanları açarak, kırsal alanda yaşayan insanların ekonomik ve sosyal açıdan gelişimine katkı sağlamayı hedefler (TKDK, 2018).

Öte yandan Türkiye’nin kırsal kalkınma çabaları, AB tam üyelik süreci ile ayrı bir önem kazanmıştır. Çünkü Avrupa Birliği aday ülkelere, katılım öncesinde, kırsal kalkınma amacı doğrultusunda son derece önemli destekler sağlamaktadır (Bahtiyar, 2014: 307). Bu bağlamda AB, diğer aday ülkelere de sağlamış olduğu, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracından biri olan “Kırsal Kalkınma” programını, 2010 yılından itibaren Türkiye’de de, uygulamaya koymuştur (Gülçubuk vd., 2016: 1). Bu bağlamda AB gereklerine uygun olarak akredite edilmiş bir IPARD (Katılım Öncesi Yardım Aracı – Kırsal Kalkınma Bileşeni) Ajansı kurulmuştur.

Katılımcı kırsal kalkınma yaklaşımın (Furat, 2013) bir getirisi olarak, kırsal kalkınmanın aktörlerinin, özellikle hedeflenen grupların sürece aktif katılımına önem atfeden TKDK, kurulduğu tarihten itibaren hızlı bir gelişim ivmesi yakalamış olan TKDK günümüzde, Türkiye’nin toplumsal ve ekonomik kalkınma sürecinde stratejik görevler icra, son derece etkin bir kurum haline dönüşmüştür.

Bu bağlamda Türkiye genelinde 42 ilde olduğu gibi, Kahramanmaraş ili özelinde de; özeldir kırsal kalkınma genelde ise topyekûn toplumsal kalkınma sürecinde, dinamo kurum konumuna gelmiştir. İl genelinde, IPARD 2 programı çerçevesinde, 2018-2020 yılını kapsayan süreçte hedeflediği, 350 projeye, 120 Milyon TL’lik hibe desteği ile oldukça önemli bir kırsal kalkınma sürecine imza atacakmış gibi görünmektedir. Bu hibeler ile il kırsalında yaklaşık 240 Milyon TL’lik bir yatırım programı gerçekleştirileceği ve bu yatırımlar ile kırsal alanlarda 1.500 kişiye yeni istihdam imkânı sunulacağı düşünüldüğünde, TKDK’nun Kahramanmaraş ilinin kalkınma sürecindeki rolü ve işlevinin önemi daha bir netlik kazanır.

KAYNAKÇA

Arslan, D. A. (2018). *Sosyoloji, toplumbilim, içtimaiyat, ilmi umran*. Çanakkale: Paradigma Akademi.

Arslan, D. A. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem ve teknikleri (Genişletilmiş 2. Baskı)*. Çanakkale: Paradigma Akademi.

Arslan, D. A. (2012). *Sosyal kurumlar: İş ve ekonomi* (Ed. Vildan Akan: Sosyoloji). Ankara: Nobel Yayıncılık

Arslan, D. A. (2011). *Uygulamalı köy sosyolojisi: Kırsal yapı ve kalkınma dinamikleri ile 17 yıl öncesi ve sonrası Ankara Kavaközü*. Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları.

Arslan, D.A. (2005). Kırsal kalkınmada bir Türkiye gerçeği: Kavaközü Köyü'nden görünümeler. *TÜRK TARIM Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Dergisi*, 165, 58–63.

Bahtiyar, K. (2014). Kırsal kalkınma uygulamaları üzerine bir değerlendirme: TKDK (Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu) örneği. *The Journal of Social and Economic Research* (Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi), 14(28), 306-324.

Beaulieu, L.J. (2005). Breaking walls, building bridges: Expanding the presence and relevance of rural sociology. *Rural Sociology*. 70-1, 1-27.

Furat, M. (2013). Küresel politika değişimleri ve Türkiye'de kırsal kalkınma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(3), 589-610.

Gülçubuk, B. vd., (2016). Kırsal Kalkınma Desteklerinin Ulusal Düzeyde Etkileri: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) Projelerinin İncelenmesi. *TEAD*, 2016, 2(1), 1-10.

Hobbs, D. J. (1980). Rural development: intentions and consequences. *Rural sociology*, 45(1), 7-25.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi (2014). 2015-2019 Stratejik plan. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi.

Kahramanmaraş Valiliği (2018). Kahramanmaraş, 22 Eylül 2018, <http://kahramanmaras.gov.tr>

Kula, S. ve Çakar, B. (2015). Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6-12, 191-210.

Macionis, J. J. (2010). *Sociology*. Newyork: Pearson.

Macionis, J. J. (Ed. Vildan Akan) (2012). *Sosyoloji*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Martinussen, J (1998). *Society, state and market: A guide to competing theories of development*. Canada: Fernwood Books Ltd.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50 (4), 370-396.

Sanders, R. (2006). A market road to sustainable agriculture? Ecological agriculture, green food and organic agriculture in China. *Development and Change*. 37-1, 201-226.

Schiavonir, G. (2005). The expert and the town: The organization of rural development in missions. *Desarrollo Economico-Revista de Ciencias Sociales*, 45-179, 435-453

Sen, A (1988). *The concept of development*. In *Chenery ve Srinivasan (Ed.)*. *Handbook of Development Economics*. Amsterdam: Northolland.

TKDK (2018), Kurumsal organizasyon şeması, 12.08.2018, <http://www.tkd.gov.tr/Kurumsal/OrganizasyonSemasi>

TKDK (2017). Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Stratejik Planı 2017-2021. Ankara: TKDK.

TKDK (2018). Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü, 30 Ekim 2018, <https://kahramanmaras.tkd.gov.tr/>

TÜİK (2018). ADNKS, 30 Ekim 2018, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

TÜİK (2010). *Bölgesel göstergeler TR63 Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye*. Ankara: TÜİK.

Öğretmenlerin Örgütsel Güven Algılarının Örgütsel Yabancılaşma Davranışları İle İlişkisi

Menderes KOVANCI⁹

Özet

Eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesinde öğretmenlerin örgütsel yapı içinde ve sosyal alanda güçlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. Öğretmenlerin örgütsel amaçlar doğrultusunda harekete geçirilmesi, öğretmenlerin tutum ve davranışları üzerinde etkili olan değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya konmasını gerekli kılmaktadır. Örgütsel güvenin, öğretmenlerin karara katılma süreçlerine dahil edilmesinde ve öz yeterliliklerinin güçlendirilmesinde yıkıcı etkileri olabilecek örgütsel yabancılaşma davranışlarıyla olan ilişkisinin ortaya konması eğitimin iyileştirilmesine yönelik düzeltici önlemlerin alınmasını kolaylaştıracaktır. İlkokul öğretmenlerinin örgütsel güven algıları ile örgütlerine yabancılaşmaları arasındaki ilişkinin ortaya konmasının amaçlandığı bu araştırma ilişkisel araştırma modeline göre desenlenmiştir. Araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Mersin ili merkez ilçelerinde bulunan 133 ilkokulda görev yapan 2907 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise olasılıklı örnekleme yöntemlerinden küme örnekleme deseni ile seçilmiş olan 831 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Yılmaz (2006) tarafından geliştirilen Örgütsel Güven Ölçeği ile Eryılmaz (2010) tarafından geliştirilen Örgütsel Yabancılaşma Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcı özelliklerinin belirlenmesinde kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi SPSS 22 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde; frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, Pearson korelasyon katsayısı ve adım adım (stepwise) çoklu doğrusal regresyon modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin örgütsel güven algılarının “çoğunlukla” düzeyinde olduğu,

⁹ E-mail adresi: mendereskovanci@gmail.com, Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen, *Bu çalışma Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde, Menderes KOVANCI tarafından, Doç. Dr. Hüseyin ERGEN danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

örgütsel yabancılaşma algılarının ise “hiçbir zaman” düzeyinde olduğu görülmüştür. Örgütsel güven ile örgütsel yabancılaşma arasında negatif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örgütsel güven ve demografik özelliklerin birlikte örgütsel yabancılaşmadaki değişimin %27 sini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güven, örgütsel güven, yabancılaşma, örgütsel yabancılaşma, öğretmen davranışları.

The Relationship Between Teachers' Organizational Trust Perceptions and Organizational Alienation Behaviors

Abstract

In the realization of the educational objectives, strengthening the teachers in the organizational structure and in the social area is of great importance. The mobilization of teachers for organizational purposes necessitates to reveal the relationships between the variables that affect teachers' attitudes and behaviours. Establishing the relationship of organizational trust with organizational alienation behaviours that may have devastating effects on inclusion of teachers in decision-making processes and strengthening self-efficacy will facilitate corrective measures to improve education.

This research, which aims to reveal the relationship between primary school teachers' perception of organizational trust and alienation from their organizations, is designed according to relational research model. The population of the research consists of 2907 primary school teachers working in 133 primary schools in the central districts of Mersin in the 2018-2019 academic year. The sample of the study is composed of 831 classroom teachers who were selected with the cluster sampling design. In the study, Organizational Trust Scale developed by Yılmaz (2006) and Organizational Alienation Scale developed by Eryılmaz (2010) were used as data collection tools. Personal information form was used to determine participant characteristics. The data were analyzed using SPSS 22 package program. In the analysis of the data; frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient and stepwise multiple linear regression model were used. As a result of the research, it was seen that teachers' perceptions of organizational trust were on 'mostly' level, and organizational alienation perceptions were on 'never'. It was concluded that there is a negative and moderate relationship between organizational trust and organizational alienation. It was concluded that organizational trust and demographic characteristics together accounted for 27% of the change in organizational alienation.

Keywords: Trust, organizational trust, alienation, organizational alienation, teacher behaviours.

GİRİŞ

Güven, bireysel ilişkilerin niteliğini ve toplumsal sistemlerin işleyişini etkileyen önemli bir faktördür. Bireyler arası ilişkilerin niteliğinin, çalışanları ve davranışlarını etkileyebileceği örgütlerden biri de eğitim örgütleridir (Akın, 2015, s. 175). Okullarda güvene dayalı güçlü bir örgüt kültürü oluşturulması okulları amaçlarına daha kolay ulaştırırken çalışan memnuniyetini de üst düzeye çıkaracaktır (Akın, 2015, s. 175). Bireysel ilişkilerde ve örgütsel yaşamda önemli bir yere sahip olan güven kavramı; beklentileri karşılama, ilgi gösterme, varlıklarında ve yokluklarında ekip üyelerini destekleme olarak tanımlanmaktadır (Asunakutlu, 2002, s. 1).

Modern yaşamın bir getirisi olan ve toplumsal yaşam içinde önemli bir konuma sahip örgütler, insan kaynağını kullanarak birtakım amaçları gerçekleştirmek üzere şekillenmiş sistemli yapılardır. Örgütsel amaçların gerçekleştirilmesi noktasında, çalışanları bu amaçlar yönünde harekete geçirebilecek temel güdülerden biri de güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Örgütsel güven, örgütteki ilişki ve etkileşimlerde bireylerin birbirlerine karşı ilgili, açık, dürüst davranması ve temel amaçlardan, normlardan, değerlerden haberdar olma isteği olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2013, s. 305). Örgütsel güven algısının yüksek olduğu örgütlerde çalışanların iş birliği yapma eğilimleri, bağlılıkları artmakta ve olumlu bir örgüt kültürü oluşmaktadır (Yücel ve Samancı, 2009, s. 113). Çalışanların güven algısının düşük olduğu örgütlerde ise kararlara katılım düzeyi azalmakta, iletişim engelleri artmakta ve verimlilik düşmektedir (Asunakutlu, 2002, s. 5). Eğitim örgütlerinde kurumsal başarıyı yakalamak, kalite ve verim merkezli uygulamalar gerçekleştirmek tamamen öğretmenlerin örgütlerine karşı tutumlarına bağlıdır (Yılmaz, 2013, 305). Öğretmenlerin olumlu tutum geliştirmesinde yaptıkları işlerde verimli ve etkili olmasında, yenilikçi fikirler sunabilmesinde okulun örgütsel güven düzeyi oldukça önemlidir (Yılmaz, 2013, s. 305). Örgütsel güven algısının düşük olduğu örgütlerde çalışanlar, yaptıkları işlere ve kurumlarına karşı güçsüzlük, anlamsızlık ve kuralsızlık davranışları sergileyerek çalışanların örgütlerine yabancılaştıkları düşünülmektedir. Yabancılaşma toplumsal yaşamın içinde özellikle de modern örgütlerde kendisini gösteren bir olgu olarak görülmektedir (Erjem, 2005, s. 395). Yabancılaşma; insanın kendinden, ürettiği üründen, üretim sürecinden, içinde yaşadığı toplumsal, psikolojik ve kültürel çevreden uzaklaşarak bu tutumların oluşturduğu olumsuz durumların egemenliği ve belirleyiciliği altında yaşamını devam ettirmesi olarak ele alınmaktadır (Yılmaz ve Sarpkaya, 2009, s. 319). Toplumsal yapının ürettiği örgütlü yaşam, beraberinde getirdiği diğer birçok sorunla birlikte

örgütsel yabancılaşma sorununu da gündeme taşımıştır. Örgütsel yabancılaşma kavramı; örgüt bireyinin yetkisi, mesleki gelişim ve değişime bakış açısı, üstleri tarafından tanınma ve kabul görme beklentisi gibi konularda yaşadığı doyumsuzluk hali olarak tanımlanabilmektedir (Eryılmaz ve Burgaz, 2011, s. 271). Örgütsel ilişkiler çerçevesinde ele alındığı zaman örgütsel yabancılaşma; örgütte çalışan bireyin, mesleki gelişiminin, değişiminin üstleri tarafından tanınma, takdir edilme, kabul görme beklentilerinde doyumsuzluk yaşanması olarak ifade edilmektedir (Salihoğlu, 2014, s. 1).

Eğitim örgütleri tarihsel süreç içerisinde toplumların ve bireylerin talep ve ihtiyaçları ile toplumların gelişmişlik düzeylerine göre değişim ve gelişim göstererek varlığını sürdürerek insanlığa hizmet etmektedir. Toplumların sahip olduğu kültürü, koruma, aktarma ve geliştirmede ise temel işleve sahip kurum eğitim kurumudur (Sarıtaş, 2016, s. 220). Eğitim kurumları insanın içinde yaşadığı toplumsal sistemlerin hepsiyle olan yakın ilişkisi ve toplumsal sistemlerin yeniden üretimini sağlaması nedeniyle sosyal dokunun en güçlü unsuru olarak görülmektedir. (Yapıcı, 2005, s. 6). Eğitim sistemi içerisinde öğretmenleri yabancılaşmaya iten örgütsel yapıdan, yönetim ve insan ilişkilerinden kaynaklı çeşitli sebepler bulunmaktadır. Şimşek, Çelik, Akgemci, Fettahlıoğlu (2006) yabancılaşmaya sebep olan etmenleri, örgütsel etmenler ve çevresel etmenler olarak ele almaktadırlar. Örgütsel etmenleri; örgütün yönetim tarzı, geçmiş olaylar ve deneyimler, örgütün büyüklüğü, bilgi akışı, grup özellikleri, örgütsel modüler ilişkiler, üretim biçimi, iş bölümü, çalışma koşulları ile inanç ve tutumlar olarak sıralamaktadırlar. Çevresel etmenleri ise; ekonomik yapı, teknolojik yapı, toplumsal ve kültürel yapı, sanayileşme, kentleşme ve sosyal çözülme, politik ve hukuki yapı, sendikal örgütlenmeler ve kitle iletişim araçları olarak sıralanmaktadır (Şimşek ve diğerleri, 2006, s. 576).

Eğitimin sosyal bir girişim olmasına karşılık; öğretmen ve öğrencilerini merkeze almayan onların duygu ve düşünceleri ile örgütteki dayanışma ruhundan çok örgütlerin sahip olduğu maddi sermaye ve teknoloji üzerinde duran örgütlerin hedeflenen başarıları elde etmesi güçleşmektedir (Yılmaz, 2005, s. 568). Güven olmaksızın okulun yerine getirmekle yükümlü olduğu görevleri yerine getirmesinden ve paydaşlarının niyet ve eylemlerindeki tutarlılıktan kimse emin olamamaktadır. Güven, başka bir kişi veya kurum üzerinde sorgulanmayan içgüdüsel inançlara karşılık gelmektedir. Yakın ilişkilerde bir kişi diğerinin karakterine ve dürüstlüğüne tam olarak inanır ise güven ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2005, s. 568). Yüksek

düzye de güvene dayalı ilişkilerin geliştirildiği örgütlerde çalışanlar örgütün amaçları doğrultusunda harekete geçerek örgütü hedeflenen noktaya etkin ve verimli bir şekilde ulaştıracaktır.

Klasik yönetim anlayışından farklı olarak gelişen insan ilişkilerine dayalı yönetim anlayışı, örgütü etkili ve verimli bir şekilde amaçlara ulaştırmada, iş görenler arası ilişkilerin düzenlenmesinde insan odaklı bir yönetim anlayışını benimsemiştir. Örgütler, amaç ve hedeflerine çalışanları aracılığıyla ulaşacağından çalışanların potansiyellerinin örgüt amaçları doğrultusunda harekete geçirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada eğitim örgütlerinin en önemli insan kaynağı olan öğretmenlerin tutum ve davranışlarına yöne verdiği düşünülen güven algılarının örgütlerine yabancılaşma düzeyleri ile ilişkisini ortaya koymak amaçlanmaktadır.

1. GÜVEN KAVRAMI VE TANIMI

Güven insanlar arası ilişkilerde büyük önem taşıyan en temel duygular arasında yer almaktadır (Asunakutlu, 2002, s. 2). Modern örgütler yönetsel ve örgütsel etkililiğin ve verimliliğin ön koşulu olan güvenin önemini daha iyi anlamaktadırlar (Sağlam Arı ve Tunçay, 2010, s. 114). Güvenin örgütlerin yönetiminde önemli bir yerinin olduğu konusunda fikir birliği sağlanmışken güven kavramının; kişisel, psikolojik, toplumsal ve yönetsel birçok kavramla ilişkili olması ve birçok makro ve mikro sürecin güven temelinde açıklanmaya çalışılması nedeniyle tanımlanması güç bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Koşar, 2015, s. 256). Güven; güvenen ve güvenilen tarafların bir arada buldukları sürede ortak deneyimlerine bağlı olarak karşılıklı olarak birbirlerinin özelliklerinden etkilenen, güvenilen kişinin zarar verici bir davranışta bulunmayacağı, buna karşın güvenenin bazı beklentilerini karşılayacağı doğrultusunda bir beklenti ve inanç içeren psikolojik bir durum olarak tanımlanabilmektedir (Sağlam Arı ve Tunçay, 2010, s. 116). Arslan'a (2009) göre güven duygusal bir beceriyi, ilişki ve beklentilerdeki kesintisizliği ve insan ilişkilerindeki sürekliliği ifade etmektedir. Özer, Demirtaş, Üstüner ve Cömert (2006) ise güven kavramını "Bir kişinin karşı tarafın adil, ahlaki kurallara uygun ve öngörülebilir biçimde davranacağına ilişkin inancı temsil eder" şeklinde tanımlamaktadırlar (s. 105). Birey ve grup davranışlarında güvenin beklentisel ve ilişkiyel yönü ön plana çıkmakta ve bu doğrultuda güven, bireyin karşı tarafın davranışlarından ve eylemlerinden zarar görmeyeceğine dair beklentisi ve kendisi açısından risk oluşturmayacağına yönelik algısı olarak tanımlanmaktadır (Asunakutlu, 2002, s. 4). Güven kavramı ile ilgili

yapılan tanımlar incelendiğinde tanımlardan bir kısmının diğer taraftan beklentisine, bir kısmının ise diğer tarafın bireyin kendisi için risk oluşturmayacağı düşüncesiyle savunmasız kalma isteğine yoğunlaştığı görülmektedir (Kalemci Tüzün, 2007, s. 95). Güven olgusunun oluşumuna baktığımızda güvenin, iki ya da daha fazla tarafın ortaklaşa oluşturdukları sosyal ortamların ve bu ortamda birbirlerinin davranışlarını tanımlarken kullandıkları ortak şemalar yoluyla davranışlarını anlamlandırarak uyumlanma süreci sonucunda ortaya çıktığı görülmektedir (Kalemci Tüzün, 2007, s. 99). Koşar (2015) ise güven kavramını kişilerin ortaklaşa paylaştığı normlara bağlı olarak düzenli, dürüst ve iş birliği yönünde davranan bir toplulukta ortaya çıkan beklentiler olarak ifade etmektedir (s. 256). Herhangi bir bağlayıcılığı ve yükümlülüğü bulunmayan karşılıklı anlaşmaya bağlı olan sosyal paylaşımlar da güveni oluşturmaktadır (Sağlam Arı ve Tunçay, 2010, s. 117).

2. ÖRGÜTSEL GÜVEN

Çağdaş örgütlerde, eski hiyerarşik yapılanma önemini yitirerek bu yapıların yerini yatay ve daha yakın ilişkilere dayalı katılımcı yapıların aldığı görülmektedir. Bu doğrultuda yeni yetki ve sorumluklar ve iletişim düzeni ile farklılaşan örgütsel ilişki düzeni ortaya çıkmaktadır. Farklı özellikleri ve yetenekleri olan insanları ortak bir amaç etrafında toplamak katılımcılar arasında güven duygusunun tesis edilmesini gerektirmektedir (Asunakutlu,2002, s. 5). Bireyler arası ilişkileri düzenleyen en önemli hususlardan birisi olan güvenin, örgütsel yaşamda da çok önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir (Yücel ve Samancı, 2009, s. 116). Örgütsel güven, örgütteki ilişki ve etkileşimlerde bireylerin açık, dürüst ilgili, gerçekçi davranması, örgütün temel amaç, norm ve değerlerinden haberdar olma isteği şeklinde tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2009, s. 256). Örgüt içi güven, örgüt içinde oluşturulan güven iklimine, örgütsel rollere, ilişkilere ve deneyimlere dayalı olarak örgüt üyelerinin, bireylerin davranışları ve niyetleri karşısındaki olumlu beklentiler şeklinde ifade edilebilmektedir (Kalemci-Tüzün, 2007, s. 105). Akın (2015) ise örgütsel güveni, bireylerin karşılıklı olarak davranışlarını öngörebilmeleri ve bu davranışların kendileri için olumlu sonuçlar doğuracağına inanmaları şeklinde tanımlamaktadır. Örgütsel güven örgüt içindeki çalışanlarca algılanan güven davranışlarını, olumlu beklentileri ifade etmektedir (s. 177). Bu doğrultuda örgütsel güven, çalışanların; rolleri, beklentileri ve geçmiş yaşantıları ile ilgili olarak bireyin beklediği olumlu beklentiler olarak tanımlanmaktadır (Taşkın ve Dilek, 2010, s. 38). Örgütsel güven çalışanların güvende

olduklarını ve desteklendiklerini hissetmeleri olarak da tanımlanmakta ve örgütsel bağlılığın, performansın, etkililiğin ve verimliliğin sağlanmasında, bireysel ve örgütsel amaçların gerçekleştirilmesinde en önemli etken olarak gösterilmektedir (Özler, Atalay ve Şahin, 2010, s. 51).

3. ÖRGÜTSEL YABANCILAŞMA

Yabancılaşma insanın kendinden ürettiği üründen, yaşadığı doğal toplumsal, psikolojik ve kültürel çevresinden uzaklaşarak onların egemenliği ve belirleyiciliği altında yaşamını sürdürmesi demektir (Yılmaz ve Sarpkaya, 2009 s. 320). Yabancılaşma insanın hayatını insanın özüne aykırı bir hayat tarzına veya insan doğasına uygun düşmeyen bir yaşam şekline büründürmektedir (Şimşek ve Diğ. 2006, s. 570). Genel olarak bakıldığında yabancılaşma kişinin kendisine, çevresindeki arkadaşlarına ve en sonunda yaşadığı dünyaya karşı ilgisiz kalmasıdır (Zengin ve Kaygın, s. 58).

Tarihsel süreç içerisinde yabancılaşma; toplumsal, bireysel, siyasal ve teolojik boyutlarıyla ele alınmıştır. Yabancılaşma olgusunu felsefi açıdan ilk olarak Hegel ele almıştır. Feurbach ise yabancılaşmayı dinsel boyutu ile ele alarak insanların kendi yarattıkları değerleri tanrıya atfetmesi sonucunda kendi benliklerinden uzaklaşarak yabancılaştıkları iddia etmiştir. Marx yabancılaşmayı üretim ve emek ilişkisi ile özel mülkiyet çerçevesinde ele alırken Durkheim ise toplumsal değerlerin yozlaşması sonucunda yaşanan anomi olarak ele almıştır (Yılmaz ve Sarpkaya, 2009, s. 314).

Toplumsal yaşam içerisinde örgütlerin giderek daha fazla yer almasıyla birlikte bireysel, toplumsal, siyasal ve dinsel boyutlarıyla ele alınan yabancılaşmanın örgütsel yaşam içerisinde farklı bir boyutuyla ele alınmaya başlanmıştır. Örgütsel yabancılaşma işgörenin işine karşı soğuması sonucu yine işgörenin çalışma yaşamı içerisindeki kaygı ve baskı gibi olumsuzlukların sonucunda üzüntü duyması ve yerine getirmesi gereken görev sorumluluklarından aksamalar yaşanmasını ifade etmektedir. (Işkın ve Kaygın, 2016, s. 619). Örgütsel yabancılaşma bireyin içinde bulunduğu örgütteki sosyal yapıyla psikolojik uyum sağlayamaması durumundaki çaresizliğini ve neticesinden örgütten soğumasını ifade etmektedir. Örgütsel yabancılaşma genellikle örgüt içerisinde çalışanların yaşadığı güçsüzlük,

çaresizlik, umutsuzluk ve anlamsızlık gibi olumsuz duyguları ifade etmek için kullanılmaktadır (Yener, 2019, s. 1).

Örgütsel yabancılaşmanın boyutları Seeman (1959) tarafından; güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık, yalıtılmışlık ve kendine yabancılaşma şeklinde tanımlanmıştır. Güçsüzlük çalışanın ürettiği ürün üzerindeki otoritesini kaybetmesini ifade ederken, anlamsızlık işgörenin örgüt içerisindeki faaliyetlerinin neye yaradığını ve ne derece önem arz ettiğinin bilincinde olamaması durumudur. Kuralsızlık ise işgörenin örgüt tarafından kabul görmeyen davranışlar sergilemesini ve amaçlarını kural dışı davranışlarla ulaşabileceği arzusunu ifade etmektedir. İş görenin örgüt içinde yaptığı işten kendini soyutlaması, kendisini örgütten izole etmesi ise yalıtılmışlıktır. İş görenin davranışlarının kendi gereksinimlerinin uzağında gelişmesi sonucunda yaşadığı doyumsuzluk ise kendine yabancılaşma olarak ifade edilmektedir (Seeman, 1971, s. 135).

Açık sistem özelliği taşıyan örgütlerde örgütsel yabancılaşmaya neden olan örgüt içi ve örgüt dışı birçok faktör bulunmaktadır. Şimşek vd. (2006) yabancılaşmaya neden olan örgütsel faktörleri; yönetim anlayışı, örgüt büyüklüğü, geçmiş olaylar ve deneyimler, bilgi akışı, grup özellikleri, yetki devri, denetim alanı, üretim biçimi, çalışma koşulları, inanç ve tutumlar olarak ifade etmektedir. Örgütsel yabancılaşmaya yol açan çevresel etmenler ise ekonomik yapı, teknolojik yapı, toplumsal ve kültürel yapı, politik ve hukuki yapı, sanayileşme ve kentleşme, kitle iletişim araçları ve sendikal örgütlenmeler olarak ele alınmaktadır (Çalışır, 2006, s. 26). Örgütsel yabancılaşmanın yaşandığı örgütlerde birtakım olumsuzlukların yaşanılması kaçınılmazdır. Yorulmaz, Altinkurt ve Yılmaz (2015) örgütsel yabancılaşmanın olumsuz sonuçlarını; çaresizlik, faydasızlık, normları yok saymak, soyutlanma ve psikolojik yabancılaşma olarak ele almaktadır. Yener (2019) ise örgütsel yabancılaşma yaşayan çalışanın örgütsel bağlılığının azalacağını, örgütün misyon ve vizyonunun çalışan için bir anlam ifade etmeyeceğini, çalışanın kendisini etkisiz ve faydasız olarak göreceğini ve sonucunda sorumluluk almaktan kaçınacağını ifade etmektedir. Ayrıca örgütsel yabancılaşma sonucunda yaptığı iş kendisine anlamsız gelemeye başlayan çalışan örgütün amaçlarını yerine getirmek yerine kendi öncelikleri için mücadele etmeye başlayacaktır (Ceylan ve Sulu, 2011, s. 68).

4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin örgütsel güven algıları ile örgütlerine yabancılaşmaları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşmanın alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bunun yanında örgütsel güvenin alt boyutlarının ve demografik değişkenlerin örgütsel yabancılaşmayı ve alt boyutlarını ne düzeyde yordadığının bulunması da çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Bu çalışmada incelenen örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşma kavramlarının insan sermayesinin yetiştirildiği ve öğrencilerin bilişsel ve davranışsal özelliklerinin istenilen amaçlar doğrultusunda geliştirildiği eğitim kurumlarında farkındalık yaratarak eğitim çalışanlarının konuya dikkatlerini çekmek amaçlanmıştır.

4.1. Problem Cümlesi

İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin örgütsel güven algıları ile örgütlerine yabancılaşmaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Örgütsel güvenin alt boyutları ile örgütsel yabancılaşmanın alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Örgütsel güvenin alt boyutları ve demografik değişkenler, örgütsel yabancılaşma ve alt boyutlarını yordamakta mıdır?

4.2. Alt Problemler

1. Örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşma arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Örgütsel güven ile örgütsel yabancılaşmanın alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin demografik özellikleri ve örgütsel güven algıları, örgütsel yabancılaşma ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerini yordamakta mıdır?

4.3. Araştırmanın Önemi

Alanyazın incelendiğinde örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşma değişkenlerinin örgüt amaçlarının gerçekleştirilmesinde çok önemli bir yere sahip olduğu düşünülen çalışan tutum ve davranışlarını doğrudan veya dolaylı olarak belirlediği görülmektedir. Çalışanların tutum ve davranışlarıyla ilişkili olduğu düşünülen faktörler arasındaki ilişkilerin bilimsel gerçekliklerle ortaya konması düzeltici ve önleyici önlemlerin alınmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşma ile ilişkili araştırmalar incelendiğinde ilgili değişkenlerin farklı değişkenlerle ve eğitim kurumları dışındaki örgütlerde ve farklı örneklerle çalışıldığı görülmektedir. Yapılan alanyazın taramasında eğitim örgütlerinde ilkokullarda görev yapan öğretmenler örnekleminde iki değişken arasındaki ilişkiyi konu alan bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Toplumsal sistemlerin en önemli parçası olan eğitim örgütleri ve bu örgütlerdeki etkililiğin ve verimliliğin odak noktası olan öğretmenlerin örgütsel güven algıları ile örgütlerine yabancılaşmaları arasındaki ilişkinin incelenmesinin alana önemli katkılar sağlayacağı öngörülmektedir.

5. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın problemine uygun olarak seçilen araştırma modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analiz edilmesi ile ilgili bilgiler alt başlıklarla verilmiştir.

5. 1. Araştırma Modeli

İlkokul öğretmenlerinin örgütsel güven algıları ile örgütlerine yabancılaşmaları arasındaki ilişkinin ortaya konmasının amaçlandığı bu araştırmada örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşma olmak üzere iki sürekli bağımsız değişken kullanılmıştır. Araştırma deneysel olmayan araştırma türlerinden ilişkisel araştırma modeline göre desenlenmiştir.

5.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Mersin merkez ilçelerindeki ilkokullarda görev yapan 2907 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde olasılıklı örnekleme desenlerinden küme örnekleme deseni kullanılmıştır. Küme örnekleme deseni bireylere ya da gözlem birimlerine ait bir listenin olmadığı, bunlara doğrudan ulaşmanın mümkün olmadığı durumlarda küme örneklemesine başvurulur (Gliner, Morgan ve Leech, 2015). Küme, katılımcı olma potansiyeline sahip kişi veya birimlerin bir araya gelerek oluşturdukları grupları temsil etmektedir (Gliner vd., 2015).

1. Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü İnsan Kaynakları biriminden 01/10/2018 tarihinde elde edilen verilere göre Mersin Merkez ilçeleri; Akdeniz, Toroslar, Mezitli ve Yenişehir İlçelerinde 133 ilkokul eğitim öğretim faaliyetinde bulunmakta ve bu okullarda toplam 2907 sınıf öğretmeni görev yapmaktadır. Bu öğretmenlerin 1038' i Akdeniz İlçesinde, 912 öğretmen Toroslar İlçesinde, 372 Öğretmen Mezitli İlçesinde, 585 öğretmen de Yenişehir ilçesinde Görev Yapmaktadır.

2. Merkez ilçelerdeki 133 ilkokuldan 38 ilkokul basit seçkisiz yöntemle örneklem birimi olarak belirlenmiştir. Seçilen örneklem birimlerinde görev yapan bütün sınıf öğretmenlerinin örnekleme dâhil edilesine karar verilmiştir.

Örnekleme dahil edilen katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, lisans eğitim mezuniyeti, kıdem, kurumdaki çalışma süresi ve okuttuğu sınıf düzeyi durumu değişkenlerine göre sayıları ve örneklem içindeki yüzdelik oranları hakkındaki detaylı bilgi Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Cinsiyet, Yaş, Medeni Durum, Mezuniyet, Kıdem, Kurumdaki Çalışma Süresi, Okuttuğu Sınıf Düzeyi Değişkenlerine Göre Dağılımı

Demografik Özellikler	n	%	
Cinsiyet	Kadın	451	54,3
	Erkek	380	45,7
	Toplam	831	100
Yaş	20-30	79	9,5
	31-40	252	30,3
	41-50	323	38,9
	51+	177	21,3
	Toplam	831	100
Medeni Durum	Evli	729	87,7
	Bekar	102	12,3
	Toplam	831	100
Lisans Eğitim Mezuniyeti	Sınıf Öğretmenliği	581	69,9
	Diğer Eğitim Fakültesi	94	11,3
	Diğer Fakülte veya YO	120	14,4
	Lisansüstü	36	4,3
	Toplam	831	100
Kıdem	1-5yıl	59	7,1
	6-10yıl	58	7,0
	11-15yıl	172	20,7
	16-20 yıl	165	19,9
	21+	377	45,4
	Toplam	831	100
Kurumdaki Çalışma Süresi	1-5yıl	338	40,7
	6-10yıl	203	24,4
	11-15yıl	142	17,1
	16-20 yıl	59	7,1
	21+	89	10,7
	Toplam	831	100
Okuttuğu Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	216	26,0
	2. Sınıf	197	23,7
	3. Sınıf	211	25,4
	4. Sınıf	207	24,9
	Toplam	831	100

Tablo 3.4.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 831 öğretmenden 451' inin (%54,3) kadın, 380'inin (%45,7) erkek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan 831 öğretmenden 79'unun (%9,5) 20-30 yaş aralığında, 252'sinin (%30,3) 31-40 yaş aralığında, 323'ünün (%38,9) 41-50 yaş aralığında, 177'sinin (%21,3) 51 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin medeni duruma göre dağılımları incelendiğinde 831 kişiden 729'unun (%87,7) evli, 102' sinin (%12,3) bekar olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezuniyet durumları incelendiğinde 831 öğretmenden 581'inin (%69,9) sınıf öğretmenliği mezunu, 94'ünün (%11,3) diğer eğitim fakültesi mezunu olduğu, 120'sinin (%14,4) diğer fakülte veya yüksek okul mezunu olduğu, 36'sının (%4,3) lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretmenlikteki kıdemleri incelendiğinde 831 öğretmenden 59'unun (%7,1) 1-5 yıl arası, 58' inin (%7,0) 6-10 yıl arası, 172'sinin (%2,7) 11-15 yıl arası, 165'inin (%19,9) 16-20 yıl arası, 377'sinin (%45,4) 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kurumlarındaki çalışma süreleri incelendiğinde 831 öğretmenden 338' inin (%40,7) 1-5 yıl arası, 203'ünün (%24,4) 6-10 yıl arası, 142'sinin (%17,1) 11-15 yıl arası, 59'unun (%7,1) 16-20 yıl arası, 89'unun (%10,7) 21 yıl ve üzeri aynı kurumda çalıştıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeyleri incelendiğinde 831 öğretmenden 216'sının (%26,6) 1. Sınıf, 197'sinin (%23,7) 2. Sınıf, 211'inin (%25,4) 3. Sınıf, 207'sinin (%24,9) 4. Sınıf okuttuğu görülmektedir.

5.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde İlkokul öğretmenlerinin örgütsel güven algıları ile örgütlerine yabancılaşma düzeylerini belirlemeye yönelik kullanılan veri toplama aracına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. I. Bölüm kişisel bilgileri içermekte, II. Bölüm Örgütsel Güven Ölçeğini, III. Bölüm Örgütsel Yabancılaşma Ölçeğini içermektedir.

5.3.1. Kişisel Bilgiler Bölümü

Ölçeğin bu bölümünde öğretmenlere cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, meslekteki kıdemi, kurumdaki görev süresi gibi kişisel bilgilerini almaya yönelik sorular yer almaktadır.

5.3.2. Örgütsel Güven Ölçeği

İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin örgütsel güven algılarını ölçmek amacıyla Hoy Tschannen-Moran tarafından geliştirilen çok amaçlı güven ölçeğinden yola çıkılarak Yılmaz (2006) tarafından geliştirilen geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan Örgütsel Güven Ölçeği kullanılmıştır. Örgütsel Güven Ölçeği 22 maddeden oluşan 1- hiçbir zaman, 2- çok nadir, 3- bazen, 4- çoğunlukla, 5- her zaman şeklinde derecelendirilmiş beşli likert tipi derecelendirmeye sahiptir. Güven Ölçeği'nin yapısını belirlemek amacıyla ölçek maddelerine temel bileşenler analizi uygulanmıştır. Ölçeğin tamamı için yapılan güvenilirlik analizi sonuna göre ise ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha katsayısı 0,92 olarak bulunmuştur.

5.3.3. Örgütsel Yabancılaşma Ölçeği

İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin örgütsel yabancılaşma düzeylerini belirlemek amacıyla Eryılmaz (2010) tarafından geliştirilen geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan örgütsel yabancılaşma ölçeği kullanılmıştır. Örgütsel Yabancılaşma Ölçeğinde beş boyut ve 38 madde yer almaktadır. Bu boyutlar; “güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık, yalıtılmışlık ve kendine yabancılaşma”dır. Ölçme aracındaki sorulara verilen yanıtlar; “Her zaman (5)”, “Çoğu Zaman (4)”, “Bazen (3)”, “Nadiren (2)” ve “Hiçbir zaman (1)” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçme aracının kapsam geçerliğine sahip olup olmadığı uzman görüşü alınarak ve alanyazın taranarak saptanmıştır. Örgütsel Yabancılaşma Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik hesaplamalarının yapılabilmesi için test tekrar test yöntemi uygulanmış ve iki uygulama arasındaki korelasyon değeri 0,84 bulunmuştur. Örgütsel yabancılaşma ölçeğinin yapı geçerliği faktör analizi ile incelenmiştir.

6. VERİLERİN ANALİZİ

Ölçme araçlarıyla toplanan verilerin analizinde SPSS (The Statistical Packet For Social Studies) programının 22.0 versiyonu kullanılmıştır. Elde edilen veriler araştırmanın amacına yönelik olarak bilgisayar ortamına aktarılarak gerekli istatistiksel işlemler yapılmıştır. Verilerin analizinde korelasyon analizi, çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Öğretmenlerin örgütsel güven algıları ile örgütsel yabancılaşma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analizde korelasyon katsayılarından Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Öğretmenlerin örgütsel yabancılaşma algılarının yordanmasına ilişkin olarak çoklu doğrusal regresyon modellerinden Değişken Ekleme ve Eleme Metodu (Stepwise Selection) kullanılmıştır. Çoklu doğrusal regresyon modelinin varsayımları; normal dağılım, doğrusallık, otokorelasyon olmaması, bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı olmaması olarak belirtilmektedir (Kalaycı, 2016, s. 259). Varsayımların test edilmesine ilişkin yapılan analizlerde örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarına ilişkin skewness ve kurtosis değerlerinin +1,96 ile -1,96 arasında değerlere sahip olduğu, verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. D-W değerleri incelendiğinde değişkenler arasında otokorelasyon olmadığı görülmüştür. Çoklu doğrusal regresyona ilişkin kestirim denklemleri denklem aşağıdaki gibi kurularak bağımlı değişkeni en iyi açıklayan model oluşturulmuştur.

$$Y_{ij} = \alpha_0 + \beta_1 YG_i + \beta_2 MG_i + \beta_3 PG_i + \theta_{ij} \sum X_{ij} + \epsilon_i \quad i = 1, \dots, n$$

Y_j = Yabancılaşma ölçeğinden ve alt boyutlarından (Güçsüzlük, Anlamsızlık, Kuralsızlık, Yalıtılmışlık, Kendine Yabancılaşma) alınan puanlar.

YG = Yöneticiye duyulan güven

MG = Meslektaşlara duyulan güven

PG = Paydaşlara Duyulan Güven

X_j = Demografik değişkenler (Cinsiyet, Yaş, Medeni Durum, Kıdem, Kurumdaki çalışma süresi, Okuttuğu sınıf düzeyi).

7. BULGULAR

Bu bölümde araştırma problemi ve alt problemlerin çözümüne ilişkin toplanan verilerin istatistiksel analizleri yapılmıştır.

7.1. İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Güven ve Alt Boyutları ile Örgütsel Yabancılaşma ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Öğretmenlerin örgütsel güven algıları ile örgütsel yabancılaşma algıları arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson korelasyon analiz sonuçları ise Tablo 2’de gösterilmiştir

Tablo 2. Öğretmenlerin Örgütsel Güven Algıları ve Alt Boyutları ile Örgütsel Yabancılaşma ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki

	ÖG	ÖY	YG	MG	PG	G	A	K	Y	KY
ÖG	1									
ÖY	-,492**	1								
YG	,789**	-,412**	1							
MG	,900**	-,452**	,585**	1						
PG	,789**	-,354**	,395**	,598**	1					
G	-,443**	,918**	-,365**	-,394**	-,340**	1				
A	-,378**	-,850**	-,331**	-,326**	-,284**	,677**	1			
K	-,387**	-,731**	-,387**	-,335**	-,237**	,584**	,572**	1		
Y	-,453**	,809**	-,334**	-,484**	-,286**	,640**	,596**	,550**	1	
KY	-,375**	-,781**	-,309**	-,333**	-,289**	,632**	,672**	,507**	,662**	1

*p<0,05; ** p<0,01

Not: (ÖG: Örgütsel Güven, YG: Yöneticiye Duyulan Güven, MG: Meslektaşlara Güven, PG: Paydaşlar Güven, ÖY: Örgütsel Yabancılaşma, G: Güçsüzlük, A: Anlamsızlık, K: Kuralsızlık, Y: Yalıtılmışlık, KY: Kendine Yabancılaşma).

Öğretmenlerin örgütsel güven algıları ile örgütsel yabancılaşma algıları arasındaki ilişkinin ortaya konması amacıyla korelasyon analizi yapılmadan önce verilerin dağılımının normaliteyi göstermesi yapılmıştır. Örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarına ilişkin skewness ve kurtosis değerlerinin +1,96 ile -1,96 arasında değerlere sahip olduğu verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür.

Tablo 2’de görüldüğü gibi genel olarak örgütsel güven ile örgütsel yabancılaşma arasında negatif yönde ve orta düzeyde ($r=-,492$; $p<0,01$) bir ilişki bulunmaktadır. Örgütsel güvenin alt boyutlarıyla örgütsel yabancılaşmanın alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde ise yöneticiye duyulan güven ile güçsüzlük arasında ($r=-,365$; $p<0,01$), anlamsızlık arasında ($r=-,331$; $p<0,01$), kuralsızlık arasında ($r=-,387$; $p<0,01$), yalıtılmışlık arasında ($r=-,334$; $p<0,01$), kendine yabancılaşma arasında ($r=-,309$; $p<0,01$), negatif yönde ve zayıf bir ilişki bulunmaktadır.

Meslektaşlara güven ile güçsüzlük arasında ($r=-,394$; $p<0,01$), anlamsızlık arasında ($r=-,335$; $p<0,01$), kuralsızlık arasında ($r=-,326$; $p<0,01$), kendine yabancılaşma arasında ($r=-,333$; $p<0,01$), negatif yönde ve zayıf bir ilişki varken meslektaşlara güven ile yalıtılmışlık arasında ($r=-,484$; $p<0,01$), negatif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır.

Örgütsel güvenin alt boyutlarından paydaşlara güven ile örgütsel yabancılaşmanın alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde paydaşlara güven ile güçsüzlük arasında ($r=-,340$; $p<0,01$), anlamsızlık arasında ($r=-,284$; $p<0,01$), kuralsızlık arasında ($r=-,237$; $p<0,01$), yalıtılmışlık arasında ($r=-,286$; $p<0,01$), kendine yabancılaşma arasında ($r=-,289$; $p<0,01$) negatif yönde ve zayıf bir ilişki bulunmaktadır.

7.2. İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Güven Algılarının Örgütsel Yabancılaşma Düzeylerini Yordamasına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin örgütsel yabancılaşma ve örgütsel yabancılaşmanın; güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık, yalıtılmışlık ve kendine yabancılaşma alt boyutlarına yönelik algılarının yordanmasına ilişkin olarak çoklu doğrusal regresyon modellerinden Değişken Ekleme ve Eleme Metodu (Stepwise Selection) kullanılmıştır. Katılımcıların betimleyici özelliklerini belirlemede kullanılan; cinsiyet, yaş, medeni durum, kıdem, kurumdaki görev süresi, okutulan sınıf düzeyi gibi değişkenler modele ilişkin denkleme dahil edilerek bağımlı değişkeni en iyi açıklayan modelin ortaya konması amaçlanmıştır. Değişkenler adım adım modele eklenip çıkarılarak bağımlı değişkeni en iyi ortaya koyan model, açıklayıcılık katsayısı (R^2) kriteri esas alınarak belirlenmiş ve bulgular Tablo 3’te özetlenmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Örgütsel Yabancılaşma Algıları ve Alt Boyutlarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon (Stepwise) Analizi Sonuçları

Değişkenler	Örgütsel Y.	Güçsüzlük	Anlamsızlık	Kuralsızlık	Yalıtılmışlık	Kendine Y.
Sabit	3,256 (28,553)	3,511 (25,847)	2,644 (21,418)	3,567 (21,920)	3,452 (22,907)	3,266 (21,039)
MG	-0,181 (-6,325)	-0,158 (-4,644)	-0,099 (-3,242)	-0,168 (-4,590)	-0,415 (-12,062)	-0,151 (-3,879)
YG	-0,163 (-6,052)	-0,168 (-5,216)	-0,152 (-5,264)	-0,297 (-7,507)	-0,081 (-2,181)	-0,158 (-4,307)
PG	-0,090 (-3,180)	-0,129 (-3,852)	-0,098 (-3,271)			-0,117 (-3,060)
Cinsiyet	0,159 (5,006)	0,148 (3,908)	0,168 (4,991)	0,168 (3,634)	0,174 (3,960)	0,127 (2,936)
Yaş	-0,058 (-3,305)	-0,066 (-3,156)			-0,050 (-2,084)	-0,099 (-4,135)
Kıdem			-0,033 (-2,462)	-0,040 (-2,158)		
R	0,522	0,466	0,417	0,428	0,504	0,404
R ²	0,273	0,217	0,174	0,183	0,254	0,163
ΔR ²	0,269	0,213	0,169	0,179	0,250	0,158
F	61,935	45,813	34,809	46,369	70,169	32,226
S	0,446	0,534	0,475	0,656	0,617	0,607

*p<0,05

**Katsayıların yanındaki parantezlerin içindeki sayılara denk gelen t- değerleridir.

Çoklu regresyon analizine ilişkin bulguların yer aldığı tablo incelendiğinde Öğretmenlerin örgütsel yabancılaşma algılarına ilişkin puanlardaki değişimi en iyi açıklayan model; meslektaşlara güven, yöneticiye duyulan güven, cinsiyet, yaş ve paydaşlara güven değişkenlerinin yer aldığı modeldir. Modelin anlamlılığına ilişkin istatistiklere bakıldığında (F= 61,935; p<0,05) modelin anlamlı olduğu görülmektedir. Modelde yer alan bütün değişkenlerin t- istatistiklerine göre (p<0,05) modele olan katkısı anlamlıdır. Modele en çok katkı sağlayan değişken meslektaşlara güven değişkeni en az katkı sağlayan değişken ise yaş değişkenidir. Modelde yer alan değişkenler örgütsel yabancılaşma puanlarındaki varyansın (R²=,273) %27 sini açıklamaktadır.

Örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarından güçsüzlük alt boyutunu en iyi açıklayan modeli ortaya koyabilmek amacıyla yapılan adım adım regresyon analizi sonucundan bağımlı değişkeni açıklayan en iyi model elde edilmiştir. Modelde meslektaşlara güven, yöneticiye duyulan güven, paydaşlara güven, cinsiyet ve yaş değişkenleri yer almaktadır. Modelde yer alan değişkenlerle güçsüzlük arasında cinsiyet değişkeni hariç negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Modelde yer alan bütün değişkenlerin t- istatistiklerine göre ($p < 0,05$) modele olan katkısı anlamlıdır. Modele en çok katkı sağlayan değişken meslektaşlara güven değişkeni en az katkı sağlayan değişken ise yaş değişkenidir. Modelin anlamlılığına ilişkin yapılan ANOVA analizi sonucunda ($F=45,813$; $p < 0,05$) modelin anlamlı olduğu görülmektedir. Güçsüzlük puanlarındaki varyansın ($R^2=,217$) %22 si model tarafından açıklanmaktadır.

Örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarından anlamsızlık alt boyutunu en iyi açıklayan modeli ortaya koyabilmek amacıyla yapılan adım adım regresyon (stepwise) analizi sonucunda bağımlı değişkeni açıklayan en iyi model elde edilmiştir. Modelde; yöneticiye duyulan güven, paydaşlara güven, cinsiyet, meslektaşlara güven ve kıdem değişkenleri almaktadır. Modelde yer alan değişkenlerden cinsiyet ile anlamsızlık arasında pozitif değerleri ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Modelde yer alan bütün değişkenlerin t- istatistiklerine göre ($p < 0,05$) modele olan katkısı anlamlıdır. Modele en çok katkı sağlayan değişken yöneticiye duyulan güven değişkeni en az katkı sağlayan değişken ise kıdem değişkenidir. Modelin anlamlılığına ilişkin yapılan ANOVA analizi sonucunda ($F=34,809$; $p < 0,05$) modelin anlamlı olduğu görülmektedir. Anlamsızlık puanlarındaki varyansın ($R^2=,174$) %17 si model tarafından açıklanmaktadır.

Örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarından kuralsızlık alt boyutunu en iyi açıklayan modeli ortaya koyabilmek amacıyla yapılan adım adım regresyon (stepwise) analizi sonucunda bağımlı değişkeni açıklayan en iyi model elde edilmiştir. Modelde; yöneticiye duyulan güven, meslektaşlara güven, cinsiyet ve kıdem değişkenleri yer almaktadır. Modelde yer alan değişkenlerden cinsiyet ile kuralsızlık arasında pozitif değerleri ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Modelde yer alan bütün değişkenlerin t- istatistiklerine göre ($p < 0,05$) modele olan katkısı anlamlıdır. Modele en çok katkı sağlayan değişken yöneticiye duyulan güven değişkeni en az katkı sağlayan değişken ise kıdem değişkenidir. Modelin anlamlılığına ilişkin yapılan ANOVA analizi sonucunda ($F=46,369$; $p < 0,05$) modelin anlamlı olduğu görülmektedir. Kuralsızlık puanlarındaki varyansın ($R^2=,183$) %18 i model tarafından açıklanmaktadır.

Örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarından yalıtılmışlık alt boyutunu en iyi açıklayan modeli ortaya koyabilmek amacıyla yapılan adım adım regresyon (stepwise) analizi sonucunda bağımlı değişkeni açıklayan en iyi model elde edilmiştir. Modelde; meslektaşlara güven, cinsiyet, yöneticiye duyulan güven ve yaş değişkenleri yer almaktadır. Modelde yer alan değişkenlerden cinsiyet ile yalıtılmışlık arasında pozitif değerleri ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Modelde yer alan bütün değişkenlerin t- istatistiklerine göre ($p < 0,05$) modele olan katkısı anlamlıdır. Modele en çok katkı sağlayan değişken meslektaşlara güven değişkeni en az katkı sağlayan değişken ise yaş değişkenidir. Modelin anlamlılığına ilişkin yapılan ANOVA analizi sonucunda ($F=70,169$; $p < 0,05$) modelin anlamlı olduğu görülmektedir. Yalıtılmışlık puanlarındaki varyansın ($R^2=,254$) %25 i model tarafından açıklanmaktadır.

Örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarından kendine yabancılaşma alt boyutunu en iyi açıklayan modeli ortaya koyabilmek amacıyla yapılan adım adım regresyon (stepwise) analizi sonucunda bağımlı değişkeni açıklayan en iyi model elde edilmiştir. Modelde; meslektaşlara güven, yöneticiye duyulan güven, yaş, paydaşlara güven ve cinsiyet değişkenleri yer almaktadır. Modelde yer alan değişkenlerden cinsiyet ile kendine yabancılaşma arasında pozitif değerleri ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Modelde yer alan bütün değişkenlerin t- istatistiklerine göre ($p < 0,05$) modele olan katkısı anlamlıdır. Modele en çok katkı sağlayan değişken meslektaşlara güven değişkeni en az katkı sağlayan değişken ise cinsiyet değişkenidir. Modelin anlamlılığına ilişkin yapılan ANOVA analizi sonucunda ($F=32,226$; $p < 0,05$) modelin anlamlı olduğu görülmektedir. Kendine yabancılaşma puanlarındaki varyansın ($R^2=,163$) %16'sı model tarafından açıklanmaktadır.

8. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar, ilgili alanyazına dayalı olarak tartışılmış ve bu sonuçlara göre uygulamacıya, araştırmacıya yönelik önerilerde bulunulmuştur.

8.1. Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerin örgütsel güven algıları ile örgütlerine yabancılaşma düzeylerini belirlemek ve öğretmenlerin algılarına göre örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşma arasındaki ilişkileri

ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada bulgulardan elde edilen sonuçlar konuyla ilgili yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlarla karşılaştırılarak çözümlenmiştir.

8.1.1. İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Güven ve Örgütsel Yabancılaşma Algıları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerin örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşma algılarını belirlemeye yönelik yapılan analizlerden elde edilen bulgulara göre örgütsel güven ile örgütsel yabancılaşma arasında orta düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşmanın alt boyutları arasında ise negatif yönlü zayıf düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İnsan ilişkilerinin yoğun olduğu eğitim örgütlerinde amaçların gerçekleştirilmesi, öğretimsel etkililiğin artırılmasında tüm okul paydaşlarının iş birliği ve uyum içerisinde çalışmaları için karşılıklı güvene dayalı ilişkilerin geliştirilmesi gerekmektedir (Ayık, Savaş ve Çelikel, 2014, s. 75). Okulda başarıyı yakalayabilmek, öğretmenler arasında ve öğretmenlerle yöneticiler arasında sağlıklı bir ilişki ve eğitimsel açıdan daha iyi bir ortam oluşturmak için güven önemli bir etkidir. (Çağlar, 2011, s. 1828). Okullarda iş birliğinin gerçekleştirilmesi çalışanlar arasındaki karşılıklı güven algısına bağlıdır. (Cerit, 2009, s. 638). Çalışanların örgütsel güven algısındaki artışa bağlı olarak örgüte uyum artmakta örgüte uyumun artması ile de yabancılaşma azalmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlara göre örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşma arasındaki negatif yönlü ve orta düzeydeki ilişki eğitim örgütlerinde güvene dayalı ilişkilerin geliştirilmiş olmasının öğretmenlerin yabancılaşma düzeylerinin düşük düzeyde çıkması ile ilişkisi olduğunu göstermektedir.

Alan yazında konuyla ilgili yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında elde edilen bulgulara benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Akbulut'un (2017) yapmış olduğu araştırmada örgütsel güven ile örgütsel yabancılaşma arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu, örgütsel güven ve örgütsel yabancılaşmanın alt boyutları arasında da negatif yönlü zayıf anlamlı ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Kahveci (2015) tarafından yapılan araştırmada da örgütsel güven ile örgütsel yabancılaşma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde Özbek (2011) tarafından yapılan araştırmada da örgütsel güven ile yabancılaşma arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Alanyazın ve bu araştırmanın

bulguları doğrultusunda örgüt içerisindeki güven ortamı arttıkça yabancılaşma gibi olumsuz tutumları azaltacağı sonucuna ulaşılabilir.

8.1.2. Öğretmenlerin Örgütsel Yabancılaşma ve Alt Boyutlarına Yönelik Algılarının Yordanmasına İlişkin Sonuç ve Tartışma

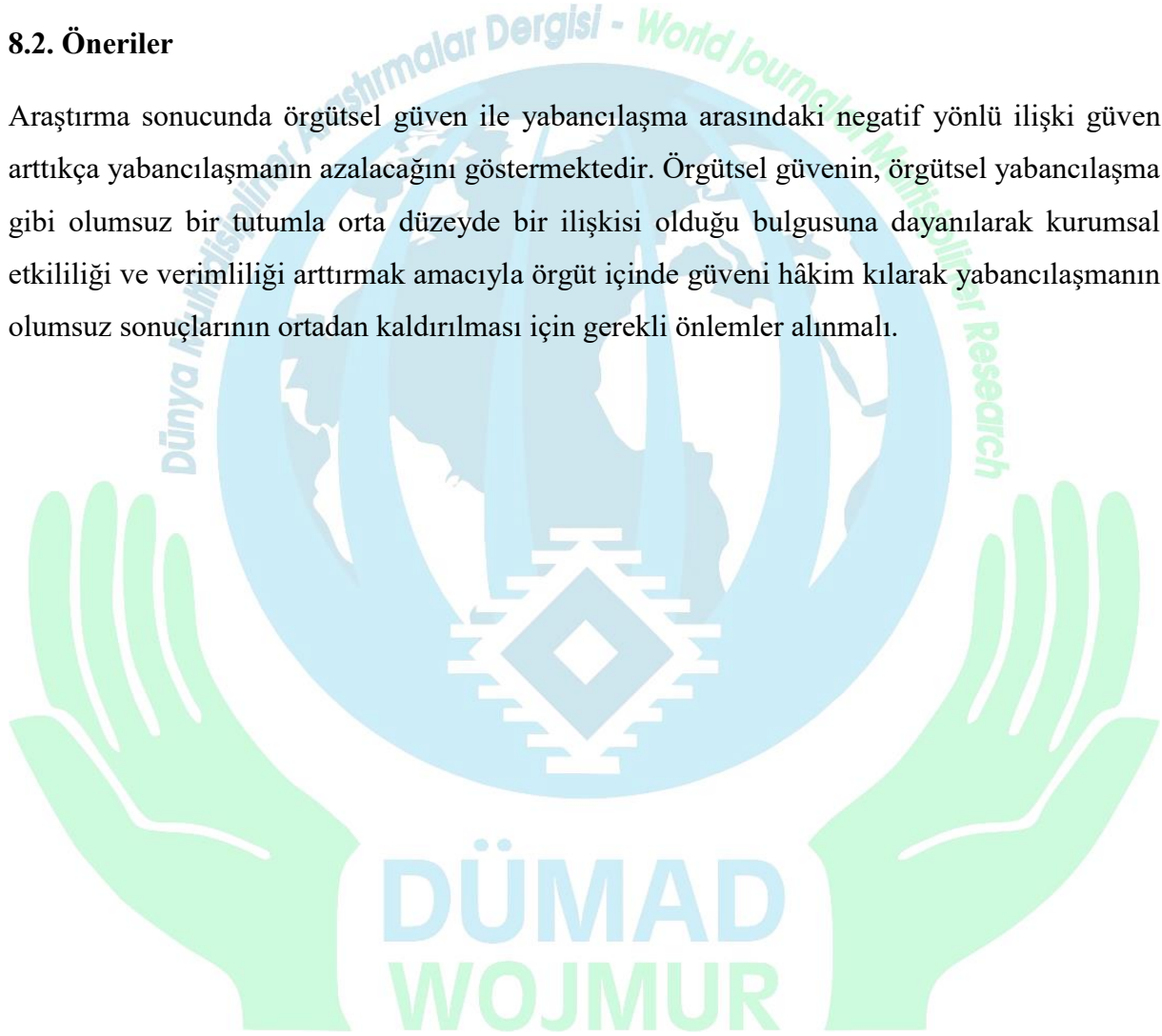
Öğretmenlerin Örgütsel yabancılaşma algılarının yordanmasına yönelik yapılan çoklu regresyon analizlerinden adım adım regresyon analizi sonucunda örgütsel yabancılaşmayı en iyi açıklayan değişkenlerin meslektaşlara güven, yöneticiye duyulan güven, cinsiyet, yaş ve paydaşlara güven değişkenlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Meslektaşlara güven, yöneticiye duyulan güven, meslektaşlara güven, cinsiyet ve yaş değişkenlerinin birlikte örgütsel yabancılaşmayı %27 oranında yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarından güçsüzlük alt boyutunu en iyi açıklayan değişkenlerin; meslektaşlara güven, yöneticiye duyulan güven, paydaşlara güven, cinsiyet ve yaş değişkenleri olduğu, değişkenlerin birlikte güçsüzlüğü %22 oranında yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarından anlamsızlık alt boyutunu en iyi açıklayan değişkenlerin; yöneticiye duyulan güven, paydaşlara güven, cinsiyet, meslektaşlara güven ve kıdem değişkenlerinin olduğu değişkenlerin birlikte anlamsızlığın %17'sini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarından kuralsızlık alt boyutunu en iyi açıklayan değişkenlerin ise yöneticiye duyulan güven, meslektaşlara güven, cinsiyet ve kıdem değişkenlerinin olduğu değişkenlerin birlikte kuralsızlığın %18'ini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarından yalıtılmışlık alt boyutunu en iyi açıklayan değişkenlerin; meslektaşlara güven, cinsiyet, yöneticiye duyulan güven ve yaş değişkenlerinin olduğu değişkenlerin birlikte yalıtılmışlığın %25 ini yordadığı sonucu elde edilmiştir. Örgütsel yabancılaşmanın alt boyutlarından kendine yabancılaşma alt boyutunu en iyi açıklayan değişkenlerin; meslektaşlara güven, yöneticiye duyulan güven, yaş, paydaşlara güven ve cinsiyet değişkenlerinin olduğu, değişkenlerin birlikte kendine yabancılaşmayı %16 oranında yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde Kahveci (2015) tarafından yapılan araştırmada örgütsel yabancılaşmadaki değişimin %27 sinin örgütsel güven tarafından açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır. İşçi, Bal-Taştan ve Akyol (2013) tarafından yapılan araştırmada ise örgütsel güvenin işe yabancılaşmanın %18lik bölümünü açıkladığı sonucu elde

etmiştir. Her iki çalışmanın da sonuçları araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Araştırma bulgularından farklı olarak Özbek (2011) örgütsel güvenin yabancılaşma üzerinde doğrudan değil dolaylı bir etkisi olduğu sonucunu elde etmiştir. Alanyazın ve bu araştırmanın bulgularına göre örgütsel yabancılaşma gibi çalışan performansı üzerinde olumsuz etkileri olabilecek bir tutumun önlenmesi için örgütsel güvenin anlamlı bir tahmin edici olduğu söylenebilir.

8.2. Öneriler

Araştırma sonucunda örgütsel güven ile yabancılaşma arasındaki negatif yönlü ilişki güven arttıkça yabancılaşmanın azalacağını göstermektedir. Örgütsel güvenin, örgütsel yabancılaşma gibi olumsuz bir tutumla orta düzeyde bir ilişkisi olduğu bulgusuna dayanılarak kurumsal etkililiği ve verimliliği arttırmak amacıyla örgüt içinde güveni hâkim kılarak yabancılaşmanın olumsuz sonuçlarının ortadan kaldırılması için gerekli önlemler alınmalı.

KAYNAKLAR

Akbulut, S. (2017). *Yabancılaşma olgusunun örgütsel güven ve örgütsel vatandaşlık davranışına etkisi üzerine bir araştırma: Adıyaman Üniversitesi Örneği* (Yüksek lisans tezi). Erişim adresi: <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Akdemir, F. (2003). Feuerbach' ın antropolojik ateizmi ve teistik açıdan değerlendirilmesi. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(15), 341-357.

Akın, U. (2015). Okullarda örgütsel sinizm ve güven ilişkisinin incelenmesi: Öğretmenler üzerinde bir araştırma. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 175-189.

Asunakutlu, T. (2002). Örgütsel güvenin oluşturulmasına ilişkin unsurlar ve bir değerlendirme. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 2002(9), 1-13.

Ayık A., Savaş, M. ve Çelikel, G. (2014). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin okul iklimi ve örgütsel güven algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(27), 203-220.

Ayık, A. ve Ataş Akdemir, Ö. (2015). Öğretmen adaylarının yaşam kalitesi ve işe yabancılaşma algıları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 21(4), 429-452.

Cerit, Y. (2009). Öğretmenlerin örgütsel güven düzeyleri ile işbirliği yapma düzeyleri arasındaki ilişki. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 637-657.

Çağlar, Ç. (2011). Okullardaki örgütsel güven düzeyi ile öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1827-1847.

Erjem, Y. (2005). Eğitimde yabancılaşma olgusu ve öğretmen: Lise öğretmenleri üzerine sosyolojik bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 395-417.

Eryılmaz, A. (2010). *Lise öğretmenlerinin örgütsel yabancılaşma düzeyi*. Yayımlanmamış yüksek lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Eryılmaz, A. ve Burgaz, B. (2011). Özel ve resmi lise öğretmenlerinin örgütsel yabancılaşma düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 271-286.

Gliner, J. A., Morgan, G. A. ve Leech N. L. (2015). *Uygulamada araştırma yöntemleri: Desen ve analizi bütünleştiren yaklaşım* (2. Basımdan Çeviri) (Çeviri Edt. Selahattin TURAN). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Işkın, Y. ve Kaygın, E. (2016). Otantik liderlik anlayışının örgütsel bağlılık ve örgütsel yabancılaşmayla ilişkisi: Mobilya sektöründe bir araştırma. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 7(14), 619-647.

İşçi, E., Bal Taştan, S. ve Akyol, Ç. (2013). Örgütsel güvenin işe yabancılaşma üzerindeki etkisinde yöneticinin iletişim becerisinin aracı rolü: Özel hastane çalışanları örneği. *Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 2(3), 95-120.

Kahveci, G. (2015). *Okullarda örgüt kültürü örgütsel güven örgütsel yabancılaşma ve örgütsel Sinizm arasındaki ilişkiler (Doktora tezi)*. Erişim adresi: <http://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Kalaycı, Ş. (Ed.). (2016). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın.

Kalemci Tüzün, İ. (2007). Güven, örgütsel güven ve örgütsel güven modelleri. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2007(2), 93-118.

Kiraz, S. (2011). Yabancılaşmanın kökeni üstüne. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 147-169.

Koşar, S. (2015). Öğretmen profesyonelizminin yordayıcıları olarak okul müdürüne güven ve özyeterlik. *Eğitim ve Bilim*, 40 (2015), 255-270.

Ofluoğlu, G. ve Büyükyılmaz, O. (2008). Yabancılaşmanın teorik gelişimi ve tarihsel süreç içinde farklı alanlarda görünüşleri. *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 10(1), 113-144.

Osmanoğlu, Ö. (2016). Hegel'den Marcuse' ye yabancılaşma olgusu. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 65-93.

Özbek, M. F. (2011). Örgüt içerisindeki güven işe yabancılaşma ilişkilerinde örgüte uyum sağlamanın aracı rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 231-248.

Özler, D. E., Atalay, C. G. ve Şahin, M. D. (2010). Örgütlerde sinizm güvensizlikle mi bulaşır? *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 47- 57.

Sağlam Arı, G. ve Tunçay, A. (2010). Yöneticiye duyulan güven ve tükenmişlik arasındaki ilişkiler: Ankara'daki devlet hastanelerinde çalışan personel üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(4), 113-135.

Salihoğlu, G. H. (2014). Örgütsel yabancılaşma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 1-11.

Sarıtaş, M. (2016). *Eğitimin toplumsal temelleri*. İçinde Keskinlik, K. (Edt.). Eğitim bilimine giriş (ss. 213-242). Ankara: Pegem Akademi.

Seeman, M. (1959). On the meaning of alienation. *American Sociological Review*, 24(6), 783-791.

Şimşek, M. Ş., Çelik, A., Akgemci, T., ve Fettahlıoğlu, T. (2006). Örgütlerde yabancılaşma yönetimi araştırması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 569-587.

Şirin, E. F. (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin işe yabancılaşma düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(4), 164-177.

Tanrıverdi, H. ve Kılıç, N. (2016). Algılanan örgütsel destek ve örgütsel yabancılaşma arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi, Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, 1(1), 1-18.

Taşkın, F. ve Dilek, R. (2010). Örgütsel güven ve örgütsel bağlılık üzerine bir alan araştırması. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 37-46.

Yapıcı, M. (2004). Eğitimde yabancılaşma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-9.

Yener, S. (2019). Örgütsel yabancılaşma ve iç girişimcilik arasındaki ilişkide psikolojik rahatlık algısının düzenleyici rolü. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 1-18.

Yeniçeri, Ö. (2009). *Örgütlerde çatışma ve yabancılaşma yönetimi*. IQ Kültür Sanat yayıncılık.

Yılmaz, A. (2012). *Psikolojik sözleşme ve örgütsel güven arasındaki ilişkinin analizi: Teorik ve uygulamalı bir çalışma (Yüksek lisans tezi)*. Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Yılmaz, E. (2005). Okullarda örgütsel güven ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 567-580.

Yılmaz, E. (2006). Okullardaki örgütsel güven düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 739-756.

Yılmaz, E. (2006). *Okullardaki örgütsel güven düzeyinin okul müdürlerinin etik liderlik özellikleri ve bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi (Yayımlanmamış doktora tezi)*. Selçuk Üniversitesi, Konya.

Yılmaz, K. (2006). Güven ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006(11), 82-87.

Yılmaz, S. ve Sarpkaya, P. (2009). Eğitim örgütlerinde yabancılaşma ve yönetimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 314-333.

Yücel, C. ve Samancı, G. (2009). Örgütsel güven ve örgütsel vatandaşlık davranışı. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 113-132.

Zengin, Y. ve Kaygın, E. (2016). Mobbing'in örgütsel yabancılaşmaya etkisi: bankacılık sektörü üzerinde bir araştırma. *In International Turgut Özal Congress on Business, Economics and Political Science-II* (pp. 55-65).

MAKALE YAZIM KURALLARI

Yazım Dili ve Sayfa Yapısı:

- Yazım dili Türkçe, İngilizce ve Türk Dünyası kullanılan bütün dillerdir. Yazı karakteri olarak Times New Roman seçilmeli, sayfa yapısında tüm kenar boşlukları 2,5 cm olacak şekilde ayarlanmalıdır.
- MS Word dokümanı olarak ve 1,5 satır aralığında hazırlanmalıdır.

Metin Yapısı

Başlıklar metin içinde Makale Başlığı, Yazar Adı, Özetler, Anahtar Kelimeler, Giriş, konu başlıkları ve alt başlıkları, Sonuç şeklinde sıralanmalıdır.

- Makale başlığı (14 Punto/Koyu) sayfa ortalanarak yazılacaktır.
- Yazar adı, yazara ait kişisel bilgilere yer vermeksizin makalenin başlığı altına sağa yaslı olarak yazılacaktır.
- Yazara ait kişisel bilgiler, yazarın unvanı, bağlı bulunduğu kurum, elektronik posta adresi, ilk sayfada sayfa altı dipnotu (*) olarak verilecektir (Birden fazla yazar varsa birinci yazar için bir, diğerleri için artan miktarda yıldız kullanınız).
- Metin, Times New Roman ve 12 punto; dipnotlar ise aynı fontla fakat 10 punto ile yazılmalıdır (Açıklamalar dışında dipnot kullanılmamalıdır. Metin atıfları, metnin içinde ve APA yazım sistemine uygun olarak, aşağıda belirtildiği gibi yazılmalıdır).
- Makaleler, Giriş, Alt Başlıklar ve Sonuç bölümlerinden oluşmalıdır.
- **Makalelerde sayfa sınırlaması bulunmamakla birlikte, sayfa sayısının makul ölçülerde olması beklenir.**

Kaynakça Yazım Kuralları:

Makale tam metinleri APA sistemine uygun olarak hazırlanmalıdır. Kullanılacak APA sistemi sürümü en genel hatlarıyla:

- * Yazarların soyadlarının alfabetik sıralaması esas alınır.

* Önce yazarın soyadı yazılır ve virgül konur. Yazarların soy isimleri Baş harf büyük harflerle kalın puntolarla yazılır.

* Yazarın isminin baş harfi (büyük harfle) yazılıp, nokta konur.

* Parantez içinde eserin yayınlandığı tarih yazılır, parantez kapatılır ve nokta konur.

* Eserin tam ismi yazılır ve nokta konur.

* Eser kitap ise eserin ismi italikle yazılır. Çalışma makale ise derginin adı italikle yazılır.

* Eserin yayınlandığı şehir yazılıp iki nokta üst üste konur.

* Yayınevinin adı yazılır.

Bu açıklamaların ışığında farklı türden akademik eserleri içeren APA (5) sürümüne uygun olarak hazırlanmış ayrıntılı bir örnek kaynakça:

Örnek Kaynakça

1. **Arslan, D. A.** (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem ve teknikleri*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
2. **Arslan, D. A.** ve **Arslan, G.** (2017-a). *Kültür, sanat, edebiyat, sosyolojisi*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
3. **Arslan, D. A.** (2017-b). Samsun ve Orta Karadeniz bölgesinde göçün sosyolojik tahlili. VII. Uluslararası Canik Sempozyumu: “Geçmişten Günümüze Şehir Göç”, 16-18 Şubat, Samsun, Türkiye, 2017.
4. **Arslan, D.A.** (2012-a). Yerel seçim sonuçları temelinde Mersin’in siyasi yapısı. *International Journal of Human Sciences*, 9-2, 916-968.
5. **Arslan, D. A.** (2012-b). Geçmişten geleceğe Kağızman’ın siyasi yapısı: Yerel seçim sonuçları temelinde Kağızman’ın siyasi yapısının sosyolojik analizi. *Sosyoloji içinde* (587-606). Geçmişten Geleceğe Her Yönüyle Kağızman Sempozyumu Kars.

6. **Arslan, D.A.** (2012-c). Mersin Milletvekilleri'nin sosyolojik profilleri. *International Journal of Human Sciences*, 9-2, 587-622.
7. **Arslan, D. A.** (2011-a). *Who rules Turkey: Turkish power elite*. Berlin: LAP LAMBERT Academic Publishing.
8. **Arslan, D. A.** (2011-b). *Uygulamalı köy sosyolojisi: Kırsal yapı ve kalkınma dinamikleri ile 17 öncesi ve sonrası Ankara Kavaközü*. Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları.
9. **Arslan, D. A.** (2005). Educational bases of Turkish democracy: Educational backgrounds of Turkish elites. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*, 8-1, 5–30.
10. **Arslan, D. A.** (2004-c). Türk medya elitleri: bir durum tespiti. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*, 4-2, 135–164.
11. **Bozkurt, Ö.** (1972). *Ayrımsal sosyoloji ve toplumsal yapı*. Ankara: Sevinç Matbaası.
12. **Buğra, A.** (1995). *Türkiye'de devlet ve işadamları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
13. **Bulmer, M.** (1994). *Sociological research methods*. London: Macmillan.
14. **Cüceloğlu, D.** (200). *İnsan ve davranışı*. Ankara: Remzi Kitabevi.
15. **Nirun, N.** (1991). *Sosyal dinamik bünye analizi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
16. **Ozankaya, Ö.** (1971). *Köyde toplumsal yapı ve siyasal kültür*. Ankara: Sevinç Matbaası.

NOTLAR:

.....

.....

.....

